

SZAKMAI MÓDSZERTANI ISMERETEK A KÖZSZOLGÁLATI
PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS OKTATÓI SZÁMÁRA I.

RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS ALAPFELADATOK

Dr. Nagy Ákos – Lövei László – Vezdán Csaba

Nemzeti Közzolgálati Egyetem

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZAKMAI MÓDSZERTANI ISMERETEK A KÖZSZOLGÁLATI
PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS OKTATÓI SZÁMÁRA I.

RENDVÉDELMI SZERVEK ÉS ALAPFELADATOK

Dr. Nagy Ákos – Lövei László – Vezdán Csaba

A kiadvány a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001 „A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása” című projekt keretében jelent meg.

Szerzők:

Dr. Nagy Ákos
Lövei László
Vezdán Csaba

© A szerzők, 2019

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva.

TARTALOM

Bevezetés	7
ÁLTALÁNOS ÉS RENDŐRI RÉSZ	11
I. A magyarországi rendvédelmi szervek története, a magyarországi rendvédelem történetének főbb szakaszai	11
II. Rendvédelmi szervek alapismerete 1–2. A rendvédelmi szervek helye és szerepe a társadalomban, a működésüket meghatározó jogszabályok	12
A1. A rendvédelmi szervek	12
A2. Büntetés-végrehajtási szervezet	12
A3. Hivatásos katasztrófavédelmi szerv	12
A4. Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok	13
A5. A Magyarországon működő rendvédelmi szervek irányítása: a Belügyminisztérium	13
A6. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv felépítése, feladatai	13
A7. Együttműködés a rendvédelmi szervek között	13
E1. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv felépítése, feladatai	13
E2. A terrorizmust elhárító szerv felépítése, feladatai	14
E3. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok szervezete és jogállása	14
E4. Az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal irányítása, tevékenységi körei, személyi állománya	14
III. A rendvédelmi és a rendészeti tevékenységet végző szervek, személyek intézkedéseinek elhelyezése a közigazgatási jogalkalmazás rendszerében	15
A1. A rendőri intézkedések és eljárások alapjai, az intézkedési kötelezettség tartalma	16
A2. A rendőri beavatkozást igénylő esetek	16
A3. A rendőr szolgálaton kívüli intézkedése	16
A4. A rendőri intézkedések fajtái, csoportosításuk	16
A5. A rendőri intézkedéssel szembeni követelmények	17
A6. Az intézkedés akadályainak elhárítása, a segítség és eszközök igénybevételének szabályai	17
A7. Az egyes rendészeti tevékenységet végző személyek tevékenységének alapjai	17
A8. Az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának általános elvei és szabályai	18
E1. Magyarország biztonsága és biztonsági stratégiája	18
IV. Speciális munka-, baleset és környezetvédelmi szabályok	19
A1. A rendvédelmi szervekre vonatkozó munka-, baleset, tűz-, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási szabályok, előírások – környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazása	19
A2. Büntetés-végrehajtási munkavédelmi alapismeretek – a munkavédelmi szabályok, előírások gyakorlati alkalmazása	19
A3. Katasztrófavédelmi, munkavédelmi alapismeretek	20
A4. Az egészségvédelem és az elsősegélynyújtás általános és speciális szabályai	20
A5. A rendőr intézkedési kötelezettsége baleset esetén	20
A6. Környezetvédelem fogalma, területei, érvényesülése a rendvédelmi szerveknél, eljárás környezetszennyezés észlelése esetén – környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazása	21
V. Tűzoltó és tűzmegelőzési alapismeretek	21
VI. Általános vagyonvédelmi és szolgálati ismeretek	21
VII. Általános szolgálati ismeretek	22
A szolgálati viszony tartalma	22
Jogszabályok:	22
A1. A törvény hatálya	22

A2. A szolgálati viszonyra vonatkozó alapelvek	22
A3. A szolgálati viszony jellege	22
A4. Az alapvető jogok gyakorlásának módja, azok korlátozása	23
A5. Egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság vizsgálatára vonatkozó rendelkezések	23
A6. Rendfokozatok, előmeneteli rendszer	23
A7. Alaki és öltözködési szabályok	24
Ajánlott összefoglaló kérdések:	25
VIII. A szolgálatellátás általános szabályai	25
A1. A szolgálat ellátására vonatkozó általános rendelkezések	25
A2. Szolgálaton kívüli magatartási szabályok	26
A3. A rendőri és a büntetés-végrehajtási szervezet etikai kódexének pontjai	27
A4. A hierarchia jelentősége és szerepe a rendvédelmi szerveknél	27
A5. Parancs, utasítás fogalma, végrehajtásának rendje	28
A6. Alapvető alaki szabályok	28
A7. Az egyenruha viselésének alapvető szabályai	30
A8. A legfontosabb fegyverek tárolásával kapcsolatos szabályok	30
E1. Az etikai kódexek egyes pontjai	31
E2. Az alaki fogások, fordulatok, hátraarc szabályai	31
Ajánlott összefoglaló kérdések:	32
IX. Rendőri szolgálati ismeretek	32
A1. Szolgálat ellátásának követelményei	33
A2. A rendőri intézkedés akadályai elhárításának és a segítség igénybevételének szabályai	33
A3. A titoktartásra, az ajándék és jutalom elfogadására, valamint a nyilvános szereplésre vonatkozó szabályok	34
A4. A felvilágosításadás és -kérés szabályai	35
A5. Szolgálatok átadásának és átvételének folyamata, valamint a beszámoltatás	36
E1. A kényszerítő eszközök jellemzése, szakszerű és jogszerű alkalmazásuk kritériumainak bemutatása az alapelvek ismertetésével	37
X. Katasztrófavédelmi, polgári védelmi és iparbiztonsági alapismeretek	37
XI. Katasztrófavédelmi műszaki alapismeretek	37
XII. Közrendvédelmi ismeretek	37
A1. A rendőrség működését meghatározó főbb jogszabályok	38
A2. Rendőrség irányítása, feladata vezetése	38
A3. A rendőrség tagozódása	38
A4. A szolgálati út	39
A5. Alapvető szolgálati szabályzati ismertek	40
A6. Az intézkedési kötelezettség	41
A7. A rendőri intézkedéssel szemben támasztott alapelvek	42
A8. A rendőrségnél alkalmazott különböző szolgálati formák	42
E1. Az intézkedésekkel szemben támasztott alapelvek kifejtése	44
Ajánlott összefoglaló kérdések, feladatok:	44
XIII. Kényszerítő és támadáselhárító eszközök	45
A1. A rendőrség által alkalmazható kényszerítő eszközök	45
A2. A kényszerítő eszközök alkalmazásával szembeni követelmények	49
A4. A jogos védelemi helyzet, a végszükség, valamint a jogtalan támadás	50
E1. A büntetés-végrehajtásnál rendszeresített kényszerítő eszközök alkalmazásának eltérő szabályai	51
XIV. Közrendvédelmi ismeretek gyakorlat	52
XV. A Kényszerítő- és támadáselhárító eszközök gyakorlati alkalmazásának elhatárolása	52
A1. Az intézkedések szakaszai	52
A2. Az intézkedések megkezdésének és lefolytatásának taktikája	52
A3. az intézkedések végrehajtása során alkalmazott fellépés alapvető szabályai és kommunikációs sémái, a konfliktusok kezelésének módszerei	53
A4. A rendőri kommunikáció speciális helyzetekben	54
A5. A büntetés-végrehajtásnál alkalmazott kényszerítő eszközök és a rendőrségnél használt kényszerítő eszközök alkalmazása közötti különbségek	55
A6. A magánbiztonságban alkalmazott támadáselhárító eszközök	56
A7. A közterület-felügyelői intézkedéseknél használható kényszerítő eszközök	56

E1. A gépjármű megállításának taktikája, főbb szempontjai	58
E2. Ruházátvizsgálás taktikája	59
Ajánlott összefoglaló kérdések:	60
XVI. Határrendészeti ismeretek	60
XVII. Határrendészeti ismeretek gyakorlat	60
A1. A határrendészettel kapcsolatos legfontosabb jogszabályok, normák	61
A2. Rendőrségen belül a határrendészet helye, feladatai	62
A3. A határrendészeti szolgálatok felépítése a schengeni külső határokon	63
A4. Mélységi ellenőrzés: Checknet – Migrációs szűrőháló	64
A5. A magyar határrendészetet befolyásoló tényezők, valamint az elvárások a magyar és EU-s határvédelemmel szemben	64
E1. Az államhatár átlépésének feltételei	65
E2. Az együttműködés fogalma	65
E3. Idegenrendészeti intézkedések	65
Ajánlott összefoglaló kérdések:	66
XVIII. Büntetés-végrehajtási nevelési alapismeretek	66
XIX. Büntetés-végrehajtási nevelési gyakorlat	66
XX. Közlekedési ismeretek	66
XXI. Közlekedési ismeretek gyakorlat	66
XXII. Táblák, útburkolati jelek gyakorlat/közúti közlekedés alapvető ismeretei	66
A1. Az alapvető közlekedési szabályok	67
A2. A közúti közlekedés szabályaira vonatkozó alapvető jogszabály	67
A3. Alapvető közlekedési fogalmak, jogszabályi alapok	67
A4. A közúti közlekedésben résztvevők jogai és kötelezettségei	68
A5. A kerékpárosokra vonatkozó közlekedési szabályok	69
A6. A jelzőtáblák csoportosítása és az egyes jelzőtáblák jelentése	69
A7. A járművezetés személyi feltételei	70
A8. Rendőri karjelzések	70
E1. Megkülönböztető jelzést használó járművekkel kapcsolatos szabályok	71
E2. Gépjárművek forgalomban való részvételének feltételeit	71
Ajánlott összefoglaló kérdések:	72
KATASZTRÓFAVÉDELMI RÉSZ – A KATASZTRÓFAVÉDELEMHEZ TARTOZÓ	
TANANYAGRÉSZEK KÖVETELMÉNYEI	73
XXIII. Tűzoltó- és tűz megelőzési alapismeretek (V. fejezet), kiegészítve a katasztrófavédelemhez tartozó más tanyagrészek (X., XI. Fejezet) követelményeivel	73
A1. A katasztrófavédelmi szervezettel kapcsolatos alapvető törvények	74
A2. A katasztrófavédelem szervezeti felépítése, feladatai	74
A3. A katasztrófák csoportosítása és jellemzése	75
A4. A katasztrófák elleni védekezés lehetőségei, a hazai katasztrófavédelem tevékenysége	76
A5. A katasztrófavédelem helyreállítási és újjáépítési feladatai	76
A6. A katasztrófavédelmi intézkedések és eljárások alapjai	76
A7. A polgári védelem alapjai és feladatai	78
A8. Az iparbiztonsági hatósági eljárások fajtái, a veszélyes anyagok szállításának alapvető szabályai	78
A9. A tűz megelőzés helye és szerepe	79
A10. Égéselméleti, oltóanyag, tűzoltási és műszaki mentési alapismeretek	79
A11. Tűzoltó anyagok jellemzői	80
A12. A tűzoltófecskenedőkkel, -készülékekkel kapcsolatos alapfogalmak, azok jellemzői	80
A13. Tűzoltó szakfelszerelések	80
A14. A katasztrófavédelem eszközei és alapfelszerelése	81
E1. A személyek biztonságát szolgáló és a tűzoltás alapvető feltételeit biztosító szabályok rendszere	81
E2. A tűzoltási és műszaki mentési tevékenység vezetése	81
E3. A tűzoltó anyagok alkalmazása	81
Ajánlott összefoglaló kérdések:	82

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI RÉSZ – A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSHOZ TARTOZÓ TANANYAGRÉSZEK KÖVETELMÉNYEI	83
XXIV. Büntetés-végrehajtási nevelési alapismeretek (XVIII. fejezet)ÉS Büntetés-végrehajtási nevelési gyakorlat (XIX. fejezet)	83
A1. A büntetés-végrehajtási szervezettel kapcsolatos alapvető törvények	84
A2. A büntetés-végrehajtás szervezeti felépítése, feladatai, működése	84
A3. A büntetés-végrehajtási nevelés fogalma, célja	86
A4. A börtön sajátos környezete, személyzete	86
A5. A büntetés-végrehajtás intézeteinek típusai	87
A6. A büntetés-végrehajtásnál alkalmazható kényszerítő eszközök	87
E1. A büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységének rendszere	87
E2. A büntetés-végrehajtási intézkedések és eljárások alapjai	88
Ajánlott összefoglaló kérdések:	88
A RENDVÉDELMI SZERVEK MŰKÖDÉSÉT MEGHATÁROZÓ ALAPVETŐ JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZERVEZETSZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK	91
Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)	91
A magánbiztonság működését meghatározó törvény	92
Törvények a rendvédelmi tevékenységgel összefüggésben	92

BEVEZETÉS

A tanári segédkönyv célja a *rendvédelmi szervek és alapfeladatok* tantárgyhoz készített jegyzetek oktatásának és tanulók általi elsajátításának segítése. Az érintett jegyzetek tartalmazzák a Belügyminisztériumhoz tartozó *rendészeti ügyintéző, rendészeti őr, közszolgálati ügyintéző és közszolgálati ügykezelő* szakmák kerettanterveiben egyaránt megjelenő tantárgy maximált oktatási anyagát, így ezek segítségével a tanulók felkészíthetők a szakmai érettségire és a szakmai vizsgára egyaránt. Figyelembe véve, hogy a négy szakképesítés kerettanterveiben a *rendvédelmi szervek és alapfeladatok* tantárgy eltérő időkeretben, de közel azonos tartalommal jelenik meg, szükségessé válik annak a minimális tananyagtartalomnak a megjelölése, amelynek ismerete, sőt tudása elengedhetetlen a szakmai végzettség megszerzéséhez.

A segédkönyv témasorrendjében igazodik a jegyzet fejezetszerkezetéhez, ugyanakkor hivatásrendként bontva tárgyaljuk a témaköröket. A segédkönyv témakörönként ismerteti az elvárt ismeretkört, amelyet a tanulónak az eredményes vizsgák teljesítése érdekében birtokolnia kell. Emellett a fejlesztés során figyelembe vettük azt az elvárást is, amelyet az emelt szintű szakmai érettségi vizsga támaszt az azt választó tanulóval szemben.

Segédkönyvünk megírása során szem előtt tartottuk, hogy hozzájáruljunk a szakmai oktatásban részt vevő kollégák tanári pályán való sikerességéhez. A pedagógusok tevékenységének egyik legmeghatározóbb területe az iskolában a tanulók tanulásának irányítása.

Ennek feltételei, az alkalmazott tanítási eljárások, szervezési módok és módszerek nagyban befolyásolják a folyamat eredményességét. Ezért ebben a munkában sorra vettük mindazokat az alapvető (jelölése a továbbiakban: A) és emelt szintű (jelölése a továbbiakban: E) tudáshoz szükséges ismereteket, amelyek szükségesek a tantárgy követelményrendszerének való megfeleléshez, és amelyek így közvetlenül befolyásolják a pedagógiai folyamat lépéseit.

Először szakgimnáziumban találkoznak a diákok az úgynevezett rendészeti tárgyakkal, mivel azok nem közismereti tárgyak, és így nem képeznek általános iskolai tananyagot. A rendvédelmi szervek és alapfeladatok tantárgy is egy szakmai tantárgy, amely széles körű, áttekintő ismeretet ad a belügyminisztérium által irányított ágazat számos területéről.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a tanárok részére is speciális tudásra van szükség, ezért fontos a különböző törvényi előírások, rendőri, egyéb rendészeti szabályok ismerete, amelytől eltérni nem lehet.

A segédkönyv a tananyagtartalom megjelölésén túl módszertani ajánlásokat is igyekszik adni az ismeretanyag közvetítéséhez és a tanulók foglalkoztatásához. Az ajánlott módszerek a szerzők tapasztalatai szerint elősegítik a tananyag elsajátítását, a tanulók érdeklődésének felkeltését és fenntartását. A módszertani ajánlások alapja a sok éves tapasztalat, amelyet a szerzők a rendészeti, rendvédelmi ismeretek oktatása során szereztek a középfokú köznevelési intézményekben.

A módszertani ajánlásaink között elsősorban frontális munkára kell támaszkodnunk, utána lehet a többi a tanítást támogató tanulásszervezőt alkalmazni. Törekedni kell a motiválásra, az élménypedagógia alkalmazására, hogy a diákok pozitív élményekkel gyarapodjanak, és hogy ez a meghatározó élmény a későbbi pályaválasztást elősegítse.

A fejezetek kidolgozásánál mindkét szintet alapul vettük, amelyek nagyban támaszkodnak az érettségikövetelményekhez.

A középszinthez minimálisan elvárt ismeretek átadásának célja, hogy a képzés során olyan rendészet iránt elkötelezett diákok végezzenek, akik ismerik a rendészeti igazgatásban alkalmazott elveket, eljárásokat és eszközöket, azonosulni tudnak a szervezet elvárásaival, továbbá kellő mélységű elméleti

ismeretekkel rendelkeznek a képzés további, tiszthelyettesi szakgimnáziumban történő folytatásához, valamint szolgálati helyeiken gyakorlati tapasztalatok megszerzése után alkalmasak hatósági, közszolgálati ügyintézői feladatok ellátására.

Az emelt szintű ismeretek átadásának célja, hogy a rendőrségi (közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, bűnügyi, határrendészeti), katasztrófavédelmi, adó- és vámügyi vagy büntetés-végrehajtási szakmai ismeretek iránt aktívabban érdeklődő, arra fogékony tanulókat a különböző szakterületek egyetemi képzésének irányába irányítsa.

A segédkönyv a vizsgák követelményein túl figyelembe veszi azt a tényt is, hogy a rendészeti ügyintézők és rendészeti örök egy, míg a közszolgálati ügyintézők fél év képzési idő kedvezményel szerezhetik meg a rendőr tiszthelyettes szakmai végzettséget, amennyiben rendelkeznek rendészeti szakmai érettségivel. Ez azt jelenti, hogy tudásszintjük stabil alapot kell hogy képezzen a rövidített rendőr tiszthelyettesi képzéshez, mely jelentős mértékben támaszkodik a rendőrségről, kényszerítő eszközökről, közrendvédelmi közlekedési és határrendészeti ismertekből tanultakra.

A tananyag súlyozása mellett a kiadvány tartalmazza azokat az ajánlott önértékelést és számonkérést segítő konkrét kérdéseket is, amelyek ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy a tanuló a számonkéréseken meg tudjon felelni. Nem titkolt szándékunk, hogy a tanulókon és oktatóikon túl azok számára is javaslatot tegyünk, akik különböző vizsgákon, versenyeken kérdéssorokat, feladatlapokat állítanak majd össze ebből a tananyagból.

A tanárok számára készített kiadványhoz összeállítottunk egy fogalomjegyzéket is, amely alfabetikus rendben tartalmazza az alapvető fogalmakat, amelyeket a jegyzet tematikus rendben ismertet. A fogalomjegyzék elősegíti a tanár és a tanuló számára is a fogalmak gyors megtalálását, ami segítheti azok megtanulását és számonkérését is.

A rendvédelmi tananyag sajátosságából adódóan szakmaspecifikus „terminus technicus”-ok megjelenése természetszerű. Az általánosságban használt köznapi szókinccs az e tárgyakat tanuló diákok vonatkozásában jelentősen bővül a szakszavak és azok tartalmának elsajátításával és ismeretével. A tantárgyak oktatása során kiemelt figyelem szükséges a helyes terminológia használata és annak megkövetelése során. A szakmai jellegű tanórákon javasolt, hogy az óra megkezdésekor az órát tartó tanár belépésekor a diákok felállással, azt követően egy rövid jelentéstétellel, köszöntéssel kezdjék a tanórát, és a tanóra felállással, elköszönéssel fejeződjön be. Ez a keret rendiségével és tiszteletadásával jelzi annak sajátosságát, eltérését más egyéb tantárgytól, segítve ezzel a rendvédelem jellegzetességének megismerését, mélyebb elsajátítását. A pedagógiatudomány által kiművelt didaktikai módszerek rendszeres és változatos – a helyi sajátosságok figyelembevételével történő – alkalmazása szükségszerű és elengedhetetlen.

A teljesség igénye nélkül általánosságban javasolunk néhány módszert, amelyek segíthetik az eredményes oktatást. Az új ismeretanyag közlése előtt az előző órán elsajátított ismeretanyagra vonatkozó néhány visszacsatoló kérdéssel érdemes kezdeni a tanórát. Ennek jótékony hatása akként nyilvánul meg, hogy az erre adott válaszból az oktató visszacsatolást nyer a diákoktól, mind a korábban oktatott tananyag megértése, elsajátítása, mind a szakmaspecifikus fogalmak helyes alkalmazása tekintetében. Ily módon lehetőség nyílik a hiba javítására a helytelen fogalomhasználat korrigálására. A szakmai vetélkedők akár osztályon belül alkalmazott kiscsoportos formái is hasznosak, mivel itt a tanulók egymást kiegészítve és támogatva közösségben adnak számot tudásukról, akár még egymással vitába is keveredve találják meg a helyes megoldást. Az élménypedagógia során alkalmazott különböző jellegű módszerek, amelyek azonnali visszajelzést adnak a tanulónak az elsajátított ismeretanyag vonatkozásban, jelentősen oldják az oktatandó tananyag „száraz” jellegét (például tantárgyra szabott „akasztófa játék”; tantárgyra alakított „ki vagyok én” játék). Korunkban az informatikai eszközök szinte mindenkinél napi szinten használatban vannak. Amennyiben helyi szinten megoldható, alkalmazható az okostelefon (vagy egyéb IKT-eszköz) használata például a „kahoot” és hozzá hasonló programok futtatására. Ennek segítségével a diákok számukra kedves eszköz használatával a számukra már ismert, de mégis izgalmas körülmények között használják azt, és természetesen azonnali visszajelzést kapnak sikerességükről. A tanóra anyagához vagy magához a tananyaghoz kapcsolódó bármilyen témában

a diákok kíváncsiságát felkeltő, a mindennapi élethez kapcsolódó témában meghatározott „házi dolgozat”; „2 perces kiselőadás” hasznos lehet. Az internet használatával akár egyéni, akár kiscsoportos kutatómunka során számukra hasznos ismeretanyag birtokába kerülnek, amelyet adott esetben például egy kiselőadás során, saját nyelvezetükön korosztályuktól tesznek magukévá. Javasolható az is, hogy a tanítás során érintett szervezetek honlapjait a tanórákon tekintsék át, a szervezet feladatrendszerének megismerésén túl lehetőséget biztosít a napi aktualitások megbeszélésére, a tanulók érdeklődésének felkeltésére egy-egy terület iránt. Természetesen a számonkérések vonatkozásban az eddig is jól bevált írásos forma (akár kidolgozandó, akár kiválasztandó vagy ezek kombinált alkalmazása) sem nélkülözhető. Ezen tradicionális visszacsatolási forma jellegéből adódóan szükségszerű, kiemelten az alapfogalmak visszakérdezésére, mélyítve ezáltal azok rögzülését, másrészt az összefüggések megértésének feltárására. Javasoljuk a jelen segédkönyv használata mellett a módszertani sokszínűség érdekében a *Pedagógiai módszertani ismeretek a közszolgálati pályaaorientációs képzés oktatói számára* (rövidítve: Ped. segédanyag) kézikönyv rendszeres használatát is.

Reményünket fejezzük ki, hogy a segédkönyv hasznos társa lesz a tantárgyat oktatóknak, és segít eligazodni a jelentős mennyiségű tananyag súlyponti és módszertani kérdéseiben is.

ÁLTALÁNOS ÉS RENDŐRI RÉSZ

Ebben a részben az rendvédelmi szervekre általánosan vonatkozó, továbbá a rendőri ismeretanyag ismertetése történik. A katasztrófavédelmi és büntetés-végrehajtási fejezetek külön részekben kerültek átcsoportosításra, amelyek a segédkönyv végén találhatóak.

I. A magyarországi rendvédelmi szervek története, a magyarországi rendvédelem történetének főbb szakaszai

A magyarországi rendvédelmi szervek történetének, a magyarországi rendvédelem-történet megismerése során a tanuló nyomon követheti a rendvédelem szükségessége igényének kialakulását, az ennek biztosítására létrejött rendvédelmi szervek igazodását a mindenkori állami berendezkedéshez, valamint átfogó képet kaphat a jelenlegi rendvédelmi szervek kialakulásának mikéntjéről.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére ismerje meg:

- A1. Ismerje meg vázlatosan a magyar rendvédelem történetét. Legyen képes átfogó képet alkotni és ok-okozati összefüggést felfedezni az egyes történelmi korok és a jelenkor rendvédelme között. A felkészüléshez szükséges ismeretek a vonatkozó jegyzetben fellelhetők. Az ott alkalmazott kiemelések iránymutatásnak veendő, és a megtanítani szándékolt tananyagot azok köré érdemes fűzni.

A rendvédelem-történeti fejezet oktatása során a történelem tantárgy oktatásában az adott tanintézetben meghonosodott pedagógiai módszerek alkalmazását javasoljuk, amely a tanulók számára így ismerős lesz, és az oktató a közismereti tantárgyat oktató pedagógusokkal módszertanilag harmonizáló gyakorlatot alakíthat ki.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse röviden a magyar rendvédelem történetét az államalapítástól a török kiűzéséig!
2. Mutassa be röviden a török hódoltsági területek sajátos közigazgatását (vilajet, kádik)!
3. Jellemezze röviden a magyar történelmi kort a török kiűzésétől 1848-ig!
4. Jellemezze röviden a magyar történelmi kort az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején!
5. Jellemezze röviden a magyar történelmi kort a dualizmus korában!
6. Jellemezze röviden a magyar történelmi kort a két világháború között!
7. Jellemezze röviden a magyar történelmi kort az 1945–1989 közötti időszakban!
8. Mutassa be röviden a határőrség történetét!
9. Ismertesse a magyarországi rendvédelem nemzetközi együttműködéseinek kialakítását!

II. Rendvédelmi szervek alapismerete 1–2.

A rendvédelmi szervek helye és szerepe a társadalomban, a működésüket meghatározó jogszabályok

A tananyag elsajátítása során a tanuló képet kap a magyarországi rendvédelmi szervekről, azok helyéről és a társadalomban jelenleg betöltött szerepükről, a működésüket meghatározó jogszabályokról.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére ismerje meg:

- A1. a rendvédelmi szerveket,
- A2. a büntetés-végrehajtási szervezet fogalmát és rendeltetését,
- A3. a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet fogalmát és rendeltetését,
- A4. a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat és azok alapvető feladatát, alapvető rendeltetését,
- A5. a Magyarországon működő rendvédelmi szervek irányítását,
- A6. az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv felépítését, feladatait,
- A7. együttműködést a különböző rendvédelmi szervek között.

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló ismerje:

- E1. a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv felépítését, feladatait,
- E2. a terrorizmust elhárító szerv felépítését, feladatait,
- E3. a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerét,
- E4. az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal irányítását, tevékenységi köreit, személyi állományát.

A1. A rendvédelmi szervek

- a rendőrség,
- a büntetés-végrehajtási szervezet,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A2. Büntetés-végrehajtási szervezet

A büntetés-végrehajtási szervezet a törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szervek összessége.

A3. Hivatásos katasztrófavédelmi szerv

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv feladatai közé tartozik a katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés.

A4. Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok elsődleges feladata az alkotmányos rend, illetve az ország szuverenitásának védelme, és ennek érdekében az információszerzés, az adott állam ellen irányuló, külső és belső titkos tervekről és cselekedetéről, a potenciális ellenfelek stratégiai és gazdasági helyzetének titkairól. A titkosszolgálat az államok érdekeinek védelmében, titkos eszközökkel dolgozó állami szervezetek összefoglaló elnevezése.

A5. A Magyarországon működő rendvédelmi szervek irányítása: a Belügyminisztérium

A rendészetért felelős miniszter/belügyminiszter irányítja a parlamenti, az önkormányzati, a rendészeti, a közigazgatási államtitkár és a miniszteri biztos tevékenységét. A rendészeti államtitkár közvetlen irányítása alá tartozik az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága.

A6. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv felépítése, feladatai

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vezetője az országos rendőrfőkapitány. Központi szervre (ORFK), megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és kirendeltségekre tagozódik.

Egyes kiemelt feladatok ellátására létrehozott szervei a Készenléti Rendőrség, Repülőtéri Rendőr Igazgatóság és a Gazdasági Főigazgatóság.

Személyi állománya az alábbiakból tevődik össze: hivatásos állományú rendőrök, kormánytisztviselők, igazságügyi alkalmazottak, közalkalmazottak, a munka törvénykönyvéről szóló törvény hatálya alá tartozó munkavállalók, tisztjelöltek.

A7. Együttműködés a rendvédelmi szervek között

A rendvédelmi szervektől elvárható közrend, közbiztonság, köznyugalom megteremtése. Ennek érdekében a rendvédelmi szervek, közösen, együttműködve látják el feladataikat, összehangolják tevékenységüket. Az együttműködő felek egyenrangúak. A rendőrség katasztrófavédelemmel és a büntetés-végrehajtással történő együttműködésének területeit a jegyzet tartalmazza.

E1. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv felépítése, feladatai

A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv.

Személyi állománya az alábbiakból tevődik össze; hivatásos állományú rendőrök, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervtől a hivatásos szolgálati viszonyra vonatkozó jogszabály szerint vezényelt rendőrök, kormánytisztviselők, közalkalmazottak.

Feladatait a jegyzet tartalmazza részletesen.

E2. A terrorizmust elhárító szerv felépítése, feladatai

A terrorizmust elhárító szerv (TEK) állománya hivatásos állományú rendőrökből, vezényelt hivatásos állományú rendőrökből, kormánytisztviselőkből, közalkalmazottakból áll. Feladatait a jegyzet tartalmazza részletesen.

E3. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok szervezete és jogállása

A nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állománya kormánytisztviselőkből, hivatásos szolgálati viszonyban álló személyekből és közalkalmazottakból áll.

Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatai:

- az Információs Hivatal,
- az Alkotmányvédelmi Hivatal,
- a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat,
- a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat,
- a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ.

Az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (a továbbiakban együtt: polgári nemzetbiztonsági szolgálatok), a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat a Kormány irányítása alatt álló, az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szervek.

A nemzetbiztonsági szolgálatok helyi, területi szerveket hozhatnak létre. Feladataikat a jegyzet tartalmazza részletesen.

E4. Az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal irányítása, tevékenységi körei, személyi állománya

Országgyűlési Őrség

Az Országgyűlési Őrség központi költségvetési szervként működő fegyveres szerv, amely gazdálkodásával kapcsolatos feladatokat az Országgyűlés Hivatala látja el.

Az Országgyűlési Őrséget a parancsnok vezeti. Az Országgyűlési Őrség személyi állománya: hivatásos állományúak, köztisztviselők, munkavállalók.

Az Országgyűlési Őrség parancsnokát, a házelnök nevezi ki, és gyakorolja a rendvédelmi szervek irányításával megbízott miniszter hatáskörét.

Feladatai:

- az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása,
- az Országgyűlés tárgyalási rendjének fenntartásával összefüggő személyvédelmi, létesítménybiztosítási feladatok biztosítása, protokolláris díszelgési, valamint az elsődleges tűzoltási és tűzbiztonsági feladatok ellátása.

Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó, miniszter által irányított, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal kormánytisztviselők, hivatásos szolgálati jogviszonyban álló, hivatásos állományú tagok (pénzügyőr), kormányzati ügykezelők, munkavállalók, tisztjelöltek.

A NAV a feladatait központi szervei és területi szervei útján látja el. Központi szerve a Központi Irányítás és a Bűnügyi Főigazgatóság.

Feladatai: Mint állami adó- és vámhatóság ellátja az állami adóhatóság és a vámhatóság jogszabályban meghatározott feladatait, amelyeket a jegyzet tartalmaz részletesen.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a rendvédelmi szervek helyét és szerepét a társadalomban, mutassa be a működésüket meghatározó jogszabályokat!
2. Jellemezze a Magyarországon működő rendvédelmi szervek irányítását, a Belügyminisztérium munkáját!
3. Mutassa be az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv felépítését, feladatait!
4. Mutassa be a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv felépítését, feladatait!
5. Mutassa be a terrorizmust elhárító szerv felépítését, feladatait!
6. Mutassa be a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetét és jogállását!
7. Mutassa be az Országgyűlési Őrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal irányítását, tevékenységi köreit, személyi állományát!
8. Jellemezze a rendvédelmi szervek közötti együttműködést!

III. A rendvédelmi és a rendészeti tevékenységet végző szervek, személyek intézkedéseinek elhelyezése a közigazgatási jogalkalmazás rendszerében

A tananyag elsajátítása során a tanuló képet kap a magyarországi rendvédelmi szervek, személyek intézkedési lehetőségeiről, kötelezettségeiről, azok helyéről a közigazgatási jogalkalmazás rendszerében. Megismeri nagyvonalakban Magyarország biztonsági stratégiáját. Készségszinten el meg kell ismernie és el kell sajátítania a rendőri intézkedésekkel kapcsolatos tudnivalókat. Ismereteket kell szereznie, az egyéb rendészeti feladatokat ellátó személyekről és különbséget kell tudnia tenni a szervek hatáskörének és intézkedési lehetőségeinek tekintetében.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére ismerje meg:

- A1. a rendőri intézkedések alapjait, az intézkedési kötelezettség tartalmát,
- A2. mikor avatkozhat be a rendőr, és mikor köteles intézkedni,
- A3. a szolgálaton kívüli rendőri intézkedések fogantatásának feltételeit,
- A4. a rendőri intézkedések fajtáit, csoportosításukat,
- A5. a rendőri intézkedésekkel szemben támasztott követelményeket,
- A6. az intézkedés akadályainak elhárítása, a segítség és eszközök igénybevételének szabályait,
- A7. az egyes rendészeti tevékenységet végző személyek tevékenységének alapjait,
- A8. az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának általános elveit és szabályait.

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló ismerje:

- E1. Magyarország biztonsági stratégiáját.

A1. A rendőri intézkedések és eljárások alapjai, az intézkedési kötelezettség tartalma

A hivatásos állomány tagját intézkedési kötelezettség terheli. A jogszabályok megsértőivel szemben a rendőrnek intézkednie kell. Ez a kötelezettség független a hivatásos állományú rendőr szolgálati helyétől és beosztásától, valamint attól, hogy szolgálatban van-e, vagy sem.

Ez a kötelezettség a rendőr szolgálati igazolványában is fel van tüntetve: „Fegyverviselésre és intézkedésre jogosult”. A rendőr Magyarország területén intézkedhet, illetve köteles intézkedni.

A rendőri intézkedésnek mindenki köteles magát alávetni (ha törvény vagy nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik). A jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható.

A2. A rendőri beavatkozást igénylő esetek

A rendőr intézkedik a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, vagy tudomására hoznak.

A3. A rendőr szolgálaton kívüli intézkedése

A rendőr szolgálaton kívül akkor intézkedik, ha:

- szolgálatban lévő rendőr nincs jelen, és az értesítésével járó késedelem, az intézkedés elmaradása a bűnüldözés érdekeire, az élet- és vagyónbiztonságra másként el nem hárítható hátrányt jelentene, vagy
- a szolgálatban lévő rendőrnek kell segítséget nyújtani.

Alapvető követelmény, hogy megfelelő szakmai ismeretekkel és képzettséggel rendelkezzen, egészséges legyen, ne legyen szeszestől befolyásolt állapotban, ne álljon intézkedési képességére hátrányosan ható gyógyszer, valamint bódító hatású anyag befolyása alatt.

Jogszabályok:

- 1994.évi XXXIV. tv. a rendőrségről (a továbbiakban: Rtv.),
- 30/2011. (IX.22.) BM. rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról (a továbbiakban: Szolg.szab.).

A4. A rendőri intézkedések fajtái, csoportosításuk

Személyi szabadságot nem korlátozó rendőri intézkedések:

- felvilágosítás,
- segítségnyújtás,
- figyelmeztetés,
- helyszíni bírságolás,
- feljelentés,
- igazoltatás,
- feltartóztatás,
- ruházatcsomag és járműátvizsgálás, fokozott ellenőrzés.

A személyi szabadság korlátozásával járó intézkedések:

- biztonsági intézkedés,

- intézkedés a tanítási napon a tanítási órától vagy az iskola által szervezett foglalkozástól engedély nélkül távolmaradó vagy onnan engedély nélkül eltávozó,
- elővezetés,
- előállítás,
- elfogás.

A személyi szabadságot korlátozó rendőrhatalósági intézkedés:

- őrizetbe vétel.

A személyi szabadság: cselekvési és mobilitási szabadság, ami a szabad mozgást, a tartózkodási hely megválasztásának és megváltoztatásának szabadságát jelenti.

A5. A rendőri intézkedéssel szembeni követelmények

- jogszerűség, törvényesség,
- szakszerűség,
- biztonságosság,
- arányosság,
- objektivitás,
- kulturáltság,
- differenciáltság.

A6. Az intézkedés akadályainak elhárítása, a segítség és eszközök igénybevételének szabályai

A rendőrségi törvény tételesen felsorolja azokat az eseteket, amelyek fennállása esetén a rendőr segítséget és eszközöket vehet igénybe feladatainak ellátásához:

- bűncselekmény elkövetésének megelőzése, megakadályozása,
- bűncselekmény felderítése,
- elkövető elfogása,
- közbiztonság védelme.

A7. Az egyes rendészeti tevékenységet végző személyek tevékenységének alapjai¹

Valamennyi ország megfelelő működésének alapja a stabil rend biztosítása. Az egész társadalom igénye, hogy szilárd közrend és közbiztonság honoljon az országban. A közrend mint alapérték biztosításához, valamint a közbiztonság fenntartásához elengedhetetlen a rendészeti feladatokat ellátó személyekkel való együttműködés. Felismerve azt a tényt, hogy a közrend és a közbiztonság megteremtése és fenntartása már nem kizárólag a rendvédelmi szervek kötelezettsége és a rendfenntartás egyben állampolgári és állami érdek is, szükségessé vált egy széles körű társadalmi konszenzus, amelynek eredményeként bizonyos – a rendvédelmi szervekénél szűkebb – jogkörökkel rendelkező „rendfenntartókat” is rendszerbe helyezzenek.

De lássuk, mi is a leglényegesebb a rendvédelem és a rendészet között. A rendvédelem alapvetően fegyveresen végzett tevékenység, a rendészet – bár első pillantásra sok hasonlóságot lehet felfedezni – nem az. Ugyan mind a rendvédelmi, mind a rendészeti feladatokat ellátók alkalmazhatnak kényszerítő eszközöket, a jogosultságok a rendészek tekintetében szinte kizárólag csak a jogos védelem,

¹ Jogsabályokat lásd a jegyzetben!

illetve a végszükség eseteire korlátozódnak. Szűkebb körben (például természetvédelmi őr) akár fegyvert is viselhetnek, de annak alkalmazási köre jóval szűkebb és speciálisabb, mint a rendvédelemben tevékenykedőké. Ne feledjük, hogy az állami, vagy önkormányzati alkalmazásban álló rendészek mindig a közérdek érdekében járnak el, és intézkedéseiket, eszközök segítségével is foganatosíthatják. Ideilleszkedik a magánbiztonság köre, ahol szintén rendészeti feladatokat ellátókról beszélünk, csak már nem önkormányzati vagy állami, hanem magánérdekek érvényesítése érdekében. Ebben az esetben nem kényszerítő eszközökről, hanem támadáselhárító eszközökről beszélhetünk, amelyek birtoklásának még szűkebb az alkalmazási keresztmetszete, szinte csak a támadáselhárításra enged lehetőséget.

Visszakanyarodva a rendészethez, látnunk kell a megnövekedett igényt, a biztonságos környezetre, a közösségi kontrollt bizonyos, mindenki számára fontos területen. Ilyen például a természet, (épített) környezet, a vizeink, erdőink, mezőink, mezőgazdasági termelés alá vont területeink és végül, de nem utolsósorban közterületeink. Az önkormányzati, állami, közösségi szolgálatban állók pontos hatáskörökkel és intézkedési lehetőségekkel, általuk alkalmazható kényszerítő eszközökkel együtt részletesen ki vannak elemezve a jegyzetben.

A8. Az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának általános elvei és szabályai

A vonatkozó ismeretanyagot a IX. fejezetben ismertetjük.

E1. Magyarország biztonsága és biztonsági stratégiája

Az államok szuverenitásuk megőrzése érdekében megteremtik saját kül- és belbiztonságukat, működtetik nemzetbiztonsági szférájukat, amelynek célja, hogy a kellő időben észlelje, jelezze, befolyásolja vagy megelőzze az ország biztonságát veszélyeztető folyamatokat és jelenségeket, illetve részt vegyen az ország szuverenitását és a demokratikus jogrendet támadó magatartások tevőleges felszámolásában.

Magyarország biztonságpolitikájának alapvető keretét a NATO- és EU-tagság jelenti. A biztonság alapköve az Észak-atlanti Szerződésben lefektetett kollektív védelem elve. Az ENSZ szerepe megkérdőjelezhetetlen a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában. Egyre inkább előtérbe kerülnek azok a biztonságpolitikai kihívások, amelyek kezeléséhez átfogó és összehangolt politikai, gazdasági és – szükség esetén – katonai fellépésre van szükség.

Hazánk mind földrajzi, mind gazdasági értelemben nyitott ország, és földrajzi adottságai kiemelten sebezhetővé teszik. Magyarország egyetlen államot sem tekint ellenségének, vitás kérdéseit az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) alapokmányának elveivel és a nemzetközi jog normáival összhangban, békés eszközökkel kívánja rendezni.

A nemzetközi terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök globális terjedése, növekvő veszélyt jelentenek Magyarországra és ez aktívabb közreműködést követel meg az ezek ellen történő harcból.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Mutassa be a rendőri intézkedések és eljárások alapjait, az intézkedési kötelezettség tartalmát!
2. Ismertesse a rendőri beavatkozást igénylő eseteket!
3. Mutassa be részletesen, hogy mikor kell a rendőrnek szolgálaton kívül intézkednie!
4. Ismertesse a rendőri intézkedések fajtáit, csoportosításukat!
5. Fejtse ki részletesen a rendőri intézkedéssel szembeni követelményeket!
6. Mutassa fel az egyes rendészeti tevékenységet végző személyek tevékenységének alapjait!
7. Fejtse ki, hogy mit jelent Magyarország biztonsága, ismertesse a biztonsági stratégiáját!

IV. Speciális munka-, baleset és környezetvédelmi szabályok

A tanuló a tananyag elsajátítása során szerezzen olyan elméleti ismereteket, amelyeket gyakorlati képzés során elmélyítve képes legyen a szakszerű elsősegélynyújtásra. Legyen tisztában az alapvető munka-, tűz- és balesetvédelmi, valamint környezetvédelmi előírásokkal. Szerezzen alapvető ismereteket a veszélyhelyzetekről, a rendőri intézkedésekről különféle balesetek bekövetkezése esetén.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére ismerje meg:

- A1. a rendvédelmi szervekre vonatkozó munka-, baleset, tűz-, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási szabályokat, előírásokat,
- A2. büntetés-végrehajtási munkavédelmi alapismereteket, munkavédelmi szabályokat, előírásokat,
- A3. a katasztrófavédelmi, munkavédelmi alapvető tudnivalókat,
- A4. az egészségvédelem és az elsősegélynyújtás általános és speciális szabályait, a személy- és vagyonőr elsősegélynyújtási kötelezettségét,
- A5. a rendőr intézkedési kötelezettségeit a különféle balesetek esetén,
- A6. környezetvédelem fogalmát, területeit, érvényesülését a rendvédelmi szerveknél, eljárás rendjét környezetszennyezés észlelése esetén, a környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazását.

A1. A rendvédelmi szervekre vonatkozó munka-, baleset, tűz-, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási szabályok, előírások – környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazása

A tanulók a jegyzet vonatkozó részéből megismerhetik az általános szabályokat, amelyeket csoportmunkában célszerű velük feldolgoztatni. *Fontos, hogy megértsék, a szabályok az egyén és a társadalom közös érdekében kerültek kialakításra, azok betartása és betartatása közös érdekünk.*

A2. Büntetés-végrehajtási munkavédelmi alapismeretek – a munkavédelmi szabályok, előírások gyakorlati alkalmazása

Munkáltató kötelessége	Munkavállaló kötelessége
A biztonságos munkavégzés körülményeinek megteremtése	Az évente tartott munkavédelmi <i>oktatáson</i> való részvétel A munkahelyén biztonságos munkavégzésre <i>alkalmas állapotban</i> való megjelenés A biztonságos munkavégzésre vonatkozó <i>szabályok betartása</i> A munkaeszköz biztonságos állapotáról a tőle elvárható módon meggyőződni A munkaeszköz <i>rendeltetésszerű</i> használata A megfelelő ruházat viselése Az egyéni védőeszköz <i>rendeltetésszerű</i> használata Az egyéni <i>védőeszköz tisztításáról</i> való gondoskodás Munkaterületén fegyelmet, rendet és tisztaságot tartani A biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretek elsajátítása és azok alkalmazása Az előírt orvosi vizsgálaton részt venni A balesetet, sérülést, rosszullétet azonnal jelenteni A <i>veszélyt</i> jelentő <i>rendellenességről</i>, üzemzavarról a <i>munkáltatót</i> azonnal <i>tájékoztatni</i>, továbbá törekednie kell a rendellenesség, üzemzavar, tőle elvárhatóan <i>megszüntetésére</i>, vagy erre intézkedést kérni a felettesétől

A munkavállaló jogosult megkövetelni munkáltatójától biztonságos munkavégzés feltételeit, az előírt védőintézkedések megvalósítását, a munkavédelmi szempontból szükséges felszerelések, munka- és védőeszközök biztosítását.

<i>Baleset</i>	
Munkabaleset	Szolgálati kötelemekkel összefüggő baleset
A baleset, a munkavállalót a <i>szervezett munkavégzés során</i> éri. annak helyétől és időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül. (Szervezett munkavégzésnek tekintjük többek között a munkaviszonyban, a közszolgálati, illetve a közalkalmazotti jogviszonyban, valamint a fegyveres erők, a fegyveres szervek (ideértve a hivatásos önkormányzati tűzoltóságot és más rendvédelmi szervet), a katasztrófavédelmi központ és területi szerveinek tagjai által szolgálati viszonyukban, a polgári szolgálatban végzett munkát is.)	A munkabaleseten túl az a baleset, amely a <i>hivatásos állomány tagját</i> azonnali <i>szolgálatba</i> , munkába <i>rendelés esetén</i> a rendelkező szóbeli vagy írásbeli <i>parancs</i> , vagy utasítás <i>vételétől számított időtől</i> , a <i>szolgálatteljesítés</i> , munkavégzés <i>helyére történő megérkezéséig</i> , valamint <i>onnan lakóhelyére menet közben</i> , továbbá a <i>kiképzési terv</i> , napirend <i>szerint előírt gyakorlati foglalkozásokon</i> , a fizikai állóképesség fenntartásával kapcsolatos <i>szervezett sportfoglalkozásokon</i> , vagy a rendvédelmi szervek tömegkapcsolatainak erősítése céljából a <i>rendvédelmi szerv által szervezett sportversenyeken, speciális rendezvényeken, bemutatókon érte.</i>

A rendőrség és más rendvédelmi szerv munkavállalóját a szolgálat ellátása során, illetve munkaidőben számos veszélyforrás, baleseti kockázat fenyegeti. Ilyen veszélyforrások a fizikai, biológiai és a speciális rendészeti feladatokkal összefüggő veszélyforrások.

A3. Katasztrófavédelmi, munkavédelmi alapismeretek

A tűzoltás és műszaki mentés térítésmentes állami feladat. Ezen tevékenységeket a hivatásos tűzoltóságok, az önkormányzati és a létesítményi tűzoltóságok végzik.

Mi a teendő tűz észlelése esetén?

- A tüzet észlelő köteles haladéktalanul jelezni a tűzoltóságnak vagy más hatóságnak.
- Tűz jelzéséhez, a segítségkéréshez híradási eszközét mindenki köteles rendelkezésre bocsátani, járművével is segítséget nyújtani.

A4. Az egészségvédelem és az elsősegélynyújtás általános és speciális szabályai

A vagyonőr elsősegélynyújtási kötelezettsége.

Elsősorban kényszerítő eszköz alkalmazása után, azok hatásainak enyhítésére. Elfogás közben megsérült személyt, illetve rendezvénybiztosítás során észlelt rosszullet, sérülés, baleset esetén.

A5. A rendőr intézkedési kötelezettsége baleset esetén

Az oktatás során fel kell hívni a tanulók figyelmét, hogy a balesetek esetén végrehajtott rendőri intézkedés során legfontosabb az életmentés. Ha kórházba szállítás történik, akkor a rendőr feljegyzi a mentő rendszámát, valamint azt, hogy melyik kórházba szállították el. A tanúkat visszatartja, az illetékteleket eltávolítja, a helyszínt körülhatárolja, eredeti állapotában megőrzi.

Veszélyes árut szállító jármű balesetének helyszínén a rendőr a fentiekén kívül a rendőrség ügyeletesének jelentést tesz arról, hogy hol, mikor, milyen jellegű esemény történt, milyen veszélyhelyzet állt elő, milyen adatokkal rendelkezik a szállított veszélyes anyagot illetően és a sérültek számáról. Biztosítja a helyszínre érkező mentési és veszélyelhárítási munkálatokat végzők útvonalát, tevékenységét.

Vasúti baleset esetén a helyszínbiztosításnál a már ismertettekén kívül rögzíti a helyszín és a helyszínen talált berendezések állapotát, így különösen a kisiklott kocsik számát, a váltó állását és a vonat számát, gondoskodik a vagyoni védelemről, a tűzvédelmi szabályok betartásáról.

Vízi baleset esetén a helyszínbiztosításnál a tárgyalatokon túl a rendőr segítséget nyújt a sérültek orvosi ellátásához, mentésükhöz, a hajó és rakománya biztonságba helyezéséhez, és értesíti a hajózási hatóságot. Más hajó vezetőjét segítségnyújtásra szólítja fel. Intézkedik a süllyedés, zátonyra futás, fennakadás esetén a helyszín biztosításához szükséges eszközök kitűzésére.

Légi baleset helyszínén a helyszínbiztosításnál részletezettekén túl a rendőr a helyszínen tájékozódik, a helyszínt biztosítja, a személy- és vagyoni biztonság érdekében a szükséges intézkedéseket megteszi, gondoskodik a tűzvédelmi szabályok betartásáról, majd az esetet jelenti az előjárójának.

A6. Környezetvédelem fogalma, területei, érvényesülése a rendvédelmi szerveknél, eljárás környezetszennyezés észlelése esetén – környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazása

Minden *környezeti elemet* (föld, víz, levegő, állat- és növényvilág stb.), valamint az ember által létrehozott, épített környezetet védeni, igénybevételüket és terhelésüket szabályozni kell. Az élővilág megóvása ugyanilyen fontos feladat, igénybevétele a természetes folyamatait, biológiai sokféleséget nem károsíthatja. A környezetvédelem a környezet (védendő) alkotóelemeinek a védelmével foglalkozik.

Ami ellen a környezetet védeni szükséges, gyűjtőnéven *környezeti ártalmaknak* nevezzük. Ilyenek különösen a hulladékok, rezgés, sugárzás, zaj, bűz, hő, fény.

A rendőrség, a rendvédelmi szervek és egyéb környezetvédelmi, természetvédelmi hatóságok határozottan lépnek fel a környezetszennyezés és a környezetkárosítás ellen, a környezeti elemek és az élővilág védelmében. Ehhez elsősorban szabálysértési jogi és büntetőjogi eszközöket vesznek igénybe, amelyek tárgyalása más tantárgyak keretében történik meg.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a rendvédelmi szervekre vonatkozó munka-, baleset, tűz-, környezetvédelmi és környezetgazdálkodási szabályokat, előírásokat!
2. Mondjon példát a környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazására!
3. Ismertesse az egészségvédelem és az elsősegélynyújtás általános és speciális szabályait!
4. Ismertesse a rendőr intézkedési kötelezettségét baleset esetén!
5. Fejtse ki a környezetvédelem fogalmát, területeit, mutassa be érvényesülését a rendvédelmi szerveknél, eljárás környezetszennyezés észlelése esetén!
6. Mondjon példát a környezetvédelmi szabályok gyakorlatban történő alkalmazására!

V. Tűzoltó és tűzmegeelőzési alapismeretek

Az ismeretanyagot a Katasztrófavédelmi rész tartalmazza.

VI. Általános vagyoni védelmi és szolgálati ismeretek

A fejezet kibontása a magánbiztonság tantárgy keretei között történik. Mind a jegyzetbeli, mind a segédkönyvi tartalom abban a tantárgyban kerül megfogalmazásra.

VII. Általános szolgálati ismeretek

A szolgálati viszony tartalma

A tananyag elsajátítása során a tanuló képet kap a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról, az ezzel járó jogok és kötelezettségek gyakorlásának módjáról, a működésüket meghatározó jogszabályokról.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére ismerje meg:

- A1. a Hszt. hatálya kikre terjed ki,
- A2. a szolgálati viszonyra vonatkozó alapelveket,
- A3. a szolgálati viszony jellegét,
- A4. az alapvető jogok korlátozásnak módját, eseteit,
- A5. egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság vizsgálatára vonatkozó rendelkezéseket,
- A6. a rendfokozatokat és az előmeneteli rendszert,
- A7. az öltözködési szabályokat.

Jogszabályok:

- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.).

A1. A törvény hatálya

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (ORFK),
- a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv (NVSZ),
- a terrorizmust elhárító szerv (TEK),
- *2019. július 1-jétől a 126/2019. (V.30.) az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről szóló kormányrendelet alapján az idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat ellátó szerv (OIF). [az a)–d) pontban felsorolt szervek a továbbiakban együtt: rendőrség],*
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- a büntetés-végrehajtási szervezet,
- az Országgyűlési Őrség,
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal állományára terjed ki.

A2. A szolgálati viszonyra vonatkozó alapelvek

- együttműködési kötelezettség,
- a joggal való visszaélés tilalma,
- az egyenlő bánásmód követelménye.

A3. A szolgálati viszony jellege

A munka világába lépve a munkavállalónak (dolgozó) és a munkáltatónak (cég, üzem, munkahely) szüksége van arra, hogy az alapvető „játékszabályokat” lefektessék. Ezeket rendszerint a törvények

által körvonalazott munkaszerződésbe szokták foglalni. De a munka világa roppant színes, és a munkavégzésnek millió és egy formája van, ezért a dolgozó és a munkahely kapcsolatát is sokféleképpen lehet szabályozni. Ezt úgy hívjuk, hogy munkavégzésre irányuló jogviszony.

Az állam nevében eljáró rendvédelmi szerv dolgozója (magyarán a hivatásos állomány tagjai) az állam működése szempontjából elengedhetetlen, és roppant fontos feladatokat látnak el. Ez magával vonja a társadalmi megbecsültséget és az állam elismerését is, hogy ezt kifejezésre juttassák a rendvédelmi dolgozókkal egy különleges munkajogi jogviszonyt, az úgynevezett szolgálati jogviszonyt létesítik. Ennek tartalma nem egy egyszerű munkavégzésre, hanem a feladatokat élethivatásként végző, önfeláldozó, ezért különös megbecsültségre érdemes személyekre vonatkozik. Fontos megértenünk, hogy a hivatásos állományúak feladataikat önkéntes vállalás alapján, élethivatásként, szigorú függelmi rendben, akár életének és testi épségének kockáztatásával és egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával végzik.

A4. Az alapvető jogok gyakorlásának módja, azok korlátozása

A hivatásos állomány tagja alapvető jogainak a szolgálati viszonytal kapcsolatos korlátozása nem okozhat az elérni kívánt törvényes érdekekkel nyilvánvalóan aránytalan hátrányt. Több lehetséges és alkalmas korlátozás közül azt kell választani, amely az eredmény biztosítása mellett a korlátozással érintettre a legkisebb sérelemmel jár.

Korlátozható alapvető jogok:

- a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása,
- a véleménynyilvánítás szabadsága,
- egyesülési jog,
- az anyanyelv használata,
- választójog,
- a munka és foglalkozás szabad megválasztása,
- a művelődéshez való jog, a tudományos és művészeti élet, a tanulás és a tanítás szabadsága,
- a tulajdonjog gyakorlásának korlátozása.

A5. Egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság vizsgálatára vonatkozó rendelkezések

A szolgálati viszony létesítésének alapvető feltétele többek között, hogy a jelentkező a hivatásos szolgálatra és a tervezett szolgálati beosztására egészségi, pszichikai és fizikai szempontból alkalmas legyen. A már szolgálatot teljesítő hivatásos állomány tagjának is meg kell felelnie a miniszter által meghatározott, a beosztásának és életkorának megfelelő egészségi, pszichikai és fizikai alkalmassági követelményeknek. A meghatározott alkalmassági feltételeket az érintettek tudomására kell hozni, és az alkalmasságot rendszeresen ellenőrizni kell.

A6. Rendfokozatok, előmeneteli rendszer

A fegyveres erőknél és a fegyveres testületeknél, rendvédelmi szerveknél alkalmazott, törvény által szabályozott – a szolgálati beosztással egységben –, a szolgálati rendben elfoglalt helyet kifejező besorolási rendszer. A rendfokozat kifejezi az állomány tagjának állománycsoportba tartozását, részben alá-fölé rendeltségi viszonyát, ami – az elfoglalt beosztástól függően – meghatározott jogokkal és kötelezettségekkel jár együtt. Az egyes rendfokozatok fotókkal illusztrálva a jegyzetben megtalálhatók.

Szolgálati érdekből magasabb betölthető szolgálati beosztásba lehet kinevezni a hivatásos állomány tagját, ha a beosztáshoz előírt iskolai végzettséggel (szakképesítéssel) rendelkezik, egészségügyi

elbírálás alapján a beosztás betöltésére alkalmas minősítése van, a fizikai alkalmassági követelményeknek megfelel, és a korábbi beosztásaiban nyújtott elméleti és gyakorlati teljesítmények alapján a magasabb beosztás betöltésére alkalmas, pályázat útján betölthető beosztás esetén, a pályázaton sikeresen részt vett.

Az előmenetel feltételei:

- magasabb beosztáshoz, besoroláshoz, illetve rendfokozathoz meghatározott iskolai végzettség (szakképesítés);
- magasabb beosztás ellátásához szükséges gyakorlati tapasztalat, illetőleg vezetői készség;
- egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság;
- minimálisan „alkalmas” értékelésű minősítés;
- pályázat útján betölthető beosztás esetén a pályázat benyújtása.

Előmenetel a rendfokozatban:

A rendfokozatban való előmenetel a magasabb rendfokozatba történő előléptetéssel és kinevezéssel valósul meg. A hivatásos állomány tagja előléptethető

- soron,
- soron kívül,
- egyéb okból – nyugállomány, hősi halott.

A7. Alaki és öltözködési szabályok

Az egyenruha

A hivatásos állomány tagja szolgálati feladatait az öltözködési szabályzatban előírtaknak megfelelően, a rendvédelmi szervnél rendszeresített egyenruhában vagy polgári ruhában látja el.

Az egyenruha viselése a rajta elhelyezett szolgálati jelvénnel együtt igazolja a rendvédelmi szerv hivatásos állományába tartozást.

Szolgálati igazolvány és jelvény

A hivatásos állomány tagját el kell látni a rendvédelmi szervhez tartozást és a szolgálati jogosultságokat igazoló szolgálati igazolvánnyal és szolgálati jelvénnel. Ez igazolja a fegyverviselési, valamint intézkedési jogosultságát.

A rendőrségi öltözetek típusai:

- egyenruházat,
- formaruházat,
- munkaruházat,
- védőruházat,
- megengedett ruházat.

Ruházati normatípusok:

- egyenruhás,
- vegyes ruhás,
- polgári ruhás.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Mutassa be részletesen a szolgálati viszony létesítésének tartalmi elemeit!
2. Jellemezze a szolgálati viszonyt!
3. Mutassa be az alapvető jogok gyakorlásának módját, azok korlátozásait!
4. Ismertesse az egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság vizsgálatára vonatkozó rendelkezéseket!
5. Mutassa be a rendfokozatokat és az előmeneteli rendszert!
6. Jellemezze az alaki és öltözködési szabályokat!

VIII. A szolgálatellátás általános szabályai

Társadalmi együttélésünk során nagyszámú tiltó és kötelező érvényű szabályt szükséges betartani, többek között családi és iskolai hierarchia-rendszerében alkalmazott írott és íratlan szabályokat. Rendészeti pályák világában nincs lehetséges vagy eshetőleges magatartási szabály, kizárólag a kötelező érvényű szabályzók betartása és be nem tartása alapján nevezhetünk valakit fegyelmezettnek vagy fegyelmeztetlennek. A rendészeti pályorientációs képzés során a tanulónak az iskolai szabályok maradéktalan megismerése és betartása mellett, betekintést kell nyernie a fegyveres szervek által alkalmazott alapvető szabályozókba. A képzés során a diákoknak el kell sajátítaniuk olyan önfegyelmező, önkontrolláló magatartást, amely során egy komfortzónájukon kívül eső kötelező érvényű norma szerint viselkednek.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Legyen képes a szolgálat ellátására vonatkozó általános rendelkezések ismertetésére.
- A2. Ismertesse a szolgálaton kívüli magatartási szabályokat.
- A3. Tudja felsorolni a rendőri és a büntetés-végrehajtási szervezet etikai kódexének pontjait.
- A4. Legyen képes ismertetni a hierarchia jelentőségét és szerepét a rendvédelmi szerveknél.
- A5. Ismerje a parancs, utasítás fogalmát, végrehajtásának rendjét.
- A6. Tudja ismertetni az alapvető alaki szabályokat.
- A7. Ismerje az egyenruha viselésének alapvető szabályait.
- A8. Tudja felsorolni a legfontosabb fegyverek tárolásával kapcsolatos szabályokat.

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Tudja kifejtetni és ismertetni az etikai kódexek egyes pontjait.
- E2. Tudja bemutatni az alaki fogásokat, fordulatok, hátraarc szabályait.

A1. A szolgálat ellátására vonatkozó általános rendelkezések

Munkahelyi kapcsolataikban a rendvédelmi szerv tagjai:

- minden esetben törekedjenek az *optimális együttműködésre*, a problémák közös megoldására, egymás érdekeinek lehetséges figyelembevételére, a konfliktusok lehetőség szerinti elkerülésére, valamint a szükséges segítségnyújtás mindenkor megadására;
- az egymás közötti hivatalos és nem hivatalos érintkezéseiket a kölcsönös tiszteleten, megbecsülésen, illetve a kollegialitáson alapuló magatartás jellemezze.

Vezetőkkel, elöljárókkal való kapcsolattartásukban:

- vezetőikkel, elöljáróikkal történt megbeszéléseik, illetve azok tájékoztatása során törekedjenek a munkavégzés eredményességének az elősegítésére;

- a vezetőjük által kezdeményezett megbeszéléseken az aktuális feladatok, problémák megvitatása, megoldása érdekében aktívan, szakmai tudásuk legjavát nyújtva segítsék elő a konzultáció eredményességét, a szükséges megoldások megtalálását;
- vezetőikkel szemben mindig olyan hangnemet használjanak, amely alkalmas a vezetői tekintély fenntartására.

Járőr- és őrszolgálatba vezényelt rendőrrel szembeni elvárások

A járőr- vagy őrszolgálatba vezényelt rendőr köteles *szolgálati helyén* a részére meghatározott időpontban, ápoltsággal, az előírt tiszta ruházatban és karbantartott felszereléssel, szolgálatra alkalmas állapotban, *pihentlen megjelenni, előjárójánál jelentkezni.*

A biztonságos szolgálatellátás követelményei miatt: hajzata, arcszőrzete ápoltsággal és olyan legyen, hogy a közterületi szolgálat ellátása során az intézkedés alá vont személy támadása esetén abban megkapaszkodni ne tudjon, az *egyenruha méltóságát különböző divatirányzatok ne sértsék.*

A rendőrnő a hajviselete kialakításánál ügyeljen a biztonsági követelményekre,

Látható testfelületén – a kezén viselt gyűrű, nők esetében szolid méretű fülbevaló kivételével – ékszert, divatékszert a szolgálat ellátása során nem viselhet.

Az előjáró által meghatározottak szerint vegye magához felszerelését, fegyverzetét, ellenőrizze azok épségét, alkalmazhatóságát.

A2. Szolgálaton kívüli magatartási szabályok

A hivatásos szolgálatot vállaló személy számára nemcsak a szolgálati időben, hanem azon túl is vannak olyan elvárások, amelyeket be kell tartania. *A tananyag oktatása során tudatosítsuk a tanulóknak ezt, és hívjuk fel a figyelmüket, hogy magánéletükben figyeljenek tetteikre, próbálják végiggondolni egyes cselekedeteik következményeit, hatásait!*

Például írassunk a tanulókkal rövid feljegyzéseket arról, hogy szabadidejükben mit miért tettek, vagy miért nem tették meg azt, amit esetleg önkénytelenül megtettek volna (úttesten való átkelés, szemtelenség, környezettudatos magatartás, dohányzás, alkoholfogyasztás, esetleg bódító szerek, bevásárlás a szomszéd néniéknél!)

A hivatásos állomány tagja köteles a *szolgálaton kívül is a hivatásos állomány tagjához és szolgálati beosztásához méltó magatartást tanúsítani.*

Ennek érdekében törekedjenek arra, hogy életvitelük alkalmas legyen a környezetük tiszteletére és megbecsülésére, ne adjanak okot tisztességükben való kételkedésre, a polgárok rosszallására.

Magántermészetű kapcsolataikat lehetőség szerint úgy válasszák meg, illetve *kapcsolatrendszerüket úgy alakítsák ki, hogy a munkahelyükön vállalt kötelezettségeikkel ne kerülhessenek szembe, továbbá ne alakulhasson ki elvtelen, törvénybe ütköző elkötelezettségi, függőségi helyzet.*

Legyenek figyelemmel arra, hogy személyükön, életvitelükön keresztül a polgárok az érintett szervezetek tevékenységét is pozitívnak vagy negatívnak tekinthetik.

Internetes kommunikációjuk során:

- *tartózkodjanak mások emberi méltóságának, továbbá a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésértől,*
- lehetőség szerint ne adjanak meg és/vagy ne töltsenek fel és/vagy ne osszanak meg munkahelyükkel, munkatársaikkal, saját magukkal kapcsolatos olyan adatokat, információkat (képek, videók, hangfájlok stb.), amelyek alkalmasak lehetnek az adott szervezetbe fektetett közbizalom megingatására, illetve bármilyen visszaélésre adhatnak alapot.

A3. A rendőri és a büntetés-végrehajtási szervezet etikai kódexének pontjai

Fontos, hogy megértessük a tanulókkal az etikai szabályok fontosságát! Erkölcsileg is próbáljuk a tanulóban kialakítani a felelősségtudatot, körütekintést, szabálykövetést! Ne elégedjünk meg ebben a tananyagrészen a tanuló formális tudásával, próbáljuk megértetni velük azt, hogy ezekkel a normákkal azonosulni kell, mert ez egész életükre kihathat.

Rendőri Hivatás Etikai Kódexének célja, hogy erkölcsi iránymutatásul szolgáljon, mind a szolgálatban, mind a szolgálaton kívül tanúsítandó magatartások tekintetében, morális alapot biztosítson a felmerülő szakmai döntésekhez, egyben megfelelő védelmet nyújtson mindazok számára, akik normakövető módon járnak el, továbbá zsinórmértékül szolgáljon a kifogásolható, a hivatáshoz nem méltó magatartások felismeréséhez.

- a köz szolgálatáról és a testülethez való tartozásról,
- a tisztességről,
- az erőszakról,
- a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról,
- az emberségről és a segítségnyújtásról,
- a bajtársiasságról,
- a felelősségről,
- a munka minőségéről,
- az információról,
- a megjelenésről,
- a vezetőkről,
- a szolgálaton kívüli magatartásról,
- a közbizalomról.

A büntetés-végrehajtás etikai kódexe: Az Etikai Kódex rögzít olyan szabályokat, amelyek tükrözik a büntetés-végrehajtási munka különleges közszolgálati jellegéből eredő közhatalmi tevékenység szakmai, erkölcsi súlyát, jelentőségét. A Kódex olyan elvárásokat fogalmaz meg a büntetés-végrehajtási szervezet állománya részére, amely a szolgálatban és szolgálaton kívüli magatartási normák tekintetében morális alapot, eligazodást nyújt a szakmai döntésekhez, egyben megfelelő védelmet biztosít mindazok számára, akik normakövető módon járnak el.

A4. A hierarchia jelentősége és szerepe a rendvédelmi szerveknél

A tanulót rá kell vezetni arra, hogy a rendvédelmi szervek működésnek alapvető sajátossága a hierarchikus rend! Meg kell érteniük azt, hogy minden munkahelynek megvan a maga hierarchiája, legyen az egy bolt, gyár, mezőgazdasági üzem, vagy épp a rendőrség. Ugyanakkor kevés az a munkahely, amelyben akkora felelősséggel kell minden egyes dolgozónak a munkát végeznie, mint a rendvédelemben.

A hierarchia szó mint fogalom lényegileg rangsort jelent.

A hierarchia viszonyrendszere egyben az irányítás mechanizmusait is meghatározza. A hierarchia korlátai: A törvényesség mint a legalapvetőbb jogi korlát tartalmazza a törvények betartásának és betartatásának kényszerét.

A jogszabályi hierarchia meghatározza a jogszabályok érvényesítésének alapvető feltételeit, amelyek a következők:

- a jogszabály *nem lehet ellentétes magasabb rendű jogszabállyal* (hierarchia),
- az adott szervnek legyen a szabályozásra jogszabályokban rögzített felhatalmazása (hatáskör, illetékesség),
- a jogszabályokat ki kell hirdetni. (Erre szolgál Magyarország hivatalos lapja a *Magyar Közlöny*.)

Hierarchiával kapcsolatos fogalmak

A rendőrség (és más rendvédelmi szervek is) csak akkor tudnak rendeltetésüknek eleget tenni, ha bennük a cél eléréséhez szükséges, a szabályzatokban részletesen meghatározott *szolgálati rend és fegyelem érvényesül*.

Ennek alapja a rendvédelmi szerveknél sokkal nagyobb jelentőséggel bíró hierarchia. A rendőrök a szolgálati hierarchiából adódóan előljárók vagy alárendeltek lehetnek. A függelem szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az alá- és fölérendeltség tartós beosztás alapján jött létre, vagy ideiglenesen áll fenn valamely konkrét utasítás alapján. A függelem vonatkozásában az a lényeg, hogy az egyik oldalon áll az előljáró – aki parancsot ad –, a másik oldalon pedig az alárendelt – aki köteles azt teljesíteni.

A5. Parancs, utasítás fogalma, végrehajtásának rendje

Parancs, utasítás fogalma

A jelenleg hatályos jogi szabályozás sem használja következetesen és megfelelően a parancs és az utasítás fogalmát, *gyakran keveredik a két fogalom*. A szabályozásból azonban kitűnik, hogy – főként a büntetőjogi megítélés kapcsán – *van különbség a két fogalom között*.

A parancs fogalma:

- *a szolgálati tevékenység irányításának meghatározó eszköze.*
- *meghatározott szolgálati tevékenység vagy feladat végrehajtására vonatkozó egyedi utasítás.*
- *az arra jogosult által kiadott és tartalmilag a szolgálati feladatok ellátásával kapcsolatos tevékenységre irányuló egyedi rendelkezés.*

Az utasítás: a különböző jogszabályokban és szabályzatokban lefektetett és a *katonákra általánosan kötelező előírások* betartására vonatkozó rendelkezés.

Látható tehát, hogy az előljáró *egyedi* (parancs) és normatív általánosan érvényes rendelkezések (utasítás), kiadásával érvényesíti az akaratát.

A parancs, utasítás adásának rendje: lásd: XII. fejezet A6 téma.

A6. Alapvető alaki szabályok

A rendvédelmi szerveknél, a *katonai hierarchiától* megkívánt, kötött formájú *magatartási szabályok* vonatkoznak a *hivatásos állományba tartozókra*. Az alábbiakban e magatartási, alaki szabályok közül mutatjuk be a legfontosabbakat.

Megszólítás, köszönés

- A rendőrök ünnepein, foglalkozásain, gyűlésein, értekezletein az előljáró (feljebbvaló) érkezésekor és távozásakor az állománykategóriának, a résztvevők összetételének megfelelő vezényszót kell adni.
- Az előljáró a napszaknak – állománycsoportnak – megfelelő köszönéssel üdvözölje a jelenlevőket. Például „*Jó reggelt (napot, estét) kívánok!*”, „*Jó napot tábornok és tiszt urak!*”, „*Viszontlátásra!*”.
- Az előljáró (feljebbvaló) üdvözlő szavára az alárendeltek egyszerre, hangosan és érthetően „*Erőt, egészséget!*” köszönéssel válaszoljanak a beosztás, rendfokozat hozzáfűzése nélkül.

- Ha az előjáró (feljebbvaló) a rendőrt vagy a köteléket szóbeli dicséretben részesíti „*A hazámat szolgálom!*” mondattal kell válaszolni.
- A köszöntést és a kézfogást mindig az előjáró (feljebbvaló) kezdeményezze.

Tiszteletadás

A tiszteletadás az alaki fegyelem, az előjáró, feljebbvaló, alárendelt egymás iránti kölcsönös tiszteletének, megbecsülésének és udvariasságának megnyilvánulása.

A köztisztviselők, közalkalmazottak és a hivatásos állomány tagjai között – mintegy általános, követendő szabályként – a polgári életben elfogadott udvariassági és magatartási normákat kell betartani.

- Alárendeltek és alacsonyabb rendfokozatúak előre tisztelegjenek!
- Az egyenlő rendfokozatúak kölcsönösen tisztelegjenek egymásnak!

Tiszteletadás egyenruhában

Tisztelgéssel: amikor a rendőrt a jobb keze felemelésében semmi nem korlátozza. A tisztelgést sapkában – egyéb szolgálati fejfedőben, például sisakban – és sapka nélkül is teljesíteni kell.

Fővetéssel: amikor a rendőr mindkét keze foglalt, vagy a jobb keze olyan mértékben sérült, hogy felemelni nem tudja.

Főhajtással: a szolgálati étterembe sapka nélkül belépő, illetve távozó rendőr akkor, ha ott tartózkodik valaki; szolgálati helyiségbe sapka nélkül belépő, távozó vagy ott tartózkodó rendőr; a dicséretben, jutalomban részesülő rendőr az előjáró gratulációja után; tömegközlekedési eszközökön; ha a rendőr karonfogva megy, vagy beteget kísér; gépjármű-parancsnoki ülésen tartózkodó rendőr, ülő testhelyzetben.

Tiszteletadás polgári ruhában:

- fővetéssel,
- főhajtással.

Alapvető alaki előírások

Az *alakiság* a szabályozott tevékenységek és megnyilvánulási formák összessége, amely a fegyveres szervek és különböző kötelékek egységes – az általános testtartásnál feszesebb – megjelenésében, tevékenységében és fegyelmezett magatartásában jut kifejezésre.

Ezért alapvető elvárás, hogy az alakias magatartás minden helyzetben – a közízlésnek és a szolgálat sajátosságainak megfelelően – tükrözze a fegyveres szervek fegyelmét.

A *rend, fegyelem, szervezethezesség* hármas követelményének fontosságát különösen egy fegyveres szervnél senki nem vonja kétségbe.

Az ápoltság kinézetű, szabályosan öltözött, fegyelmezett, határozott, magabiztosan intézkedő rendvédelmi állomány felkészítése, kiképzése nem kis feladat, de olyan követelmény, amely nélkül nincs biztonságos szolgálatellátás.

A7. Az egyenruha viselésének alapvető szabályai

Az egyenruha: a rendvédelmi szervnél rendszeresített, miniszteri rendeletben meghatározott, egységesen megállapított formájú és színű öltözet, amelynek célja az egyenruhát viselő más szervek, valamint a különböző országok rendőrségeinek egymástól való megkülönböztetése, illetve a rendőrséghez tartozás könnyű felismerhetősége.

A hivatásos állomány tagja szolgálati feladatait az öltözködési szabályzatban előírtaknak megfelelően, a *rendvédelmi szervnél rendszeresített egyenruhában* vagy *polgári ruhában látja el.*

Az öltözet viselési alkalom szerint:

- *szolgálati öltözet:* a hivatásos állomány napi szolgálati tevékenysége során viselt ruházata;
- *gyakorló öltözet:* a hivatásos állomány napi szolgálati és gyakorló feladatok ellátásakor, valamint meghatározott alkalmakkor viselt ruházata;
- *társasági (ünnepi) öltözet:* a hivatásos állomány alkalmi ruházata nemzeti ünnepeken, kiemelkedő állami, rendőrségi, társadalmi ünnepeken, rendezvényeken, illetve jelentős családi események alkalmával, valamint elrendelés alapján más alkalmak esetén viselt ruházata;
- *speciális szolgálati öltözet:* a hivatásos egyen-, vegyes- és polgári ruhás állomány speciális szolgálati feladatainak ellátásához szükséges – a szolgálati öltözettől eltérő feladatorientált ruházata, amely lehet: motoros, vízirendészeti, lovas, kutyavezetői, bűnügyi technikai, baleseti helyszínelő, kerékpáros;
- *díszöltözet:* a Készenléti Rendőrség Zenekarának, valamint a Készenléti Rendőrség díszegységének ruházata állami, katonai, rendőri és társadalmi rendezvények esetén, továbbá a díszőrség öltözete jelentős családi eseményeken;
- *formaruházat:* meghatározott alkalomra vagy csak alkalmilag hordott egyforma ruha;
- *munkaruházat:* a munkáltató által kiadott nagyfokú szennyeződéssel vagy a ruházat jelentős mértékű kopásával járó munkakörökben viselt ruházat;
- *védőruházat:* amelynek célja a testi épséget, egészséget károsító körülmények elleni védelem biztosítása, illetve közegészségügyi vagy szolgálati érdekből egyéni védőfelszerelésekről történő gondoskodás.

Viselési időszak szerint az egyenruha lehet:

- nyári,
- téli,
- átmeneti.

A viselési időszakok:

- nyári időszak: június 1-jétől szeptember 15-ig,
- téli időszak: december 1-jétől március 15-ig,
- átmeneti időszak: március 16-tól május 31-ig és szeptember 16-tól november 30-ig tart.

Az egyenruha viselésére jogosult csak a rendszeresített egyenruházati felszerelést viselheti.

A szolgálati előljáró köteles ellenőrizni, hogy a rendőr által viselt ruházat állapota megfelelő-e, a ruházat tiszta-e.

A8. A legfontosabb fegyverek tárolásával kapcsolatos szabályok

A téma oktatása során helyezünk különösen nagy hangsúly annak megértetésére, hogy a fegyver nagyon veszélyes eszköz! Ennek megfelelően fokozott figyelemmel és körültekintéssel kell eljárni nem csak a használatuk, hanem a tárolásuk során is. Súlyos balesetek, sőt halálesetek is történtek a fegyverek hanyag kezelése vagy tárolása miatt, melyet mindenképp el kell kerülni!

Tekintettel arra, hogy a rendőrség az egyik fegyveres rendvédelmi szerv, amelynek tagjai a feladat ellátásuk során különböző lőfegyvereket, pirotechnikai eszközöket és kényszerítő eszközöket alkalmazhatnak, így nagyon fontos pontosan szabályozni, hogy ezeket milyen módon tárolhatják, tarthatják maguknál, és hogyan kezelhetik a rendőrök.

A szolgálati lőfegyverek tárolását a 32/2012 (VII.19) BM utasítás és a rendőrség szolgálati szabályzata szabályozza, ezek alapján és ezek felhatalmazása révén került sor a 13/2013 (IV.11) ORFK utasítás megalkotására, amely a részletes szabályokat tartalmazza.

Az utasítás hatálya: a rendőrség

- fegyverviselésre jogosult állományára
- a rendőrségnél rendszeresített lőfegyverekre, lőszerekre,
- robbanóanyagokra, pirotechnikai eszközökre,
- raktárakra, fegyverszobákra, fegyvertároló helyekre vonatkozik.

Az utasítás három fajta tárolási módot ismer:

- csoportos tárolás,
- egyéni tárolás rendőrségi objektumban,
- egyéni tárolás rendőrségi objektumon kívül.

E1. Az etikai kódexek egyes pontjai

Miután tisztáztuk az etikai kódex fogalmát, és megértettük a tanulókkal ennek fontosságát, csak azután kezdhetjük el mélyíteni ismereteiket különböző gyakorlatokkal, amelyek az etikai alapszabályok megismerését és azok elmélyítését célozzák. *Célszerű situációs helyzetgyakorlatokkal szemléltethetjük az etikus vagy etikai szabályokat sértő cselekedeteket, amelyeket megvitathatunk a tanulókkal.*

A tanulónak be kell tudni mutatni a Kódex etikai alapszabályait, tudja, hogy az egyes pontok miként igazodnak a rendőr különleges közszolgálati hivatásának alapkövetelményeihez, és annak mik a kötelező jogi előírásai. Büntetés-végrehajtás etikai kódexéből tudja ismertetni a becsületesség, az elfogulatlanság, a pártatlanság, a pártsemlegesség, a tárgyilagosság és a szakmai és emberi tisztesség elveit.

E2. Az alaki fogások, fordulatok, hátraarc szabályai

A tanulónak be kell tudni mutatni és el kell tudni magyarázni az alapvető alaki mozgásokat álló helyzetben.

A vigyázzállás a rendőr alapállása, fegyelmezettségének egyik alapvető külső formája, az egészséges ember testtartása a rendőri sajátosságoknak megfelelő kiegészítésekkel.

Vigyázzállásban a rendőr egyenes, emelt tartással – izmainak merevítése nélkül – mozdulatlanul álljon, sarkai legyenek egymáshoz zárva, egyvonalban; lábfejei az arcvonal irányába álljanak, és a köztük levő távolság egy lábfej szélesség legyen; térdeit egyenesítse ki, dőljön kissé előre úgy, hogy test-súlya a sarokra és a talp közepére egyformán nehezedjék; hasát húzza be, mellkasát kissé emelje ki, vállait tartsa egy magasságban, de ne feszítse hátra; karjait tartsa természetesen nyújtva teste mellett, tenyerét nyújtott ujjakkal fektesse a combjára úgy, hogy a középső ujjak a nadrág varrását érintsék; fejét tartsa kissé megemelve, nézzen egyenesen előre!

Pihenőállás: ez az állóhelyben végzett mozgásmód a vigyázzállásból következik. Önállóan nem, csak a vigyázzállást követően – a „Pihenj!” vezényszó után – vehető fel.

„Pihenj!” vezényszóra a rendőr bal lábbal lépjen oldalra úgy, hogy sarkai egyvonalban álljanak, és a köztük levő távolság egy lábfejszélesség legyen; lábfejeit tartsa – a vigyázzálláshoz hasonlóan – ki-felé; térdeit tartsa lazán nyújtva; felső testét emelje ki szabadon csípőből, vállait tartsa természetesen,

azokat ne húzza fel, de le se szorítsa; karjait tegye a háta mögé, derékvonalban összekulcsolt kézzel; fejét tartsa egyenesen, és nézzen előre!

Fordulatok álló helyzetben

Három alapvető mozgás tartozik ebbe a kérdéskörbe. Ezek a „Jobbra át!”, „Balra át!” és „Hátra arc!” vezényszavak után teljesítendő fordulatok. E fordulatokat a rendőr önállóan is, tehát a vonatkozó vezényszavak nélkül is köteles végrehajtani, amikor előljárójával összefüggésben kötött hivatali ügyintézés vagy ünnepi külsőségek közötti – például elismerés átvételével kapcsolatos – tevékenységét látja el.

A fordulatokat ütemezve kell végrehajtani! Az ütemezett mozgások esetén a kiadott vezényszavaknak van egy úgynevezett figyelemfelhívó és egy elrendelő része. A *figyelemfelhívás* meghatározza a végrehajtandó mozgásmódot, az *elrendelő* rész pedig a mozgás megkezdésére ad utasítást.

A témakör fogalmai:

etikai kódex; hierarchia; szolgálati rend; fegyelem; parancs; utasítás; tiszteletadás; tisztelgés; fővetés; főhajtás; alakosság; egyenruha; szolgálati öltözet; gyakorló öltözet; társasági öltözet; speciális öltözet; díszöltözet; formaruházat; munkaruházat; védőruházat; alapállás; vigyázzállás; pihenj állás;

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a vezetőkkel, előljárókkal való kapcsolattartást!
2. Ismertesse a járőr- és őrszolgálatba vezényelt rendőrrel szembeni elvárásokat!
3. Ismertesse a rendőrség etikai kódexének pontjait!
4. Sorolja fel a jogszabályai hierarchia alapvető feltételeit!
5. Sorolja fel a megszólítás, köszönés szabályait!
6. Ismertesse a tiszteletadás módjait!
7. Ismertesse az egyenruha alkalom szerinti viselési módjait!
8. Sorolja fel a szolgálati lőfegyver tárolásának lehetőségeit!

Példa: Tiszteletadás szituáció-szereposztással. Egyenruha kiválasztása a különböző alkalomhoz, párosítás.

IX. Rendőri szolgálati ismeretek

A szolgálati ismeretek témakör megismerése, valamint a megismert tudásanyag gyakorlati alkalmazásának képessége, fontos és elengedhetetlen az egyes rendőri intézkedések előírás szerű lefolytatása érdekében. Az emberek közötti társas érintkezés fontos eleme a kommunikáció. Jelen témakörön belül többek között a kommunikáció speciális szegmensét kell megismertetni a tanulókkal. Ismereteket szereznek a szolgálatellátás, valamint az alapvető rendőri intézkedések lefolytatásával, a kényszerítő eszközökkel, azok alkalmazásával kapcsolatban. Megismerkednek a hivatásos szolgálati viszonyt létesítő személyre vonatkozó specialitásokkal, társadalmi, politikai szerepvállalás szabályaival.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Legyen képes a szolgálat ellátás tartalmi követelményeinek ismertetésére!
- A2. Legyen képes ismertetni a rendőri intézkedés akadályai elhárításának és a segítség igénybevételenek szabályait!

- A3. Ismerje a titoktartásra, az ajándék és jutalom elfogadására, valamint a nyilvános szereplésre vonatkozó szabályok!
- A4. Tudja ismertetni a felvilágosítás adás és kérés szabályait!
- A5. Ismerje a szolgálatok átadása-átvételi folyamatát, beszámoltatást!

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Legyen képes a kényszerítő eszközök jellemzésére, szakszerű és jogszerű alkalmazásuk kritériumainak bemutatására az alapelvek ismertetésével!

A1. Szolgálat ellátásának követelményei

A rendvédelemben hivatásos szolgálatot ellátók feladatukat a társadalmi rend fenntartása érdekében a jogszabályok betartatása útján teljesítik. Mindennapjaikban „nemcsak” dolgoznak, hanem szolgálatot is ellátnak. A szolgálat teljesítése szigorú szabályok szerint történik, amelyek megismerése és tudatos betartása minden hivatásostól elvárt.

Rendőrségről szóló tv. 20. § (1) A rendőrt az intézkedés során az egyenruhája és azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy szolgálati igazolványa és azonosító jelvénye igazolja. A rendőr az intézkedés megkezdése előtt – ha az a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, az intézkedés befejezésekor – köteles nevét, azonosító számát, valamint az intézkedés tényét és célját szóban közölni.

Az intézkedések, illetve kényszerítő eszközök alkalmazását követően a rendőr köteles az intézkedés alá vont személyt tájékoztatni az e törvény szerinti panasz lehetőségéről és előterjesztésére nyitva álló határidőről (szolgálati helynél 30 napon belül, Független Rendészeti Panasztestületnél szintén 30 napon belül).

Szolgálati szabályzat: az intézkedést a rendőr – az Rtv. 20. § (2) bekezdésének első mondatában meghatározottak közlését megelőzően – a napszaknak megfelelő köszönéssel, az intézkedés alá vont nemének, életkorának megfelelő megszólítással, ha a rendőr egyenruhát visel, tisztelegéssel kezdi meg.

A polgári ruhában intézkedő rendőr az intézkedés megkezdése előtt szolgálati igazolványát és azonosító jelvényét felmutatja.

Ha az intézkedés alá vont a rendőr felszólításának nem tesz eleget, az intézkedő rendőr „A törvény nevében!” felszólítással figyelmezteti, hogy szigorúbban lép fel.

Egy erőszakos, garázdajellegű bűncselekmény megakadályozásakor elegendő lehet, ha a polgári ruhás rendőr szóban közli rendőri mivoltát, amennyiben veszélyeztetné az intézkedést az, hogy szolgálati igazolványát felmutatná.

A szolgálati fellépés tartalmi követelményei:

Szolgálati szabályzat: a rendőri intézkedés során úgy kell eljárni, hogy a rendőr megelőzze a megtámadását, lefegyverzését, továbbá akadályozza meg, hogy a figyelmét a szolgálati tevékenységtől elvonják, vagy lekötöttségét jogellenes cselekmény elkövetésére használják fel.

A rendőri intézkedés eredményes befejezését szükség esetén segítség igénybevételével is biztosítani kell.

A2. A rendőri intézkedés akadályai elhárításának és a segítség igénybevételének szabályai

A rendőri intézkedés akadályai elhárításának közös szabályai Szolgálati szabályzat (a továbbiakban: Szab.). A rendőr az intézkedés eredményességét akadályozó tárgy eltávolítása során úgy jár el, hogy az eltávolítás a lehető legkisebb károkozással járjon, valamint a károkozás ne legyen aránytalan az elérni kívánt törvényes célhoz képest.

Ha az akadály eltávolítása különleges szakértelmet igényel, *szükség esetén a rendőr közreműködőt vesz igénybe* (például lakatos szakembert).

A rendőr intézkedése előtt felméri, hogy rendelkezésére állnak-e azok az eszközök, amelyekkel a megkezdett intézkedését eredményesen be tudja fejezni; ha nem, úgy az intézkedésének megkezdése előtt *segítséget kér*.

Ha a rendőrt az intézkedés megtételében *tárgy akadályozza, azt eltávolíthatja*, vagy az akadályt más módon elháríthatja, az ezzel okozott kárért a rendőrségnek az intézkedés alapjául szolgáló cselekményben *vétlen károsultat kártalanítania kell*.

A rendőrnek a megkezdett vagy a szükségessé váló intézkedés eredményes befejezése érdekében minden tőle telhetőt meg kell tennie. *Nem lehet* az intézkedés akadálya az intézkedés alá vont *ellen-szegülése, támadása vagy valamilyen akadályozó tárgy jelenléte*.

Rtv. 26. § (1) alapján a rendőrség *bűncselekmény elkövetésének megelőzése, megakadályozása, bűncselekmény felderítése, az elkövető elfogása, a közbiztonság védelme érdekében* – ha a törvényben meghatározott kötelezettsége más módon nem teljesíthető, és törvény másként nem rendelkezik – *kérheti és igénybe veheti a magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet segítségét és a birtokában lévő eszközt. A segítségnyújtás csak akkor tagadható meg, ha az a felkért személy életét, egészségét vagy testi épségét nyilvánvalóan veszélyezteti, továbbá ha a kért segítség teljesítéséhez szükséges tárgyi feltételek nem állnak rendelkezésre.*

A kért segítség lehet *személyi vagy tárgyi jellegű*.

Szab. 6. § (1) alapján a segítség igénybevételének rendőrség által történő kezdeményezésekor a rendőr – ha nincs egyenruhában – igazolja magát, ismerteti a felkért személlyel az igénybevétel célját és módját, valamint a törvény által biztosított fokozott büntetőjogi védelem tényét.

A rendőrnek nyújtott segítség három fféle dolgot jelent:

- a törvényben meghatározott személyek, szervezetek tagjainak segítségnyújtását *aktív közreműködéssel, de eszközhasználat biztosítása nélkül,*
- a segítségnyújtást *aktív közreműködéssel és eszközhasználat biztosításával,*
- a segítségnyújtást *passzív közreműködéssel, de eszközhasználat biztosításával.*

Segítség igénybevételének esetei: bűncselekmény elkövetésének megelőzése, megakadályozása, bűncselekmény felderítése, elkövető elfogása, közbiztonság védelme.

A kormányrendeletből a rendőri intézkedéssel kapcsolatban az igénybevétel szabályai a legfontosabbak.

A birtokos az igénybevétellel egyidejűleg köteles az intézkedő rendőrt tájékoztatni az eszköz rendeltetésszerű használatát korlátozó vagy akadályozó okokról, továbbá az eszköz károsodásmentes használatához szükséges feltételekről. A tájékoztatás elmulasztásából eredő károkért kártalanítás nem jár, kivéve, ha a tájékoztatásra az igénybevétel során nem volt lehetőség, vagy ha az (1) bekezdésben meghatározott okokról a birtokosnak nem volt tudomása.

Ha az igénybevétel oka vagy az eszköz további használatának lehetősége megszűnt, az igénybe vett eszközt, az intézkedés befejezte után a birtokosnak *haladéktalanul vissza kell adni*.

A rendőrség a kártalanításra jogosultat a személyes javak körébe tartozó eszközzel történt segítségnyújtás miatt elszenvedett károkért és szükséges kiadásokért az Rtv.-ben írtaknak megfelelően kártalanítja, illetve költségtérítésben részesíti.

A3. A titoktartásra, az ajándék és jutalom elfogadására, valamint a nyilvános szereplésre vonatkozó szabályok

A titoktartásra, az ajándék és jutalom elfogadására, valamint a nyilvános szereplésre vonatkozó szabályok (Rtv.). *A rendőr a birtokába került titkot köteles megtartani.*

A titoktartási kötelezettség alól törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabály rendelkezése, ennek hiányában magántitok esetében az érintett adhat felmentést.

Ajándék, jutalom elfogadás: A rendőr – munkavégzésével összefüggésben – csak parancsnoka tudtával és beleegyezésével fogadhat ajándékot, jutalmat. *Ez a tilalom kiterjed a hozzátartozójára is!*

Rendőr nyilvános szereplése: Szab. 99. § alapján a rendőr a sajtó, a rádió és a televízió megkeresése alapján a feladatkörébe tartozó szolgálati ügyekről, egyes bűncselekményekről csak engedéllyel és a személyes adatok védelmére vonatkozó előírások betartásával nyilatkozhat. Nyilvános szerepléshez – ha az rendőrként történik – *engedélyt kell kérni.*

Az engedélyt az országos rendőrfőkapitány, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója, továbbá a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányok, azok helyettesei, a velük azonos hatáskörű, valamint az általuk felhatalmazott vezetők adhatják meg.

Kivételes esetben – különösen bűncselekmény, közlekedési baleset vagy más rendkívüli esemény helyszínén – a rendőr tényközlő nyilatkozatot tehet, amelyben a minősített adat védelmére vonatkozó követelményeket és a személyhez fűződő jogokat nem sértheti, a felelősség kérdésében nem foglalhat állást. A rendőr nyilatkozatáról *utólag az engedélyezésre jogosultnak jelentést tesz.*

A rendőrség személyügyi kérdéseiről, országos jelentőségű, rendkívüli vagy váratlan eseményekről – a tények közlésén kívül – *csak az országos rendőrfőkapitány, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója vagy a helyetteseik hozzájárulásával lehet nyilatkozni.*

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv állományába tartozó rendőr a *rendőrség képviselőjeként*, szakértőjeként a sajtóban, a rádió és a televízió műsoraiban, filmekben csak az országos rendőrfőkapitány, valamint helyettesei, a Terrorelhárítási Központ vagy a Nemzeti Védelmi Szolgálat állománya esetén a főigazgató előzetes hozzájárulásával szerepelhet.

A rendőri mívoltra történő utalás nélkül tartott tudományos, kulturális előadások megtartásához, ilyen irányú egyéb közszerepléshez – beleértve a rádióban és televízióban történő szereplést is – *engedély nem kell.*

A4. A felvilágosításadás és -kérés szabályai

Rtv. 32. § alapján rendőr a *feladatának ellátása során* bárkihez *kérdést intézhet, felvilágosítást kérhet*, ha alaposan feltehető, hogy a megkérdezett olyan közlést tehet, amely a rendőri feladatok teljesítéséhez szükséges. A *felvilágosítás kérésének idejére* a kérdezett személy feltartóztatható. Akitől a rendőr felvilágosítást kér – ha jogszabály másként nem rendelkezik – az általa ismert tényekkel, adatokkal kapcsolatos válaszadást nem tagadhatja meg.

A rendőr a hozzá fordulóknak a titoktartásra vonatkozó kötelezettségei megtartása mellett a szükséges *felvilágosítást megadja.*

Meg kell tagadni, ha a kérés teljesítése jogszabályba ütközik, továbbá ha az a szolgálat ellátását, illetőleg a rendőri intézkedés végrehajtását késlelteti, vagy más módon veszélyezteti.

Leggyakoribb felvilágosításkérések: Utcák, terek, egyéb közterületek megközelítése, közintézmények, hivatalok helye, parkolási lehetőségek, ügyfélfogadás az egyes hivatalokban, az ügyintézéshez szükséges tudnivalók, Jogi jellegű felvilágosítás vagy tanácskérés, Bejelentés, feljelentés megtétele.

Gyakorlati végrehajtás: Polgárbarát hozzáállás; rendőr tisztelegjen, és a napszaknak megfelelően köszönjön; vitás és egyéb olyan ügyekben, amely nem a rendőrség hatáskörébe tartozik, ne foglaljon állást; ne bocsátkozzon a felvilágosítás során az állampolgárral vitába; törekedjünk a pontos, félreérthetetlen tájékoztatásra; rövid, érthető tájékoztatás.

Felvilágosítás kérésével ne tereljék el rendőr figyelmét a szolgálati feladatok teljesítésétől, lekötöttségét ne használhassák fel jogsértő cselekmény elkövetésére. Gyanús körülmények esetén a felvilágosítás adása előtt annak kérőjét igazoltassa!

Felvilágosításkérés: Türelem a kikérdezett irányába. Tilos a személyt fenyegetni! Kapott adatokat jegyezze fel! Jelentés- vagy feljegyzéskészítés szükséges!

A5. Szolgálatok átadásának és átvételének folyamata, valamint a beszámoltatás

13/2017. (III. 24.) Járőr- és Őrszolgálati Szabályzatról (Járőr- és Őrszolgálati Szabályzat). *A közterületek és nyilvános helyek rendőri ellenőrzésére, az őrszolgálatok ellátására vezényelt járőrök és őrök szolgálat közbeni közvetlen irányítását – a rendőri szerv vezetője által meghatározott rendben – a kijelölt szolgálatparancsnok végzi.*

Azoknál a rendőr-főkapitányságoknál, ahol *Tevékenység-irányítási Központ* (a továbbiakban: TIK) működik, a szolgálatirányító parancsnok a napi eligazítást követően a *Robotzsaru NEO alkalmazásán keresztül jelentést tesz a TIK ügyeletesére* arról, hogy a korábban tervezett szolgálatba beosztott erőknél, eszközökben változás történt-e, valamint arról, hogy az eligazítás során meghatározott feladatok bővültek vagy módosultak, és ha igen, azok milyen módon és milyen mértékben befolyásolják a tevékenységek irányítását, koordinálását, összehangolását.

A fogdaórt, kíséző őrt, rendkívüli őrt *minden szolgálatba lépése előtt el kell igazítani.*

Az eligazítás tartalmának *tudomásulvételét Robotzsaru Neo rendszerben vissza kell igazolni!*

A járőrök és az őrök a szolgálatirányító parancsnok közvetlen alárendeltségébe – amennyiben az nem szervezetszerű előjáró – az eligazítás megkezdésekor kerülnek, és alárendeltségük a beszámoltatást követően szűnik meg.

Szolgálatban lévő járőrnek és őrnek *utasítás* – a TIK-en kívül és a rendőrség szolgálati szabályzatának 87. § (3) bekezdésében írtak kivételével – csak a szolgálatirányító parancsnok és a szolgálati előjáró útján adható.

A szolgálatirányító parancsnok a napi eligazítását megelőzően tájékoztatást kér a TIK ügyeletesétől azon releváns információkról, amelyek a járőrök, őrök és a saját tevékenységét segítik.

A TIK ügyeletesé és a szolgálatirányító parancsnok a járőr kérésére soron kívül köteles minden rendelkezésére álló lehetőség felhasználásával támogatást nyújtani a közterületen intézkedő járőrnek. 13/2017. ORFK utasítás:

- *Az eligazításon a rendőr a részére szolgálatra meghatározott öltözetben, fegyverzettel és felszereléssel köteles megjelenni.*
- *A szolgálatát akadályozó körülményekről azonnal tegyen jelentést.*
- *Pontosan rögzítse a részére meghatározott célokat, tegyen javaslatot a célok megvalósítását szolgáló feladatok meghatározására.*
- *Az elvégzendő tevékenységhez a rendelkezésre álló feltételek, információk és okmányok megismerését követően az eligazító parancsnok támogatásával válassza ki a feladatai ellátását biztosító munkamódszereket, és készüljön fel azok alkalmazására.*

Az eligazító parancsnok az eligazítás során győződjön meg:

- *hogy valamennyi, eligazításra kötelezett rendőr megjelent,*
- *ellenőrizze ruházatukat,*
- *felszerelésüket,*
- *helyszíni bírságot és egyéb szolgálati okmányaikat,*
- *fegyverzetüket,*
- *szolgálatra való alkalmasságukat.*

Hiányos felszereléssel, ápolatlan vagy a biztonságos szolgálatellátást veszélyeztető külsővel és ruházatban megjelenő rendőr *szolgálatba nem léptethető.*

A beszámoltatás

A szolgálatból bevonuló járőrt, őrt a *bevonulását követően szóban be kell számoltatni* a részére meghatározott célok megvalósulásáról és a feladatok végrehajtásáról, tapasztalatairól, intézkedéseiről,

a közbiztonsági, a közlekedésbiztonsági és a bűnügyi helyzetre vonatkozó észrevételeiről, megfigyeléseiről, a bűnmegelőzést célzó javaslatairól.

Az a járőr, őr, aki csak időszakos eligazításra kötelezett, a beszámolást híradó (informatikai) eszköz útján is megteheti, vagy önmagát írásban beszámoltathatja (tapasztalatait, tevékenységét írásba foglalhatja). Öt munkanaponként egyszer a szóban történő beszámoltatás kötelező.

A beszámoltató parancsnok győződjön meg a járőr, őr részére meghatározott feladatok teljesítéséről, a tett intézkedésekről, azok hatásáról és állampolgári fogadtatásáról, jogszerűségéről, tekintse át az elkészített írásos jelentéseket, feljelentéseket, végezze el azok revízióját!

Közölje a rendőr következő szolgálatba lépésének időpontját, várható feladatát!

A beszámoltatás végrehajtását, a járőr, őr által tett intézkedéseket, szolgálati tapasztalatait hivatalos okmányban vagy más módon a beszámoltató parancsnoknak (ügyeletesnek) dokumentálni kell úgy, hogy az visszakereshető, értékelhető, a parancsnoki elemző-értékelő munka során felhasználható legyen.

A beszámolást a járőr Robotzsaru Neo rendszeren is köteles megtenni!

E1. A kényszerítő eszközök jellemzése, szakszerű és jogszerű alkalmazásuk kritériumainak bemutatása az alapelvek ismertetésével

Lásd a XIII. fejezetben!

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Sorolja fel, hogy az intézkedések előtt mit kell tennie a szolgálatban lévő rendőrnek!
2. Ismertesse a szolgálati fellépés tartalmi követelményeit!
3. Sorolja fel a rendőr által nyújtott segítség fajtáit!
4. Ismertesse, hogy a nyilvános szereplésre kik adhatnak engedélyt!
5. Sorolja fel a leggyakrabban előforduló felvilágosításkéréseket!
6. Ismertesse a TIK tevékenységét az eligazítás során!
7. Ismertesse a Robotzsaru szerepét a beszámoltatásban!

Példa: Szituációk, vita (nyilvános szereplés), kártyák használata (kártyákra feladatleírások kerülnek, amelyek közül csoportok/párok kihúznak egyet-egyét, és ezekből kell a pontos intézkedést megfogalmazni – például felvilágosítás kérés, adás).

X. Katasztrófavédelmi, polgári védelmi és iparbiztonsági alapismeretek

Az ismeretanyagot a katasztrófavédelmi rész tartalmazza.

XI. Katasztrófavédelmi műszaki alapismeretek

Az ismeretanyagot a katasztrófavédelmi rész tartalmazza.

XII. Közrendvédelmi ismeretek

A közrendvédelmi ismeretek a rendőri tudásanyag gerincét képezik, alapvető ismereteket tartalmaz a rendőrség működésével, irányításával, szervezeti tagozódásával, valamint az alkalmazott hierar-

chiával kapcsolatban. Az egyes rendőri intézkedésekkel kapcsolatban kötelező érvényű jogi, szakmai és taktikai szabályokat, valamint a társadalom által támasztott elvárásokat fogalmaz meg.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Legyen képes a rendőrség működését meghatározó főbb jogszabályok ismertetésére!
- A2. Tudja ismertetni a rendőrség feladatát, rendőrség irányítását, vezetését!
- A3. Tudja felsorolni a rendőrség tagozódását!
- A4. Tudja ismertetni a szolgálati út szabályait!
- A5. Ismerje az alapvető szolgálati szabályzati ismerteket!
- A6. Tudja értelmezni az intézkedési kötelezettség fogalmát!
- A7. Tudja felsorolni a rendőri intézkedéssel szemben támasztott alapelveket!
- A8. Tudja felsorolni a rendőrségnél alkalmazott különböző szolgálati formákat!

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Fejtse ki az intézkedésekkel szemben támasztott alapelveket!

A1. A rendőrség működését meghatározó főbb jogszabályok

- 1994.évi XXXIV. tv. a rendőrségről
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatról
- 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról
- 43/2018. ORFK utasítás (Öltözködési Szabályzat)
- 13/2017 (III.24) ORFK utasítás (Járőr és Őrszolgálati Szabályzatról)

A2. Rendőrség irányítása, feladata vezetése

Magyarország Alaptörvénye 46. cikk (1): A rendőrség *alapvető feladata* a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

Rtv.1. § (1) szerint a rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyron visszaszerzése. 2019. július 1-jétől kiegészül a 126/2019. (V.30.) az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről szóló kormányrendelet alapján az idegenrendészeti és menekültügyi feladatokkal.

A rendőrség szervezete, irányítása a „három tagozódás” 2019. július 1-jétől „négyes tagozódás”:

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv,
- a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv (NVSZ),
- a terrorizmust elhárító szerv (TEK)
- az idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat ellátó szerv (OIF).

A Kormány a rendőrséget a rendészetért felelős miniszter útján irányítja.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet az országos rendőrfőkapitány vezeti.

A3. A rendőrség tagozódása

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szervre, megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és kirendeltségekre tagozódik.

Területi besorolású szervek:

- Megyei Rendőr-főkapitányságok (MRFK),
- Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK),
- Készenléti Rendőrség (KR),
- Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (RRI),
- Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK),
- Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK),
- Nemzetközi Oktatási Központ (NOK).

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv személyi állománya

- hivatásos állományú rendőrökből,
- kormánytisztviselőkből,
- igazságügyi alkalmazottakból,
- rendvédelmi igazgatási alkalmazottakból (RIASZ),
- a munka törvénykönyvéről szóló törvény hatálya alá tartozó munkavállalókból, valamint
- tisztjelöltekből állhat.

A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv személyi állománya hivatásos állományú rendőrökből, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervtől a hivatásos szolgálati viszonyra vonatkozó jogszabály szerint vezényelt rendőrökből, kormánytisztviselőkből, valamint közalkalmazottakból állhat.

A terrorizmust elhárító szerv személyi állománya hivatásos állományú rendőrökből, vezényelt hivatásos állományúakból, kormánytisztviselőkből, valamint közalkalmazottakból állhat.

Az idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat ellátó szerv az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, amely a rendészetért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi költségvetési szerv. A Kormány a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben meghatározott idegenrendészeti szervként az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságot jelöli ki. Állományilletékes parancsnoka az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója. Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság központi szerve és igazgatóságokra tagozódik. Ellátja a jogszabályokban hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat. A Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal elnevezése 2019. július 1. napján Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságra változik, továbbá a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal 2019. július 1-jétől a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) hatálya alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervként, a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény hatálya alá tartozó rendőrségként működik tovább.

A4. A szolgálati út

Az utasításokat a szolgálati út betartásával kell kiadni, ugyanígy kell előterjeszteni a kérelmeket is.

A szolgálati út betartásának, illetve mellőzésének szabályai:

- *A felsőbb szintű rendőri szerv*, valamint a szolgálati előljáró a szolgálati út betartását mellőzheti, ha a szolgálati út betartása miatt a *szolgálati érdek sérelmet szenvedne*. Az alárendelt a szolgálati út mellőzésével kapott utasítást jelenti közvetlen szolgálati előljárójának.
- A rendőr az utasítás tudomásulvételét „Értettem!” szóval jelenti.
- Indokolt esetben a szolgálati előljáró köteles meggyőződni arról, hogy az alárendelt pontosan megértette az utasítást. *A távbeszélőn adott utasítás jogosultságáról kétség esetén visszahívással kell meggyőződni.*
- Ha a *parancs teljesítését másik szolgálati előljáró parancsa akadályozná*, az alárendelt az előzőleg kapott utasítást köteles jelteni. *Ha a szolgálati előljáró ennek ellenére utasítást*

ad parancsa végrehajtására, azt teljesíteni kell. Az utóbbi utasítás teljesítését követően az első utasítás végrehajtását meg kell kezdeni, valamint folytatni kell.

- Az első utasítás teljesítésének elmulasztásáért, késedelmes teljesítéséért *az új utasítást adó szolgálati elöljáró felelős.*
- *A rendőr köteles* a szolgálati beosztásában meghatározott feladatait a törvényes előírásoknak megfelelően teljesíteni, az elöljárója utasításainak engedelmeskedni, a közbiztonságot és a közrendet, ha kell, élete kockáztatásával is megvédeni.

A5. Alapvető szolgálati szabályzati ismertek

A rendőrt az intézkedés során

- az egyenruhája és azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy
- szolgálati igazolványa és azonosító jelvénye igazolja.

A rendőr az *intézkedés megkezdése előtt* – ha az a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, az intézkedés befejezésekor – *köteles nevét, azonosító számát, valamint az intézkedés tényét és célját szóban közölni.*

A rendőr köteles – ha az a rendőri intézkedés eredményességét nem veszélyezteti – intézkedése megkezdése előtt *szolgálati igazolványát vagy azonosító jelvényét felmutatni.* Ha a rendőr szolgálati igazolványának vagy azonosító jelvényének felmutatása az intézkedés megkezdése előtt veszélyeztetné az intézkedés eredményességét, úgy azt az intézkedés befejezésekor köteles felmutatni.

Rendőri intézkedés eredményességének veszélyeztetettségéről akkor beszélünk, ha az előzetes közlés vagy felmutatás időigénye az intézkedés megtételét lehetetlenné teszi, vagy annak eredményességét aránytalan mértékben veszélyeztetné.

Szolgálati fellépés módja:

Az intézkedést a rendőr a napszagnak megfelelő köszönéssel, az intézkedés alá vont nemének, életkorának megfelelő megszólítással, ha a rendőr egyenruhát visel, tisztelgéssel kezdi meg.

A polgári ruhában intézkedő rendőr az intézkedés megkezdése előtt szolgálati igazolványát és azonosító jelvényét felmutatja.

Ha az intézkedés alá vont a rendőr felszólításának nem tesz eleget, az intézkedő rendőr „A törvény nevében!” felszólítással figyelmezteti, hogy szigorúbban lép fel.

A jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló *rendőri intézkedésnek* – ha törvény vagy nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik – *mindenki köteles magát alávetni és a rendőr utasításának engedelmeskedni.*

A rendőri intézkedés során annak jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha az jogszerűtlen-ség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható.

A rendőr jogszerű intézkedésének való ellenszegülés esetén az e törvényben meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazhatók.

Gyakorlatban előfordul, hogy a rendőri intézkedést az érintett sérelmezi, és panaszt kíván tenni. Az állampolgárokat megilleti az a jog, hogy megismerjék a velük intézkedő rendőr nevét, jelvénytábláját, szolgálati helyét. (Ezért biztosítani kell számára azt, hogy leolvashassa a jelvénytáblát, valamint a jogszabályban feltüntetett információkat a tudomására kell hozni.)

A szolgálati fellépés tartalmi követelményei:

A rendőri intézkedés során úgy kell eljárni, hogy a rendőr megelőzze a megtámadását, lefegyverzését, továbbá akadályozza meg, hogy a figyelmét a szolgálati tevékenységtől elvonják, vagy lekötöttségét jogellenes cselekmény elkövetésére használják fel.

A rendőri intézkedés eredményes befejezését szükség esetén segítség igénybevételével is biztosítani kell.

A rendőr *jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni*, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak.

Ez a kötelezettség a *rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli*, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van.

A közbiztonság és a belső rend védelme érdekében a rendőrség egyik alapvető feladata a jogszabályok betartatása az állampolgárokkal.

Ennek érdekében a jogszabályok megsértőivel szemben a vonatkozó jogszabályok figyelembevételével a rendőrnek intézkednie kell.

Ez a kötelezettség teljesítése független a hivatásos állományú rendőr szolgálati helyétől és beosztásától, valamint attól, hogy szolgálatban van-e, vagy sem.

A6. Az intézkedési kötelezettség

A rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, *részrehajlás nélkül intézkedni (objektivitás elve)*.

Ha a rendőrt az intézkedés megtételében tárgy akadályozza, azt eltávolíthatja, vagy az akadályt más módon elháríthatja, az ezzel okozott kárért a rendőrségnek az intézkedés alapjául szolgáló cselekményben vétlen károsultat kártalanítania kell.

Amennyiben a szolgálatot teljesítő rendőr egyszerre észlel egy szabálysértés és egy bűncselekmény elkövetését, akkor a bűncselekménnyel kapcsolatban kezdeményez intézkedést.

Ha a rendőr bűncselekménnyel kapcsolatban intézkedik, és közben észleli egy szabálysértés elkövetését, akkor a bűncselekménnyel kapcsolatos intézkedést folytatja, a szabálysértésről pedig – amennyiben az alapintézkedést nem veszélyezteti – szóban jelentést tesz a szolgálati előjárójának.

A rendőr szolgálaton kívül akkor intézkedik, ha a szolgálatban lévő rendőr nincs jelen, és az értesítésével járó késedelem, az intézkedés elmaradása a bűnüldözés érdekeire, az élet- és vagyónbiztonságra másként el nem hárítható hátrányt jelentene, vagy a szolgálatban lévő rendőrnek kell segítséget nyújtani (intézkedésre alkalmas állapotban van.)

A rendőri intézkedések fajtái, csoportosítása, a jogszerű és szakszerű rendőri intézkedés alapjai:

- igazoltatás,
- fokozott ellenőrzés – ruházat-, csomag-, járműátvizsgálás,
- felvilágosításkérés,
- elfogás és előállítás,
- elővezetés,
- személy- és tárgykörözés elrendelése,
- biztonsági intézkedés,
- idegenrendészeti intézkedés,
- a Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett rejtett ellenőrzésre irányuló figyelmeztető jelzés végrehajtása,
- intézkedés a tanítási napon a tanítási órától vagy az iskola által szervezett foglalkozástól engedély nélkül távolmaradó vagy onnan engedély nélkül eltávozó 14. életévét be nem töltött tanulóval szemben,
- közbiztonsági őrizet, rendőrhatósági intézkedés,

- magánlakásban és közterületnek nem minősülő egyéb helyen való intézkedés,
- műszeres ellenőrzés,
- kép- és hangfelvétel készítése,
- a helyszín biztosítása,
- közlekedésrendészeti intézkedés,
- személy- és létesítménybiztosítási intézkedés,
- határforgalom-ellenőrzés,
- a személyi védelemmel, illetve Védelmi Programmal kapcsolatos intézkedés,
- rejtett ellenőrzés elrendelése,
- közös műveletek,
- nagy tömegeket vonzó eseményekkel, katasztrófákkal és súlyos balesetekkel kapcsolatos segítségnyújtás.

A személyi szabadságot korlátozó rendőrhatalósági intézkedés

Az Rtv. 22 intézkedésfajtaát nevesít (ebben van hatósági intézkedés és egyéb nem közterületi int.). Az Alaptörvény IV. cikk alapján *mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonságához. Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.* A személyi szabadság sérthetlenségéhez fűződő jogot hivatottak védelmezni a Büntető Törvénykönyvben megfogalmazott bűncselekmények, mint például a személyi szabadság megsértése vagy a hivatali bűncselekmények körébe tartozó jogellenes fogva tartás.

A7. A rendőri intézkedéssel szemben támasztott alapelvek

- Jogszerűség, törvényesség
- Szakszerűség
- Biztonságosság
- Arányosság
- Objektivitás
- Differenciáltság
- Kulturáltság
- Eredményesség

Példa: A diákok segítségével különböző szituációkkal bemutatni az alapelveket. Például egy helyszíni eset beállításával a kulturált intézkedés bemutatása.

A8. A rendőrségnél alkalmazott különböző szolgálati formák

A rendőrök a szolgálati feladataikat külön végrehajtási rendelkezések alapján, különböző szolgálati formákban, a szakmai szabályzatokban meghatározott módon hajtják végre, amelyet az adott feladat végrehajtására kijelölt rendőr szolgálati beosztásától függetlenül köteles betartani.

Az előljáró az alárendelt rendőr részére elrendelheti a feladat meghatározott szolgálati formában történő végrehajtását.

Ügyeleti szolgálati forma

A rendőrségi feladatok végrehajtásának, a szervezet működésének, illetve irányításának és vezetésének, rendőri munka folyamatosságának biztosítása. Ügyeletet minden rendőri szervnél biztosítani kell.

Az ügyeletest feladatának teljesítésétől elvonni, más feladatra igénybe venni nem lehet.

Körzeti megbízotti szolgálati forma

A körzeti megbízott a rendőri szerv vezetője által meghatározott körzetben teljesít szolgálatot, tevékenységét önállóan szervezi. A körzeti megbízott alapvető feladata a rendőrség és a lakosság kapcsolatának fenntartása, meghatározott bűnügyi nyomozások elvégzése, a működési területét érintő körözési tevékenység folytatása, szabálysértési ügyekben az előzetes intézkedés foganatosítása, illetve a meghatározott vasúti, légi és vízi rendészeti rendőri munka végzése.

Tevékenysége során együttműködik a helyi önkormányzatokkal, a polgármesteri hivatallal, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek beosztottjaival, a polgárőrséggel, segíti tevékenységüket.

Járőrszolgálati forma

A járőrözés a közterületek és nyilvános helyek, továbbá az államhatár őrizetének, valamint a határterület és – jogszabályban meghatározott esetekben – a határterületen kívüli területek (mélységi területek) rendőri, illetve határrendészeti ellenőrzésének egyik formája.

Attól függően, hogy a járőr feladatai között az általános bűnügyi, közrendvédelmi, határrendészeti, illetve a közlekedést segítő, irányító és ellenőrző feladatok vannak túlsúlyban, *a járőrszolgálati forma bűnügyi, közrendvédelmi, határrendészeti, illetőleg közlekedési forgalom-ellenőrző lehet.*

Útlevelkezelő szolgálati forma

Az útlevelkezelés a határforgalom-ellenőrzés végrehajtásának egyik alapvető formája.

Őrszolgálati formák

Az őrszolgálat az a szolgálati forma, amelynek során a rendőr a kijelölt őrhelyén, illetve mozgási körzetében állandó vagy ideiglenes jelleggel személyt, meghatározott területet, létesítményt vagy értéket véd, őriz, illetőleg közbiztonsági szempontból ellenőriz, vagy protokolláris feladatot lát el.

Az őrszolgálat formája lehet: mozgóőr-, objektumőr-, fogdaőr-, kísérő őri, rendkívüli őri, díszőr-szolgálat.

A mozgóőr a számára kijelölt mozgási körzetben, egy adott ponthoz meghatározott időközönként rendszeresen visszatérve látja el szolgálatát. Mozgási körzetét a közbiztonsági viszonyok és feladat jellege szerint az előjáró jelöli ki.

Az objektumőr meghatározott létesítményhez tartozó, az őrutasításban meghatározott körzetben végzi feladatát.

A fogdaőr a rendőrségi fogdában, illetve őrzött szálláson, a kijelölt őrhelyen, meghatározott mozgási körzetben, fogva tartott személyt őriz. A szolgálatellátás részletes szabályait a Fogdaszolgálati Szabályzat határozza meg.

A kísérő őr feladata a felügyeletére bízott fogva tartott személy meghatározott helyre történő kísérése.

A rendkívüli őr külön utasításra végez az elöljáró által meghatározott biztosítási, őrzési feladatot. *A díszőr* ünnepek, rendezvények, katonai tiszteletadással rendezett kegyeleti aktusok alkalmával elöljárója utasítása szerint teljesít ideiglenes protokolláris őrszolgálatot.

Személyvédelmi szolgálati forma

A személyvédelmi szolgálat célja lehet személybiztosítás, lakásbiztosítás, programhely-biztosítás vagy útvonal-biztosítás.

A személybiztosító feladata a védett személy közvetlen fizikai védelme, élete, testi épsége megóvása.

A lakásbiztosító feladata a védett személy és a vele együtt lakó családtagjai elhelyezésére szolgáló létesítmények elleni támadás elhárítása, illetéktelen személyek bejutásának megakadályozása, a belépő személyek ellenőrzése, a védelem technikai eszközeinek kezelése.

A programhely-biztosító feladata a védett személyek által látogatott rendezvény helyszínének lezárása, a védett személy mozgásterületének biztosítása.

Az útvonal-biztosító feladata a védett személy közlekedési útvonalának megelőző ellenőrzése, a veszélyforrások felmérése, elhárítása, az áthaladás biztosítása.

Pénzkísérő szolgálati forma

Ha a Magyar Nemzeti Bank és más pénzintézetek nagy összegű pénz- és értékszállításait rendőr kíséri, a pénzkíséret végrehajtása során a járőr csoport vezetője folyamatos rádióössze-köttetést tart a területileg illetékes rendőr-főkapitányság ügyeletével.

Vonatkísérő szolgálati forma

A személyszállító vonatok, pályaudvarok és vasútállomások rendőri ellenőrzése a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság feladata.

Példa: Különböző kis tablókkal (amelyen helyszínek, események, rendezvények vannak) a diákokkal párosítani az őrszolgálati formákat.

E1. Az intézkedésekkel szemben támasztott alapelvek kifejtése

Lásd a fogalomtárban az alapelvek kifejtését!

A témakör fogalmai:

rendőrség fogalma, meghatározása; fegyveres szervek; szolgálati eljáró; alárendelt; feljebbvaló; rendfokozat; rangidős; szolgálati út; jogszerűség; szakszerűség; biztonságosság; arányosság; objektivitás; kulturáltság; differenciáltság; eredményesség

Ajánlott összefoglaló kérdések, feladatok:

1. Ismertesse a rendőrség működését meghatározó főbb jogszabályokat!
2. Ismertesse a rendőrség fogalmát és alapvető feladatait!
3. Ismertesse a rendőrség négyes tagozódását!

4. Sorolja fel a rendőrség területi besorolású szerveit!
5. Ismertesse a szolgálati fellépés módját!
6. Ismertesse a rendőrségre vonatkozó intézkedési kötelezettséget!
7. Sorolja fel az intézkedéssel szemben támasztott alapelveket!
8. Sorolja fel a rendőrség szolgálati formáit!

XIII. Kényszerítő és támadáselhárító eszközök

A kényszerítő eszközök alkalmazása alapvető emberi jogokat csorbítanak, így azok használata kizárólag a törvényekben és egyéb jogszabályokban rögzítettek alapján hajtható végre. A tananyag magas szintű elsajátítása elengedhetetlen feltétele az eszközök jogszabály szerinti alkalmazásához. Az intézkedésre kötelezett hivatásos személy a jogszerű intézkedése során kényszerítő eszközt, a jogszabályban rögzített helyzetekben és módon alkalmazhat, illetve bizonyos esetekben köteles alkalmazni. Egyes intézkedések eredményes és biztonságos befejezésének elengedhetetlen kellékei a kényszerítő eszközök. Jelen fejezet részletesen felsorolja és ismerteti az egyes kényszerítő eszközöket és azok alkalmazásának módját.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Ismerje a rendőrség által alkalmazható kényszerítő eszközöket!
- A2. Ismerje a kényszerítő eszközök alkalmazásával szembeni követelményeket!

Emelt szintű ismeretanyagban tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Ismerje a büntetés-végrehajtásnál rendszeresített kényszerítő eszközök alkalmazásának eltérő szabályait!

A1. A rendőrség által alkalmazható kényszerítő eszközök

Az Rtv.-ben nevesített kényszerítő eszközök:

- A törvényben felsorolt sorrend fontos, az arányosság figyelembevétele során az enyhébbtől (testi kényszer) a súlyosabb felé halad (lőfegyver).
- A rendőr — intézkedése során — az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszer) alkalmazhat.

Testi kényszer

A rendőr — intézkedése során — az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszer) alkalmazhat.

A megfogás, a leszorítás, az elvezetés vagy más, a rendőr által fizikai erő kifejtéssel alkalmazott, valamely cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására irányuló kényszerítés (a továbbiakban: testi kényszer) akkor alkalmazható, ha a rendőri erőfölkény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható.

A testi kényszer alkalmazása során a *rendőr önvédelmi fogásokat is használhat*. A rendőr a támadás céljára szolgáló eszköz használatának megakadályozása, továbbá a támadás elhárítása érdekében az ehhez szükséges erejű és irányultságú ütést vagy rúgást alkalmazhat.

Nem minősül testi kényszernek, amikor a rendőr – jogszerű intézkedése során, a biztonságos intézkedés végrehajtása érdekében – a felé kartávolságon belülre lépő, valamint a mozgásának folyamatosságát akadályozó személyt csupán *nyújtott kezével, minimális erő kifejtéssel magától távol tartja*.

Bilincs alkalmazása

A rendőr *bilincset alkalmazhat* a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy

- önkárosításának megakadályozására,
- támadásának megakadályozására,
- szökésének megakadályozására,
- ellenszegülésének megtörésére.

A bilincs alkalmazása, különösen azzal szemben lehet indokolt,

- aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,
- aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,
- akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,
- akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,
- aki önkárosító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,
- akinek fogva tartása során kísérését rendelték el, illetve – az őrzés idejére – akit az előállító egységen vagy a fogdán kívül őriznek, vagy
- akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.

Bilincselést az erre a célra rendszeresített eszközzel kell végrehajtani. Ennek hiányában vagy ezek meghibásodása, megrongálódása esetén más, ilyen célra megfelelő eszköz is alkalmazható, de tilos vékony fém- vagy műanyag huzalt, a jellegénél fogva sérülést okozó eszközt alkalmazni.

A bilincselés módjai:

- két vagy több ember kezének egymáshoz bilincselése,
- kezek előre vagy hátra,
- indokolt esetben lábak egymáshoz bilincselése,
- indokolt esetben tárgyhoz bilincselés.

Tilos a tárgyhoz bilincselést járműben történő szállítás közben alkalmazni.

Tilos a bilincs olyan módon való használata, amely indokolatlanul fájdalmat, sérülést okoz vagy jellegénél fogva megalázó.

A rendőr a szolgálatban rendszeresített vegyi vagy elektromos sokkoló eszközt, illetőleg rendőrbotot vagy kardlapot *alkalmazhat*

- a mások vagy saját életét, testi épségét, illetőleg a vagyonbiztonságot közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására,
- a jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni ellenszegülés megtörésére.

A rendőr a szolgálatban rendszeresített *gumilövedéket, illetve pirotechnikai eszközt, könnygázgránátot, elfogó hálót, ingerlőgázt, továbbá vízágyút alkalmazhat* a mások vagy saját élete, testi épsége, illetőleg a vagyonbiztonság közvetlen veszélyeztetésének elhárítására, vagy ha a lőfegyverhasználat feltételei fennállnak.

A rendőr az intézkedés megkezdésekor a *vegyi eszközt, elektromos sokkoló eszközt* készenlétbe helyezi, a rendőrbotot, a kardot kézbe fogja, és felkészül a támadás elhárítására, az ellenszegülés megtörésére.

Az elektromos sokkoló eszköz használata elsősorban a végtagokra irányulhat. A rendőrbot vagy a vele egy tekintet alá eső bármely más eszköz alkalmazásakor az ütés lehetőleg a támadó végtagot érje, kerülni kell, hogy az ütés súlyos sérülést okozzon.

Szolgálati kutya alkalmazása

A rendőr szájkosárral ellátott szolgálati kutyát — pórázon vagy anélkül — kényszerítő eszközként akkor alkalmazhat, ha a testi kényszer alkalmazásának feltételei fennállnak.

A rendőr szájkosár nélküli szolgálati kutyát pórázon vezetve alkalmazhat, ha a jogellenesen összegyűlt tömeg enyhébb kényszerítő eszközzel nem osztható szét, illetve, ha az a közbiztonságot súlyosan veszélyeztető csoportosulás szétoszlatásához vagy a rendőri intézkedéssel szembeni tevőleges ellenállás leküzdéséhez szükséges.

A rendőr szájkosár és póráz nélküli szolgálati kutyát alkalmazhat:

- súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítására;
- súlyos bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogására;
- a személye ellen intézett támadás vagy az életét, testi épségét közvetlenül fenyegető magatartás elhárítására.

Útzár, megállásra kényszerítés

A rendőrség közút forgalmának korlátozását vagy közút lezárását rendelheti el a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy, valamint a bűncselekmény elkövetőjének elfogására és a külön jogszabályban kijelölt létesítmények védelmére, ennek során – a közlekedés biztonságát is figyelembe véve, külön jogszabályban meghatározott feltételekkel – útzárat telepíthet.

Lőfegyverhasználat

A rendőrt a lőfegyverhasználati jog — a jogos védelem és a végszükség esetein kívül — a rendőrségi törvényben foglaltak szerint illeti meg.

A lőfegyverhasználat saját elhatározásból vagy utasításra történhet. Csapaterő zárt alakzatban történő alkalmazása esetén csak utasításra használható lőfegyver.

Lőfegyverhasználatnak csak a szándékosan, személyre leadott lövés minősül.

A rendőr lőfegyvert használhat:

- az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására;
- a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására;
- a terrorcselekmény, a jármű hatalomba kerítése vagy a közveszély okozása bűncselekmények megakadályozására vagy megszakítására;
- bűncselekmény lőfegyverrel, robbanóanyaggal vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetésének megakadályozására;
- lőfegyver, illetőleg robbanóanyag jogosulatlan, erőszakos megszerzésére irányuló cselekmény megakadályozására;
- az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos létesítmény ellen felfegyverkezve intézett támadás elhárítására;
- az emberi élet kioltását szándékosan elkövető elfogására, szökésének megakadályozására;
- azzal szemben, aki a nála lévő fegyver vagy élet kioltására alkalmas más eszköz letételére irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, és magatartása a fegyver vagy más az élet kioltására alkalmas eszköz ember elleni közvetlen felhasználására utal;
- az elfogott, bűncselekmény elkövetése miatt őrizetbe vett vagy bírói döntés alapján fogva tartott személy erőszakos kiszabadításának megakadályozására, az azt megkísérlővel szemben;
- a saját élete, testi épsége, személyi szabadsága ellen intézett támadás elhárítására.

A lőfegyverhasználatot a következő sorrendben meg kell előznie

- felhívásnak, hogy a felhívott a rendőri intézkedésnek engedelmessédjék;
- más kényszerítő eszköz alkalmazásának;
- figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik;
- figyelmeztető lövésnek.

A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések részben vagy teljesen mellőzhetők, ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem az intézkedés eredményességét, a rendőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül veszélyezteti.

A csapaterő alkalmazása

A rendőrök csapaterőben alkalmazhatók

- az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása, a lázadás, illetve a rombolás, bűncselekmények elkövetése esetén;
- a személyek élet- és vagyonbiztonságát tömegesen veszélyeztető események megszüntetésére vagy az ilyen következményekkel járó erőszakos cselekmények megakadályozására és az elkövetők elfogására;
- súlyos bűncselekményt elkövető, szökésben lévő fegyveres személy felkutatására, elfogására;
- terrorcselekmény felszámolására, a túsok kiszabadítására;
- eltűnt személy vagy tárgy felkutatására;
- katasztrófa megelőzésére és következményeinek elhárítására;
- a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó vagy más jelentős rendezvény rendjének biztosítására;
- védett személy, veszélyes szállítmány vagy az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos létesítmény őrzésére, védelmére;
- nagy területű helyszín biztosítására;
- törvényben meghatározott más esetben.

Tömegoszlatás

Ha a jogellenesen összegyűlt, illetőleg jogellenes magatartást tanúsító tömeg a *szétoszlásra irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget*, a rendőrség az e fejezetben szabályozott kényszerítő eszközök alkalmazása mellett a tömeggel szemben a *következő eszközt, illetőleg intézkedést alkalmazhatja*:

vízágyút, pirotechnikai eszközt, ingerlőgázt, elfogó hálót, lóháton vagy járműkötelékben végzett kényszeroszlatást. *Tilos a tömegoszlatásra lőfegyvert használni.*

Kényszerítő eszköz alkalmazását tiltó és korlátozó rendelkezések:

Tilos kényszerítő eszközt alkalmazni magatehetetlen személlyel szemben.

Magatehetetlennek kell tekinteni minden olyan személyt, aki kényszerítő eszköz alkalmazását megalapozó, aktív (fizikai) támadásra testi állapotánál fogva nem képes.

Csak testi kényszer és bilincs alkalmazható a terhes nővel és a gyermekkorú személlyel szemben, ha e körülményekről az intézkedőnek tudomása van, vagy azok számára nyilvánvalóan felismerhetők.

A terhes nő esetében kiemelt figyelemmel kell a megengedett kényszerítő eszközöket alkalmazni, így kerülni kell az ütések, rúgások és földre vitel alkalmazását! Gyermekkorú az a személy, aki a 14. életévét még nem töltötte be.

Csak korlátozott testi kényszer (megfogás, lefogás) alkalmazható a kényszergyógykezelttel, az ideiglenes kényszergyógykezelttel és a kóros elmeállapotúvá vált fogvatartottal szemben.

Nincs helye kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört vagy az intézkedés eredményessége e nélkül is biztosítható.

Az intézkedésnek passzívan ellenszegülő személlyel szemben csak testi kényszer alkalmazható.

Rendvédelmi szervek kényszerítőeszköz-használata és a személy, illetve a vagyonőr támadás-elhárítóeszköz-használatának elhatárolása:

A rendőr *alapvető feladata* a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

Míg a rendőr rendelkezik kényszerítő eszközökkel, a személy- és vagyonőr csak támadáselhárító eszközökkel.

A személy- és vagyonőr eszközei *kizárólag jogos védelmi és végszükségi helyzetben támadás elhárítására szolgálnak*. A személy- és vagyonőr eszközeit nem hivatalos személyként használja.

A személy és vagyonőr támadáselhárító eszközeinek jogszerű használatához négy alapelv egyidejű teljesülése szükséges. Ezek az *arányosság, szükségszerűség, időszűrés és szakszerűség*.

Példa: Különböző kényszerítő eszközökkel egy eseményt eljátszani a diákoknak, ezt rögzíteni egy kamerával, majd visszanezve elemezni a látottakat, és közben elmagyarázni a helyes fogásokat.

A2. A kényszerítő eszközök alkalmazásával szembeni követelmények

A rendőr *kényszerítő eszközt* csak a törvényben meghatározott *feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával* alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége e nélkül is biztosítható.

A rendőrségnél alkalmazható kényszerítő eszköz rendszeresítésének szabályait *rendelet útján* a kormány állapítja meg.

A miniszter rendeletben állapítja meg a rendőrségnél rendszeresíthető kényszerítő eszközök típusát, fajtáját.

A kísérés során, a kizárólag annak végrehajtása érdekében történő bilincskalkalmazás kivételével a kényszerítő eszközt alkalmazó rendőr, valamint a csapaterőt, útzár alkalmazását, továbbá tömegoszlatást elrendelő parancsnok a helyszíni intézkedések után köteles írásos jelentést készíteni. Ha a kényszerítő eszköz alkalmazását személyi szabadságot korlátozó intézkedés követi, a kényszerítő eszközt alkalmazó rendőrnek a jelentést a személyi szabadságot korlátozó intézkedésről szóló írásos jelentésben kell megtennie.

Az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre, vagy sikere eleve kilátástalan.

Az intézkedés alá vont személy magatartása szempontjából a rendőr az alábbiak szerint tesz különbséget:

- *passzív* ellenszegülést tanúsító személy, aki a rendőri intézkedés során a számára jogszerűen adott rendőri utasításokat nem hajtja végre, de tevőleges ellenszegülést nem mutat;
- *aktív* ellenszegülést tanúsító személy, aki nem veti magát alá a jogszerű rendőri intézkedésnek, magatartásával fizikai erő kifejtés útján is igyekszik azt megakadályozni;
- *támadó* magatartást tanúsító személy, aki az intézkedő rendőrré, valamint a támogatására vagy védelmére kelt személyre rátámad.

A kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie:

- a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, „*a törvény nevében*” szavak előre bocsátásával, valamint
- a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

A4. A jogos védelemi helyzet, a végszükség, valamint a jogtalan támadás

A védekezést mindig támadás előzi meg. Az elhárítás válasz a támadásra. *A védekezés azért jogos, mert a támadás jogtalan.* A jogosan védekező ebben az esetben a jogot védi a jogtalansággal szemben. A támadás olyan tevékenység, amely megvalósítja valamely bűncselekmény vagy szabálysértés törvényi tényállását.

A jogos védelem és a végszükség a büntethetőséget kizáró okok azonos csoportjába tartoznak. A végszükség keretei között véghezvitt cselekményből hiányzik a társadalomra veszélyesség.

Tehát a jogos védelemi cselekményt azzal szemben fogatosítják, aki a jogosultat támadja meg, vagy közvetlenül veszélyezteti. A végszükségi cselekmény viszont olyan személy jogát sérti meg, aki nem tanúsított jogellenes magatartást.

A jogos védelem

Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

Nem büntethető az sem, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségéből vagy menthető felindulásból túllépi. *A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.*

A jogos védelemi helyzetet egy támadás, illetve annak közvetlen veszélye keletkezteti.

A támadás jellemzői:

- jogtalan,
- aktív emberi magatartással megvalósuló,
- közvetlen,
- befejezetlen.

A támadás jogtalan, ha a támadó cselekmény megfelel vagy megfelelhet valamely bűncselekmény törvényi tényállásának.

Közvetlenül fenyeget a támadás, ha a támadó és a megtámadni szándékolt térbeli helyzetére, közelségére tekintettel viszonylag rövid időn belül a támadás megindításával lehet számolni. *A megtámadott személynek tehát nem kell megvárnia a támadás tényleges megkezdését, hanem ezek közvetlen veszélye esetén már védekezhet.*

A jogos védelemi helyzet megállapításának további feltétele, hogy a támadásnak befejezetlennek kell lenni akkor, amikor az elhárító cselekményre sor kerül. Következik ez abból, hogy a törvényhozó csak a támadás – vagy annak veszélye – elhárítását engedélyezte. Befejezett támadás esetén már nem jogos védelemről, hanem megtorlásról lenne szó.

A támadás irányulhat személy ellen, javak ellen és a közérdek ellen is. A személy elleni támadás nemcsak az élet, testi épség és egészség elleni támadást jelenti, hanem e körbe vonható a becsület, a mozgási, helyváltoztatási és nemi szabadság elleni támadás is.

A jogos védelem túllépése

A jogos védelemmel összefüggésben a túllépés a gyakorlatban *kétféleképpen fordulhat elő*:

- vagy az elhárításhoz szükséges cselekménynél súlyosabb hátrányt előidéző cselekményt követ el az elkövető – ez az arányosság követelményében megnyilvánuló túllépés, amely a jogos védelem körében értékelendő;
- vagy a támadás befejezése után követ el a megtámadott az elhárításhoz ez okból már nem szükséges cselekményt – ezt nevezik időbeli túllépésnek. Ebben az esetben a jogos védelemre vonatkozó szabályok már nem alkalmazhatók.

A jogos védelemmel kapcsolatos további ismeretek állnak rendelkezésére a Rendvédelmi jog és közigazgatás I. jegyzetben és a hozzá kapcsolódó Tanári segédanyag 4. témakörében.

A végszükség

Nem büntethető, aki saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére, és a cselekménye kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtségből vagy menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának felismerésében.

Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége.

A végszükség – a jogos védelemhez hasonlóan – társadalomra veszélyességet kizáró ok.

E1. A büntetés-végrehajtásnál rendszeresített kényszerítő eszközök alkalmazásának eltérő szabályai

Lásd a XV. fejezetben!

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályait!
2. Ismertesse a bilincs alkalmazásának főbb szabályait!
3. Sorolja fel a lőfegyverhasználat eseteit és a megelőző intézkedéseket!
4. Sorolja fel a csapaterő-használat eseteit!
5. Sorolja fel a büntetés-végrehajtásnál alkalmazott kényszerítő eszközöket!
6. Sorolja fel a támadáselhárító eszközöket!
7. Ismertesse a fegyveres munkavégzés jogszabályi feltételeit!
8. Ismertesse a maroklőfegyver alkalmazásának eseteit, szabályait!

XIV. Közrendvédelmi ismeretek gyakorlat

XV. A Kényszerítő- és támadáselhárító eszközök gyakorlati alkalmazásának elhatárolása

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Fel tudja sorolni az intézkedések szakaszait!
- A2. Ismerje az intézkedések megkezdésének és lefolytatásának taktikáját!
- A3. Ismerje és használja az intézkedések végrehajtása során alkalmazott fellépés alapvető szabályait és kommunikációs sémáit, a konfliktusok kezelésének módszereit!
- A4. Tudja ismertetni a rendőri speciális helyzetekben alkalmazandó rendőri kommunikációt!
- A5. Sorolja fel a büntetés-végrehajtásnál alkalmazott kényszerítő eszközöket, és tegyen különbséget a rendőrségnél használt kényszerítő eszközök alkalmazása között!
- A6. Ismertesse a magánbiztonságban alkalmazott támadáselhárító eszközöket!
- A7. Ismerje a közterület-felügyelői intézkedéseknél használható kényszerítő eszközöket!

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Tudja ismertetni a gépjármű megállításának taktikáját, főbb szempontjait!
- E2. Ismerje a ruházatátvizsgálás taktikáját!

A1. Az intézkedések szakaszai

A rendőr munkavégzése során jogszabályi előírások alapján különböző intézkedéseket hajt végre. Ezek az intézkedések szakaszokra bonthatók, amelyeket a tanulóknak ismerniük kell.

Az intézkedések végrehajtásának szakaszai

Felismerés: A rendészeti feladatokat ellátó személy felismeri az intézkedés szükségességét. Ez történhet tudomásra jutás, illetve állampolgári bejelentés alapján.

Felkészülés: Az intézkedésre a rendészeti feladatokat ellátó személy az intézkedés megkezdése előtt felméri a várható nehézségeket, valamint az intézkedés körülményeit. Indokolt esetben segítséget kér.

Intézkedés megkezdése: A rendészeti feladatokat ellátó személy az intézkedés megkezdésekor kialakítja a megfelelő biztonsági távolságot, figyelemmel kíséri az intézkedés alá vont személy magatartását, azokra megfelelően visszahat.

Intézkedés lefolytatása: A rendészeti feladatokat ellátó személy a jogszabályi előírásoknak megfelelően végrehajtja az intézkedést. Amennyiben szükséges, kényszerítő eszközt használ.

Intézkedés befejezése: A rendészeti feladatokat ellátó személy elvégzi a szükséges teendőket, felveszi az adatokat, azokat ellenőrzi, tájékoztatja az intézkedés alá vont személyt. Elvégzi az írásos teendőket, jelentést tesz.

A2. Az intézkedések megkezdésének és lefolytatásának taktikája

A rendészeti feladatokat ellátó személy intézkedését napszaknak megfelelő *köszönéssel*, valamint az intézkedés alá vont személy *nemének és életkorának megfelelő megszólítással* kezdi.

Ha az intézkedés eredményességét nem veszélyezteti:

- intézkedés megkezdése előtt köteles *nevét, rendészeti feladatokat ellátó szervhez tartozását,*

- az intézkedés tényét, célját szóban közölni, szolgálati igazolványát felmutatni.
- Ha az intézkedés eredményességét veszélyezteti:
- intézkedés befejezésekor köteles nevét, rendészeti feladatokat ellátó szervhez tartozását,
- az intézkedés tényét, célját szóban közölni, szolgálati igazolványát felmutatni.
- Az intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazását követően az intézkedés alá vont személyt *tájékoztatni kell* a panasztétel lehetőségéről és az előterjesztésre nyitva álló határidőről.

A3. az intézkedések végrehajtása során alkalmazott fellépés alapvető szabályai és kommunikációs sémái, a konfliktusok kezelésének módszerei

A szolgálati szabályzat előírásainak megfelelően, ha a személy a rendőr első felszólításának nem tesz eleget, akkor az intézkedő rendőr „A törvény nevében!” felszólítással figyelmezteti arra, hogy szigorúbban lép fel. A rendőri akarat kikényszerítése érdekében határozottabban, keményebben kell megszólalni! Fel kell hívni a figyelmet a várható szankciókra, következményekre, és hogy köteles magát alávetni a rendőri intézkedésnek.

A rendőri intézkedés kommunikációja közben körültekintően kell eljárni. Lehetőleg meg kell előzni, hogy a rendőrt megtámadják, lefegyverezzék, figyelmét a szolgálati tevékenységtől elvonják, vagy lekötöttségét jogellenes cselekmény elkövetésére használják fel.

A rendőri intézkedés során a testbeszéd elemei közül a távolságszabályozás döntő szerepet játszik a biztonságának mint szakmai szempontnak az érvényre jutásában. A nem megfelelő távolságszabályozás az intézkedés alá vont személy részéről fokozhatja az sértő megnyilvánulásokat. Váratlan és a rendőr személye ellen intézett támadások sikeres elhárításának alapvető előfeltétele a kellő távolságtartás.

A rendőri intézkedés számos esetben kellemetlen az intézkedés alá vont személy számára, ezért lehetőleg meg kell akadályozni a konfliktushelyzet kiéleződését. Az ellenszegülés egyrészt megelőzhető szükség esetén a rendőr határozott, kemény fellépésével, a dominancia szakszerű hangsúlyozásával. Másrészt bizonyos helyzetekben az emberek önértetének, önbecsülésének tiszteletben tartásával.

A lehetőségek függvényében *meg kell hallgatni az emberek* (a szabálysértő) magyarázatát is, ezt az időt mint aktív, taktikai hallgatást a rendőr felhasználhatja a további helyes döntés megválasztására. Az idő és a beszéd csökkentheti az intézkedés alá vont személy feszült lelki állapotát is. Az intézkedésnek a jogszabályok betartása mellett „személyre szabottnak kell lenni”, amelyben fontos szerepe van a szakmai tudásnak, a helyismeretnek.

A rendőr az intézkedés alatt kísérelje figyelemmel az intézkedés alá vont személy arc kifejezését, tekintetét, gesztusait, testtartását. Ezek nagyon fontosak az esetleges támadások, az agresszív, erőszakos magatartás észlelése, megelőzése szempontjából. Ezeket a cselekményeket sok esetben a testbeszéd hirtelen megváltozása jelezheti.

Az intézkedő rendőr gesztusai legyenek célorientáltak, visszafogottak, egyértelmű üzenethordozók. *Minél kevesebb gesztus, annál kevesebb félreérhető üzenet!* Az üres kezekkel is tudni kell bánni! Legcélravezetőbb megoldás a test mellett lazán leengedett kéztartás. Az innen indított tudatos gesztusok a szándék megerősítését, nyomatékosítását kell hogy szolgálják.

A rendőr részéről az intézkedés alatt kötelező az önkontroll, a tűrőképesség megtartása és a törvényesség betartása. Figyelembe kell venni, hogy az egyes emberek különbözően viszonyulhatnak a rendőri intézkedéshez.

Az elkészítés szabályai a rendőri intézkedés befejezésénél

A rendőrnek intézkedés előtt mérlegelni kell, képes-e eredményesen befejezni, szükség esetén, azt segítség igénybevitelével is biztosítani kell.

A cselekménytől, a körülményektől, az intézkedés alá vont magatartásától függően az intézkedés befejeződhet az intézkedés megkezdésének a helyszínén vagy más helyszínen is.

Az elköszönés módját meghatározza az, hogy mi történt az intézkedés során. Amennyiben nézeteltérés, konfliktus nem történt az általánosan elfogadott „Viszontlátásra!” köszönést lehet alkalmazni. Ellenkező esetben a „Viszontlátásra!” köszönés miatt alakulhat ki konfliktus, negatív megjegyzés, hivatalos személy elleni erőszak (például helyszíni bírság után), hiszen a megbüntetett személy lehet, hogy nem akar találkozni újra a rendőrrel. Ilyen esetben lehet figyelemfelhívással befejezni az intézkedést (például „Tartózkodjon a további szabálysértéstől!”, „Jó utat!”, „Balesetmentes közlekedést!”, „Távozzhat!”, ünnepek előtt és idején „Kellemes Ünnepeket!” lehet kívánni stb.).

A rendőr hivatása gyakorlása közben objektív részese a problémás helyzeteknek, nem kerülheti el azokat. *A rendőr emberekkel dolgozik* ezért az emberek megfigyelésével reagálásmódjaival kapcsolatos ismereteit bővíteni kell.

A rendőr problémákat, konfliktusokat old meg, de a feladat végzése során szükségszerűen konfliktusokat is kelt, ezeket tudatosítani és kezelni kell.

A rendőr igen fontos munkaeszköze a kommunikáció készsége, amelyet folyamatosan fejlesztenie kell.

A megszólítás szabályai a rendőri intézkedés megkezdésekor

A megszólítást a szolgálati fellépés módja határozza meg. *A napszaknak megfelelő köszönéssel, a polgár nemének, életkorának megfelelő megszólítással,* ha a rendőr egyenruhát visel, tisztelgéssel és a tervezett intézkedés közlésével kell megkezdni. Polgári ruhában intézkedő rendőr szolgálati igazolványa felmutatásával igazolja a rendőrséghez tartozását és intézkedési jogosultságát.

A szolgálati fellépés módjában meghatározottak részben vagy egészben elhagyhatók, ha az az intézkedés eredményességét veszélyezteti, vagy a késedelem veszéllyel jár.

A4. A rendőri kommunikáció speciális helyzetekben

A kommunikáció alapjaiban változtathatja meg a rendőri intézkedések végkimenetelét. Fontos, hogy az intézkedő rendőr, lehetőleg az intézkedés elején megtalálja a helyes kommunikációs formát az intézkedés alá vonttal és az intézkedésben egyéb módon résztvevőkkel. Az eredményes intézkedés lefolytatásában fontos szerepet játszik a verbális és nonverbális kommunikáció, valamint az intézkedés alá vont testbeszédének felismerése, annak érdekében, hogy az intézkedő rendőr fel tudjon készülni az intézkedés alá vont várható magatartására.

A megszólítás módja az intézkedés alá vont személyre gyakorolt hatása eldöntheti az intézkedés eredményes kimenetelét. Helyes megszólítási formák: „Uram”, „Asszonyom”, „Kisasszony”, „Fiatalember”.

Rendőri kommunikáció alkohol vagy kábítószer hatása alatt lévő személyekkel szembeni intézkedés esetén

Az alkohol vagy kábítószer hatása alatt lévő személyekkel kapcsolatos rendőri intézkedésnél is elsődleges szempont az élet és testi épség megóvása, esetleg az általa vagy sérelmére elkövetendő bűncselekmény megelőzése, illetve megszakítása.

A kommunikációnál figyelembe kell venni annak a környezetnek a hangulatát, amelyben az intézkedés történik és azt, hogy az alkohol vagy kábítószer hatása alatt lévő személynek milyen a hozzáállása a rendőri intézkedéshez:

- a kapcsolatteremtő képességet,
- együttműködő, elfogadó,
- passzívan vagy aktívan ellenszegülő,
- a rendőrt megtámadó.
- Az alkoholt és kábítószerrel fogyasztott személy esetén az intézkedő rendőr soha nem zárhatja ki a támadó és agresszív viselkedés előfordulását.

Az alkohol vagy kábítószer hatása alatt álló személlyel szemben az intézkedő rendőrnek határozottan egyértelmű rövid utasításokkal és lassabb beszédtempóval kell kommunikálni és figyelemmel kell kísérni annak magatartását. A viselkedés indokolatlannak tűnő megváltozásának megfigyelése és a szem mozgása is sok mindent elárul az intézkedés alá vont személy reakciójáról. Például támadás vagy menekülés előtt a tekintetét önkéntelenül is kiterjeszti a környezetre, végigpásztázza az adott terepet, felméri a lehetőségeit. Figyelembe kell venni, hogy az intézkedés alá vont személynek a szerhatás miatt hosszabb a reakcióideje, ezért még ha kapcsolatteremtésre képes állapotban is van, lassabban válaszol, és esetenként a beszéde sem érthető.

Öngyilkossággal történő fenyegetés

A rendőr soha nem viszonyulhat úgy a helyzethez, hogy az intézkedés alá vont személynek csak az a célja, hogy a figyelmet felhívja magára, és ezért nem követ el majd öngyilkosságot. Az intézkedő rendőrnek a helyzettől függően fel kell szólítania az intézkedés alá vont személyt, beszélni kell vele, meg kell hallgatnia, le kell csillapítania, időt kell nyernie addig, ameddig a rendőrségi tárgyaló, a bevetési alegység a helyszínre érkezik, vagy ameddig a helyzet egyéb módon megoldódik. Gyakran az első óra, az első kapcsolatfelvétel dönti el, hogyan oldódik meg és fejeződik be a szituáció.

A garázda magatartás, agresszív személyekkel szembeni intézkedés megkezdésekor a rendőrnek teljes testével oda kell fordulni az intézkedés alá vont személyhez, és nem fürkészően a szemébe kell nézni, mert az zavarhatja és fokozhatja az agresszivitását. Amennyiben az intézkedés eredményességét nem veszélyezteti, akkor a napszaknak megfelelően kell köszönni és közölni a rendőri intézkedés célját. Az intézkedés alatt a rendőr hangja legyen határozott, érezze az intézkedés alá vont személy, hogy köteles a rendőri felszólításnak eleget tenni.

A5. A büntetés-végrehajtásnál alkalmazott kényszerítő eszközök és a rendőrségnél használt kényszerítő eszközök alkalmazása közötti különbségek

A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagja feladatának jogszerű teljesítése során – amennyiben más intézkedés nem vezet eredményre – a törvényben [A büntetés-végrehajtásról szóló 1995. évi CVII. törvény 15 § (1) bekezdés] meghatározott kényszerítő eszközök alkalmazására jogosult és köteles. *A törvényben meghatározott kényszerítő eszközök közül csak azok, addig és olyan mértékben alkalmazhatók, amelyek az intézkedés eredményességéhez szükségesek.* Kényszerítő eszközzel ellátni csak az alkalmazására kiképzett személyt lehet.

A törvényben meghatározott első feltétel, hogy az alkalmazó hivatásos szolgálati jogviszonyban álljon a büntetés-végrehajtási szervezetnél. A második feltétel, hogy feladatának jogszerű teljesítése során alkalmazhat kényszerítő eszközt, azaz olyan feladatot lásson el, amelyet számára jogszabály vagy más alacsonyabb szintű rendelkezés kötelezettséggként vagy jogosultságként meghatároz. A jogszerűség, illetve a vele szemben álló jogszerűtlenség objektív kategória, amely annyit jelent, hogy

az adott cselekmény megtételét megengedi vagy tiltja a törvény. A harmadik feltétel, hogy más – enyhébb – intézkedés megtétele nem vezet eredményre, vagyis mindig törekedni kell arra, hogy a legkisebb kárt vagy hátrányt okozó intézkedést alkalmazzuk, feltéve, hogy erre lehetőségünk van. A negyedik feltétel, hogy csak a törvényben meghatározott eszközöket alkalmazhatja, kivéve ha azt helyettesíteni kell, mert az eszköz nem áll rendelkezésre, vagy az alkalmazására nincs mód. Az ötödik feltétel, hogy kényszerítő eszközzel ellátni csak azt a személyt lehet, akit annak alkalmazására kiképeztek.

A büntetés-végrehajtási szervezetnél rendszeresített kényszerítő eszközök:

- testi kényszer,
- bilincs,
- könnygáz, elektromos sokkoló, gumibot,
- traumatikus és irritáló lőszer,
- szolgálati kutya,
- lőfegyver.

A felsorolt kényszerítő eszközök egyfajta erősortrendet is jelentenek, tehát a legenyhébbnek minősülő eszköztől, vagyis a testi kényszerítőtől haladunk a leg súlyosabbnak minősülő eszköz, a lőfegyver irányába.

A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagja alkalmazhat ugyan kényszerítő eszközt, azonban úgy kell intézkednie a fogvatartottal szemben, illetve úgy kell kommunikálnia, hogy erre lehetőleg ne kerüljön sor.

A büntetés-végrehajtási szervezetnél rendszeresített kényszerítő eszközök alapvetően *nem térnek el a rendőrségnél is rendszeresített kényszerítő eszközöktől*. Ugyanazok az eszközök találhatók meg a büntetés-végrehajtásnál is, csak kevesebb típusban. Mivel a büntetés-végrehajtási intézetek napi feladatai a fogva tartáshoz, a fogvatartottakhoz kötődnek, ezért az eszközök felhasználási területe specifikusabb, szűkebb, mint például a rendőrségé, amely bármilyen élethelyzetben, bármilyen körülmények között kell, hogy intézkedjen. Bizonyos esetekben a büntetés-végrehajtás is a rendőrség segítségét kéri. Ilyen például a túszejtés vagy egyéb terrorcselekmények.²

A6. A magánbiztonságban alkalmazott támadáselhárító eszközök

A magánbiztonságban a támadáselhárító eszközök használata, mint ahogy a neve is mutatja, csak a támadás elhárítására alkalmazhatók.

Támadáselhárító eszközök használatát a 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló törvény szabályozza. A vagyonőr *vegyi eszközt (gázsprayt), gumibotot, őrkutyát, valamint – az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint* – lőfegyvert tarthat magánál, de azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja.

A személy és vagyonőr támadáselhárító eszközeinek jogszerű használatához négy alapelv egyidejű teljesülése szükséges. Ezek az arányosság, szükségszerűség, időszűrés és szakszerűség.³

A7. A közterület-felügyelői intézkedéseknél használható kényszerítő eszközök

A felügyelő a jogszabályban meghatározott feladatai teljesítése során vagy egyéb jogszerű intézkedés céljából az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló törvényben meghatározott intézke-

² 1. kérdésre a válasz.

³ További információ a magánbiztonság tananyagban.

déseket és kényszerítő eszközöket alkalmazhatja. A közterület-felügyelő törvényben meghatározott feladatainak ellátása során a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat a 2012. évi CXX. törvényben foglaltak szerint korlátozhatja. A közterület-felügyelő, a kényszerítő eszköz alkalmazása előtt – ha az intézkedés célját nem veszélyezteti – előzetesen figyelmezteti az intézkedés alá vont személyt, hogy kényszerítő eszköz alkalmazására kerül sor. Az intézkedés folytán megsérült személy részére – amint ez lehetséges – segítséget kell nyújtani, szükség esetén a rendészeti feladatokat ellátó személy gondoskodik arról, hogy a sérültet orvos elláthassa, kórházi elhelyezése esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló erről értesüljön. A vegyi eszközök alkalmazására csak abban az esetben kerülhet sor, ha az intézkedés alá vont személy ellenállása testi kényszer alkalmazásával nem törhető meg. A közterület-felügyelő a meghatározott intézkedés végrehajtása, valamint az ellenszegülés megtörése érdekében testi kényszert, könnygázsóró palackot, rendőrbotot, a szökés megakadályozása érdekében bilincset alkalmazhat.

Testi kényszer

A megfogás, a leszorítás, az elvezetés vagy más, a közterület-felügyelő által fizikai erő kifejtéssel alkalmazott, valamely cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására irányuló kényszerítés akkor alkalmazható, ha a rendészeti feladatokat ellátó személy erőfölénye vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán az intézkedés eredményessége ezzel biztosítható. Testi kényszer alkalmazása során a rendészeti feladatokat ellátó személy önvédelmi fogásokat is alkalmazhat.

Bilincs alkalmazása

Bilincs alkalmazása azzal szemben indokolt, aki az intézkedő közterület-felügyelőt, segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja, vagy szökése a bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg. A bilincselést az erre a célra rendszeresített eszközzel kell végrehajtani.

Könnygázsóró palack és rendőrbot

A közterület-felügyelő az intézkedés megkezdésekor – szükség esetén – a könnygázsóró palackot készenlétbe helyezi, és felkészül annak alkalmazására – a rendőrbotot kézbe fogja és felkészül a támadás elhárítására. A közterület-felügyelő, amennyiben kényszerítő eszközök alkalmazására is sor került szóban – haladéktalanul, rövid úton – jelentést tesz a munkáltatójának.

A kényszerítő eszköz alkalmazását követően a közterület-felügyelő – két napon belül – írásban jelentést készít a munkáltatója részére, a munkáltató a kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűségét vizsgálja.⁴

⁴ 2–3. kérdésre a válasz.

1. táblázat

Az átláthatóság és rendszerezett ismeretek elsajátíthatósága érdekében a különböző szervezetek tagjai által alkalmazható kényszerítő eszközök

Rendőrség által használt	NAV által használt	BV-nél használt	KATVED-nél használt	Közterület-felügyelő által használt
1994/XXXIV. tv	2012/CXXII	1995/CVII. tv	2011/CXXVIII tv	2012/CXX tv
testi kényszer	testi kényszer	testi kényszer	testi kényszer (önvédelem érdekében)	testi kényszer
bilincs	bilincs	bilincs	bilincs	bilincs
vegyi eszköz	vegyi eszköz	könnygáz	vegyi eszköz (önvédelem érdekében)	könnygázszóró palack
elektromos sokkoló eszköz	elektromos sokkoló	elektromos sokkoló		
rendőrbot	rendőrbot	gumibot	rendőrbot (önvédelem érdekében)	rendőrbot
szolgálati kutya	szolgálati kutya	szolgálati kutya		
lőfegyverhasználat	lőfegyverhasználat	lőfegyverhasználat		
útzár, megállásra kényszerítés	tüskés útzár, megállásra kényszerítés			
csapaterő alkalmazás				
tömegoszlatás				
más eszköz: gumilövedék, piro- technikai eszköz, könnygázgránát, elfogóháló, ingerlő- gáz, vízágyú				
kardlap				

Forrás: a szerző saját szerkesztése

E1. A gépjármű megállításának taktikája, főbb szempontjai

A tanítványaink figyelmét fel kell hívni a gépjármű-megállítás taktikai ajánlásaira, amely nemcsak a szakszerűség, hanem a saját testi épség szempontjából is kiemelt jelentőségű!

Gyalogosan történő gépjárműmegállítás

A rendészeti feladatot ellátó személy, jobb karjának függőleges feltartásával ad jelzést a megállítani kívánt gépjármű vezetőjének úgy, hogy a tenyér előre néz.

A megállítás helyét úgy kell megválasztani, hogy a szolgálati jármű és a leállított jármű, más járművek forgalmát ne akadályozza, ne veszélyeztesse.

Éjjel, illetve korlátozott látási viszonyok esetén elsősorban megfelelően megvilágított helyen kerüljön sor a megállításra.

A megállítás során a rendészeti feladatot ellátó személy a szélső forgalmi sáv útpadka, árok, járda felőli részén helyezkedjen el az úttest szélétől kb. 1 méter távolságban.

A megállításnál figyelmet kell fordítani arra, hogy a jelzés ne legyen túl korai, mert a járművezető az intézkedés elkerülésének érdekében megfordulhat, vagy letérhet.

A jelzést kellő időben kell kiadni, hogy a jármű vezetőjét ne kényszerítsük hirtelen fékezésre.

Kísérje figyelemmel a megállítani kívánt gépjárművezető megállási szándékát, amennyiben ezt nem észleli, térjen ki a jármű haladási irányából.

Amennyiben a gépjármű nem áll meg, a rendészeti feladatot ellátó személy igyekezzen megjegyezni a jármű rendszámát, színét, típusát.

Az intézkedéshelyes szerint az úttesten kívül történjen.

A rendészeti feladatot ellátó személy az intézkedés alá vont személlyel, személyekkel együtt a járdán, útpadkán helyezkedjen el, a gépjármű jobb hátsó sarkánál, kialakítva a megfelelő biztonsági távolságot.

Abban az esetben, ha a rendészeti feladatot ellátó személy nem egyedül intézkedik, társa kísérje figyelemmel a járműben tartózkodó személyeket, valamint az intézkedés alá vont személyek magatartását annak érdekében, hogy az esetleges támadást képes legyen elhárítani.

A jármű, valamint a csomag átvizsgálás taktikája

Az intézkedés során a jármű, valamint a csomag átvizsgálását az alábbiak szerint kell végrehajtani:

- *A rendészeti feladatok ellátó személy* a járművek átvizsgálását külső szemrevételezéssel kezdje, majd az utastérrel, csomagterrel, végezetül a motortérrel folytassa. Az ajtókat, a csomagtartót és a motorháztetőt a járművezetővel nyitassa ki.
- *A járművek átvizsgálása során* a járművezetőt, az utasokat minden esetben szállíttassa ki a járműből. A csomagterbe, motortérbe a rendészeti feladatok ellátó személy csak akkor hajoljon be, ha az intézkedés alá vont személy olyan távolságra áll, hogy ellene a csomagtartó vagy a motorház tetejének lecsukásával támadást ne tudjon végrehajtani.
- *Csomagok, rakományok*, illetve különféle tárgyak ellenőrzése során azok kiszedésére, mozgatására a jármű vezetőjét kérje fel.
- Ez a módszer nem alkalmazható abban az esetben, ha a rakomány, illetve a járműben lévő dolog veszélyes eszköz, különösen lőfegyver, robbanóanyag vagy más, a közbiztonságra veszélyesnek minősített tárgy.
- *Támadásra alkalmas eszköz hirtelen elővételének megakadályozása* érdekében a rakodást végző személy kezét folyamatosan figyelni kell.
- *Ha a jármű vezetője a felkérésnek nem tesz eleget*, akkor őt a rendészeti feladatok ellátó személy állítsa félre, helyette más személyt kérjen fel.
- Végső soron a tárgyak mozgatását a rendészeti feladatok ellátó személy is végezheti, ha őt a társa biztosítani tudja.

E2. Ruházatátvizsgálás taktikája

Nagyon gyakori és nagy körülményt igénylő feladat a ruházatátvizsgálás, amelyet helytelenül a köznyelvben motozásnak is hívnak. Hangsúlyozzuk ki, hogy a motozásnál megjelenő testüregvizsgálatról ebben az esetben szó sincs!

Az intézkedés során az arra jogosultnak az alábbiak szerint kell végrehajtania a ruházat átvizsgálását:

Az átvizsgálást végrehajtó rendészeti feladatok ellátó személynek biztos, biztonságos testtartása legyen!

Kényszerítő eszközeit – szükség szerint – akadálytalanul használni tudja!

Az átvizsgálás nyugodt, határozott, rendszeres, viszonylag gyors legyen, ne legyen kapkodó jellegű és felületes!

Amennyiben az átvizsgálás során találnak egy szűrő-, vágóeszközt, illetve egyéb veszélyes eszközt, minden esetben folytatni kell az átvizsgálást, mert feltételezhető, hogy az intézkedés alá vont személy további hasonló eszközöket is birtokol. A ruházatot ne ütögessük, hanem simítással, esetleg gyűrögetéssel vizsgáljuk át, fokozott figyelemmel az elrejtett eszközökre.

A rendészeti feladatokat ellátó személy először az ellenőrzött személy által közvetlenül elérhető testzónákat vizsgálja át, és ahol feltehetően fegyver vagy veszélyes tárgy rejtethető el.

Kommunikáljon az intézkedés alá vont személlyel, ezáltal lekötheti a figyelmét, illetve ellenőrizheti szándékát a kérdéseire adott válaszok és a talált eszközök vonatkozásában. Kísérje figyelemmel időszzerű pszichés állapotát, magatartását, viselkedését, reakcióit.

Az átvizsgálendő személy instabil, az intézkedés akadályozására, szökésre, támadásra alkalmatlan helyzetben legyen!

Az elvett eszközöket helyezze biztonságba, senki se férhessen hozzá!

Amennyiben lehetőség van rá, az átvizsgálás tanúk jelenlétében történjen!

A ruházatátvizsgálás csak a jogszabályokban előírt feltételek fennállása esetén és módon fogantatható.

Az intézkedés alá vont személyemberi és állampolgári jogait csak a szükséges mértékben korlátozhatja.

Tilos indokolatlan fájdalmat okozni, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódot alkalmazni.

A ruházatátvizsgálás nem történhet szemérem sértő módon.

Amennyiben a helyszínen nem biztosítható, hogy a ruházatátvizsgálást azonos nemű személy végezze, az intézkedés alá vontat fel kell szólítani, hogy zsebeit ürítse ki, illetve az egyéb helyen nála lévő dolgokat adja át.

Példák gyűjtése újságokból, rádióból, Tv-ből, interneten megjelent rendőri események, intézkedések ismertetése után a diákoknak a tanár irányításával történő elemzése.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse az intézkedések szakaszait!
2. Ismertesse az intézkedő állás kialakítását!
3. Ismertesse a kommunikációt intézkedés alatt!
4. Ismertesse a kommunikációt speciális helyzetekben!
5. Ismertesse a büntetés-végrehajtásnál és a rendőrségnél használt kényszerítő eszközök alkalmazásának különbségeit!
6. Ismertesse a közterület-felügyelet kényszerítő eszközeinek használatára vonatkozó szabályokat!
7. Sorolja fel a közterület-felügyelet által használható kényszerítő eszközöket!

XVI. Határrendészeti ismeretek

XVII. Határrendészeti ismeretek gyakorlat

Alapvető elvárás alapszinten, hogy a tanuló a képzés végére:

A1. Ismerje a határrendészeti szakterülettel kapcsolatos legfontosabb jogszabályokat!

A2. Legyen képes bemutatni a határrendészeti szolgálatok szervezeti felépítését, feladatait!

- A3. Legyen képes bemutatni Határrendészeti Szolgálatok felépítését a schengeni külső határokon!
- A4. Legyen képes bemutatni a mélységi ellenőrzés feladatait!
- A5. Tudja ismertetni a magyar határrendészetet befolyásoló tényezőket, valamint az alapvető elvárásokat a magyar és az EU-s határvédelemmel szemben!

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Ismerje az államhatár átlépésének feltételeit!
- E2. Ismerje a határrendészeti szakterület együttműködésének rendelkezéseit a rendőrség szervezetén belül!
- E3. Ismertesse határrendészet idegenrendészeti intézkedését!

A1. A határrendészettel kapcsolatos legfontosabb jogszabályok, normák

- Magyarország Alaptörvénye
Minden magyar jogszabály alapja, a legmagasabb szintű jogszabályok sorrendjében (hierarchiájában).
- 2007. évi LXXXIX tv. az államhatárról
Tisztázza az államhatár fogalmát, annak kijelölésének, láthatóvá tételének módját, az ott folytatható tevékenységeket, az átlépésének módjait.
- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről (Rtv.)
Leírja a rendőrség működését, annak szabályait, mit tehet a rendőr, és mit nem, milyen jogai vannak az intézkedés alá vont személynek. Részletesen rögzíti az alkalmazható kényszerítő eszközöket, valamint az intézkedések fajtáit.
- 2007. évi I. törvény a szabad mozgás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról
A jogszabály az EU és az EGT polgárainak jogait és kötelezettségeit rögzíti, valamint leírja a magyar hatóságok velük kapcsolatos intézkedéseit. Ez a jogszabály sokkal megengedőbb a 2007. évi II. tv.-nél, hiszen az EU-s polgárok többletjogokat élveznek.
- 2007. évi II. tv. a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról
A jogszabály a nem EU- és az EGT-országok, vagyis harmadik országok polgárainak jogait és kötelezettségeit rögzíti, valamint leírja a magyar hatóságok velük kapcsolatos intézkedéseit. Ez a jogszabály sokkal szigorúbb a 2007. évi I. tv.-nél, hiszen a nem EU-s, azaz a harmadik országbeli polgárok beutazási és tartózkodási feltételei sokkal szigorúbbak (kerítésen belüliek vs. kerítésen túliek).
- 24/2015. (X. 15.) ORFK utasítás a Rendőrség Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatáról (a továbbiakban: HAFOSZ)
Ez a norma a határforgalom-ellenőrzés folyamatának tényleges szabályait rögzíti, azaz hogyan végzi az útlevélkezelő, a kutató, a szakértő stb. az átkelőhelyen a tevékenységét.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) „a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról” (a továbbiakban: Schengen kódex)
Ez a norma a határforgalom-ellenőrzés folyamatának tényleges szabályait rögzíti EU-s szemmel, azaz hogyan végzi az EU valamely tagállamának útlevélkezelője, kutatója, szakértője stb. az átkelőhelyen a tevékenységét. A szabályok ezzel valamennyi EU-s ország határforgalom-ellenőrző tevékenysége során egységesek.

A2. Rendőrségen belül a határrendészet helye, feladatai

A tanulóknak röviden tudnia kell ismertetni a rendőrség működését, el kell tudnia helyezni azon belül a határrendészeti szakfeladatokat ellátó szervet. Lényegre törően és alapvetően el kell tudnia választani a határrendészeti feladatokat az általános rendőri feladatoktól, ugyanakkor látnia kell, hogy azok élesen nem különíthetők el, hiszen az integrációt követően a feladatok összemosódtak, és a határrendészet nem profiltisztán végzi a feladatait, hanem az meglehetősen összetett. Az ismeretek átadása során éppen erre az összemosódásra és a meglévő szakosodásra kell felhívni a tanulók figyelmét, illetve megértetni velük a jelentősebb különbségeket.

A rendőrség központi szerve az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK).

Az ORFK feladatköre szerint felügyeli, ellenőrzi és irányítja az alá tartozó 19 megyei rendőr-főkapitányságot (a továbbiakban: MRFK), illetve a Budapesti Rendőr-főkapitányságot (a továbbiakban: BRFK), amelyek pedig irányítják a 153 rendőrkapitányságot és a 21 határrendészeti kirendeltséget. Alapvetően különbséget kell tenni a schengeni külső határral rendelkező és az úgynevezett belsőhatáros, vagy éppen államhatárral nem rendelkező MRFK-k tevékenysége között.

A MRFK-k szakmai és gazdasági szervei *szakirányítják* és biztosítják az alárendelt szervek feladatellátásához szükséges feltételeket. *A szakirányítás nem más, mint a magasabb rendőri szerv (országos vagy megyei) által a végrehajtó rendőri szervek irányába gyakorolt szakmai iránymutatás, hogy az adott feladatot hogyan hajtsák végre egységesen szakszerűen.* A megyei rendőr-főkapitányságok önálló jogi személyek.

A határrendészet helye a rendőrség szervezeti felépítésében

Határrendészeti feladatok:

A rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett *a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és a jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése.*

- Őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, ellátja a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat, részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.
- *Ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét, valamint végzi a közúti határátkelőhelyek üzemeltetését és a fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtását.*
- *Irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését, (határeseménynek tekintendő minden olyan rendkívüli esemény, amely a normális határ menti életviszonyokat sérti. Ilyen lehet például egy erdőtüz átterjedése egyik ország területéről a másikra, vagy egy határ menti vadászat során véletlen átlövés a másik ország területére vagy éppen háziállatok átkóborlása a másik ország területére.)*
- *Megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket.*

A határátkelőhelyek közötti területek őrzése, azaz a határőrizet (zöldhatár őrzete) célja, hogy személyek ne jöjjenek át illegálisan olyan helyeken, ahol nincs kijelölt határátkelőhely.

Ehhez speciális technikai eszközök állnak rendelkezésre, amelyek segítenek a határőrizeti feladatokban: gépjárművek, éjjellátó készülékek, magaslesek, mozgásérzékelők, területvédelmi eszközök, stabil és mobil hőkamerák.

A határőrizet a Magyarország államhatárának rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzésére, felderítésére és megszakítására, valamint a beutazás és tartózkodás feltételeivel nem rendelkező személyek beutazásának megakadályozására irányuló tevékenységek rendszere.

Az államhatár őrzésének definíciója: a rendőrségnek a határterületen folytatott szolgálati tevékenysége, amely az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzésére, felderítésére és megszakítására irányul;

Határforgalom ellenőrzés definíciója: (az arra kijelölt határátkelőhelyeken) beutazás személyes feltételeit ellenőrzik; az utazáshoz használt járműveket, szállítmányokat.

A határátkelőhely fogalma: a közúti, vasúti határállomás, a nemzetközi forgalom számára megnyitott repülőtér és kikötő (kikötőhely) – ideiglenes határnyitás esetén egyéb helyszín – azon területe, ahol a határforgalomban a személyek, a járművek, az okmányok és szállítmányok ellenőrzése és az államhatáron való átléptetése történik.

A határforgalom-ellenőrzés rendkívül bonyolult, összetett és konfliktusokat is magában rejtő szolgálati tevékenység. Az ellenőrzést végrehajtó személyeknek egyszerre számos szabályzót tekintetbe véve, rövid idő alatt kell megalapozott döntéseket hozniuk arról, hogy az átlépésre jelentkező személyek átléptethetők-e az államhatáron, vagy átlépésüket meg kell tagadni. E feladat végrehajtása során az útlevelkezelőnek folyamatosan tudatában kell lennie annak, hogy *szolgálata során egyrészt Magyarországot, másrészt – EU-s rendőrként – a többi tagállam érdekeit is képviseli.*

A határrendfenntartás fogalma: átkelőhely rendje és a zöldhatár rendje.

A határrend definíciója: az államhatárral kapcsolatos nemzetközi szerződésekben és jogszabályban meghatározott jogok és kötelezettségek érvényesülése, amely garantálja a szomszédos országok normális, kiegyensúlyozott határmenti viszonyait. *(Határrendsértésnek tekintendők az egyik Szerződő Fél [ország] területéről kiinduló olyan cselekmények vagy mulasztások, amelyeket az államhatáron vagy annak közelében követnek el, és amelyek vagy azok következményei sértik, veszélyeztetik, vagy károsítják a másik Szerződő Fél [ország] érdekeit. Lásd a határeseményeknél leírt példákat).*

A3. A határrendészeti szolgálatok felépítése a schengeni külső határokon

A Határrendészeti Szolgálat a megyei rendőr-főkapitányságon a rendészeti rendőrfőkapitány-helyettes irányítása alá tartozik.

A rendészeti igazgató a határrendészeti szolgálatvezetőn keresztül irányítja a határrendészeti szakterületen tevékenykedő megyei osztályokat (Határrendészeti Osztály, Idegenrendészeti Osztály, Őrzött Szálláshely, Őr- és Kísérőőr Osztály [tranzitóna]), valamint a hozzá tartozó szervezeti elemekkel szakirányítói tevékenységet folytat a határrendészeti kirendeltségek vonatkozásában.

Határrendészeti Osztály feladatai: irányítja és ellenőrzi a határrendészeti szervek, kirendeltségek határőrizeti és határforgalom ellenőrzési szakmai tevékenységét (lásd fentebb: szakirányítás).

Idegenrendészeti Osztály feladatai: irányítja és ellenőrzi a határrendészeti szervek, kirendeltségek idegenrendészeti hatósági tevékenységét (lásd fentebb: szakirányítás). Kiutasítja, kitoloncolja és őrizetbe veszi a jogsértő külföldieket.

Őrzött Szálláshely feladatai: az idegenrendészeti eljárásban őrizetbe vett külföldieket fogva tartja, a kitoloncolás végrehajtásáig. Ez nem büntetés, tehát az ott lévő külföldi nem elítélt, azaz csak a kitoloncolás biztonságos végrehajtásáig biztosítja a külföldinek a hatóságok rendelkezésére állását (ne szökjön el a kiutasítás előtt).

Őr- és Kísérőőr Osztály/tranzitizona feladatai: *az országba menekülteként érkező, oda önként belépő külföldieket őrzi és szállítja, amíg a menekültügyi hatóság a szükséges eljárásokat elvégzi. A tranzitizóban tartózkodó külföldi SZINTÉN NEM elítélt, oda saját szándékából lép be, hogy az ő menekültkérelmét a magyar hatóságok elbírálhassák. Ha megkapja a menekültstátuszt, akkor beléphet, ha nem, akkor el kell hagynia a tranzitizónt abba az irányba, ahonnan jött (jelenleg ez Szerbia).*

A tanuló a lakókönyvetéből tudjon ismertetni valamilyen határrendészeti szervet (határrendészeti kirendeltség, őrzött szállás, tranzitizona stb.)!

A4. Mélylési ellenőrzés: Checknet – Migrációs szűrőháló

Többszintű, migrációs mozgási útvonalakra épülő, az országon belüli ellenőrzési tevékenység.

Hazánkban kevésbé erős másodlagos migrációs mozgást kell kezelnünk (menedékkérellemmel visszaélők, túltartózkodók), azonban az EU-ból visszaáramló migrációt is kezelni kell.

Országosan koordinált migrációs hálót működtet a rendőrség, amelynek működtetésébe társhatóságokat is bevonnak (Integrált Vezetési Központ – IVK). Ezek a nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV), a BMH, a munkaügyi hatóság, a nemzeti Közlekedési Hatóság (a továbbiakban: NKH).

A mélylési migrációs háló 24 órás lefedettséggel működik (a délről, keletről-nyugatra vezető autópályák, utak, hidak csomópont mentén valamely rendőri egységünk ellenőriz).

A5. A magyar határrendészetet befolyásoló tényezők, valamint az elvárások a magyar és EU-s határvédelemmel szemben

- *Magyarország geopolitikai helyzete* (a fejlett Nyugat és a fejletlenebb migráló Kelet ütközőzónája, úgynevezett „puffer-staat”, azaz ütközőzóna, ütközőország).
- *A szomszédos országok uniós és schengeni kilátásai* (mikor lesz a következő EU-s bővítés, különösen a Nyugat-Balkán helyzete).
- *Világpolitikai események, háborús zónák* (klasszikus migrációt kibocsátó országok).
- *Globális felmelegedés, természeti katasztrófák*.
- *Magyarország és a környező országok biztonsági helyzete* (külső határország vagyunk).
- *Terrorfenyegetettség* (a 2015-ös migrációs hullámmal érkezettek és a 2–3. generációs menekültek kapcsolata a diaszpórák közreműködésével).
- *Technikai fejlődés* (intelligens határok csomag).
- *Szomszédosság politika*, határon túli magyarokkal való kapcsolattartás.
- *Üzleti, gazdasági érdekek érvényesülése* (Oroszország és Kína jelentős befolyása a világgazdaságban és azon belül Európában).

Elvárások a magyar és az EU-s határvédelemmel szemben

- *Védje meg a schengeni térség határait, biztosítsa, hogy akik veszélyt jelentenek a térség biztonságára, ne jussanak be a határokon (klasszikus határvédelem)!*
- *Biztosítsa a többi EU-s tagállam határvédelmi és biztonsági érdekeit (átvitt értelemben, de szó szerint is mi védjük a többi tagországot)!*
- *Nyújtson humanitárius védelmet a valós menekülteknek, de akadályozza meg a visszaéléseket (a menekültek szűrése a migrációs nyomás idején, illetve megakadályozni a menekültkérelmekkel való visszaélést)!*
- *Feleslegesen ne nehezítse meg és lassítsa a jóhiszemű, a feltételekkel rendelkező polgárok határokon való átjutását, ne gátolja a határon átnyúló gazdasági projektek megvalósulását!*
- *Könnyítse meg a határmenti lakosság mozgását, kapcsolattartást, épüljön minél több határon átvezető út, vasút, határon átnyúló gazdasági vállalkozás stb.!*

E1. Az államhatár átlépésének feltételei

Az államhatárt nemzetközi szerződésben és törvényben meghatározott feltételekkel – ha nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa kivételt nem tesz – a forgalom számára megnyitott, a forgalom jellegének megfelelő közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen vagy a határátlépési ponton, ellenőrzés mellett szabad átlépni.

Ez nyilván csak a schengeni külső határokra igaz, vagyis a belső határok bárhol, bármikor, ellenőrzés nélkül is átléphetők, de csak schengeni állam polgárai számára.

Az államhatár átlépése során be kell tartani az államhatár átlépésével összefüggő jogszabályi rendelkezéseket, valamint a határátkelőhely rendjét.

Rendkívül indokolt esetben a határrendészetért felelős miniszter (belügyminiszter) a közbiztonság védelme érdekében rendeletével – legfeljebb harminc napra, az Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdésében meghatározott alapvető jog korlátozásaként – részleges határozatot rendelhet el, amelylyel az államhatár átlépését meghatározott személyek, járművek és szállítmányok körére kiterjedően megtilthatja.

Ha a részleges határozat elrendelésére nemzetbiztonsági érdekből kerül sor, a rendeletet a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszterrel és a polgári hírszerzési tevékenység irányításáért felelős miniszterrel egyetértésben kell kiadni.

Járványveszély megelőzése érdekében vagy az Egészségügyi Világszervezet 2009. évi XCI. törvénnyel kihirdetett Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályainak végrehajtása érdekében nemzetközi horderejű közegészségügyi, járványügyi szükséghelyzet, illetőleg a közegészségügyi-járványügyi kockázat kezelése, elhárítása érdekében kerül sor, a rendeletet – ezek jellegétől függően – az egészségügyért felelős miniszterrel vagy az élelmiszerlánc-felügyeletért felelős miniszterrel egyetértésben kell kiadni.

A belügyminiszter a részleges határozat elrendelésének okairól az Országgyűlés feladatkörrel rendelkező bizottságát tájékoztatja.

E2. Az együttműködés fogalma

Valamely közös feladat végrehajtására kijelölt, rendelt erők tevékenységének cél, hely, idő, egymás segítségének módja szerinti összehangolását jelenti.

Célja: hogy a feladatot, a végrehajtás rendjét minden résztvevő egységesen értelmezze, illetve az összeköttetés esetleges megszakadásakor tudjon önállóan tevékenykedni és a közös elgondolásnak megfelelően, a többi erőkkel összhangban hajtsa végre a feladatát.

Az együttműködés az irányát tekintve lehet:

- nemzetközi,
- államon belüli,
- szervek közötti (szerveket tekintve külső),
- szerven belüli.

E3. Idegenrendészeti intézkedések

Idegenrendészeti intézkedések: az idegenrendészeti intézkedéseket a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatallal (a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal elnevezése 2019. július 1. napján Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságra változik) az idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat ellátó szervvel együttműködve végzi a rendőrség (2019. július 1-jétől az idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat ellátó szerv a rendőrség részeként folytatja tevékenységét).

Az idegenrendészeti intézkedések tartalma

Vízum- és okmánykiadás, menekültügy, toloncolások, Őrzött Szállások, tranzitónák, befogadás, bevándorlás, letelepedéssel kapcsolatos eljárások, jogszerű tartózkodások ellenőrzése, kiutasítás stb. Külföldiek beutazása, átutazása, tartózkodása, bevándorlása ügyében végzett tevékenység.

A tanuló sorolja fel a migrációt kibocsátó országokat, illetve területeket, majd mutassa meg azokat egy térképen! Kövesse az útvonalat a térképen a kiinduló országtól hazánkig, illetve mutassa be, mely szomszédos országokból érkezhetsz migráció (Szerbia, Horvátország, Románia), és melyik országból érkezett a legerősebb mértékben. Vaktérképen mutassa meg a Szerbiával közös viszonylati határszakaszon azt a mintegy 164 km-es részt, ahová a magyar kormány gyorstelepítésű drótakadályt és mellette intelligens biztonsági határzárakat épített.

A témakör fogalmai:

Államhatár őrzése; határforgalom-ellenőrzés; határátkelőhely; határrend; határátlépési pont; szomszédos állam; mélységi ellenőrzés

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a rendőrség határrendészeti feladatait!
2. Sorolja fel az államhatár átlépésének feltételeit!
3. Sorolja fel a határrendészeti szakterület működését meghatározó legfontosabb jogszabályokat!
4. Sorolja fel a határőrizetet segítő technikai eszközöket!
5. Sorolja fel az idegenrendészeti intézkedéseket!
6. Ismertesse a mélységi ellenőrzést!
7. Sorolja fel a határvédelemmel szembeni elvárásokat!

XVIII. Büntetés-végrehajtási nevelési alapismeretek

XIX. Büntetés-végrehajtási nevelési gyakorlat

Az ismeretanyagot a Büntetés-végrehajtási rész tartalmazza.

XX. Közlekedési ismeretek

XXI. Közlekedési ismeretek gyakorlat

XXII. Táblák, útburkolati jelek gyakorlat/közúti közlekedés alapvető ismeretei

A közlekedési alapismeretek fejezetben szereplő tudásanyag egyrészt segít a tanulónak a mindennapi életben a közlekedésben alkalmazott szabályok megismerésében, másrészt megalapozza a rendőrségi továbbtanulás esetén a közlekedési ismeretek tantárgyat.

Az oktatás során hangsúlyozzuk ki, hogy a tanuló már az oktatás időszakában jól alkalmazható ismeretekre tehet szert, amellyel a gyalogos és kerékpáros közlekedését tudatosíthatja. Környezetében, kortársai között ismereteit megoszthatja, amivel közlekedési szokásaikban a szabályok ismeretének tükrében megerősítés vagy változás következhet be. *Célunk, hogy a tanuló szabálykövetővé váljon,*

amihez nemcsak a szabályok ismerete, hanem azok betartása is szükséges. Erre rendszeresen rá kell, hogy erősítsünk.

A tananyag megértése és megtanítása során törekedjünk arra, hogy az alábbi elvárásokat a tanulók tudják teljesíteni.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Legyen képes az alapvető közlekedési szabályok alkalmazására!
- A2. Ismerje a közúti közlekedés szabályaira vonatkozó alapvető jogszabály számát és kiadásának évét!
- A3. Legyen képes ismertetni az alapvető közlekedési fogalmakat, jogszabályi alapokat!
- A4. Legyen tisztában a közúti közlekedésben részt vevők jogaival és kötelezettségeivel!
- A5. Ismerje a kerékpárosokra vonatkozó közlekedési szabályokat!
- A6. Ismerje a jelzőtáblák csoportosítását és az egyes jelzőtáblák jelentését!
- A7. Ismerje a járművezetés személyi feltételeit!
- A8. Ismerje fel a rendőri karjelzéseket!

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Tudja gyakorlati példák felsorolásával bemutatni a megkülönböztető jelzést használó járművekkel kapcsolatos szabályokat!
- E2. Ismerje a gépjárművek forgalomban való részvételének feltételeit!

A1. Az alapvető közlekedési szabályok

A tanulótól elvárt, hogy a szakmai képzésben történő részvételét követően a közlekedésben a gyalogosokra, kerékpárosokra vonatkozó szabályokon túl ismerje a közúti közlekedés szabályozásának alapjait. Legyen tisztában a rá vonatkozó szabályokkal és azokat tudatosan tartsa be! *A képzés során érzékenyíteni kell a gyalogos és kerékpáros szabályok következetes betartására, amely alapja lehet a későbbi gépjárművezetőként történő szabálykövetésének.* Ez alapvetően elvárt a rendőri munka során végrehajtandó közlekedési ellenőrzési és szankcionálási tevékenység társadalmilag is elfogadott végzéséhez. Legyen tisztában azzal, hogy a szabályok megkerülése vagy be nem tartása nemcsak büntetést vonhat maga után, hanem etikailag is elfogadhatatlan.

A2. A közúti közlekedés szabályaira vonatkozó alapvető jogszabály

1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól (KRESZ): alapvető jogszabály, amely példátlan módon már több mint fél évszázada meghatározza az életünk valamely területének szabályrendszerét. Hatálybalépése óta számos esetben módosították, de alapvető logikája napjainkig meghatározó.

A3. Alapvető közlekedési fogalmak, jogszabályi alapok

A jegyzet által összefoglalt közlekedési alapfogalmakat ismernie kell a tanulónak. *A képzés során törekedni kell a hétköznapi szóhasználatától eltérő szakkifejezések nyomatékosított használatára.* A „zebra” helyett gyalogátkelőhely, a „biciklis” helyett kerékpáros, a „sofőr” helyett gépjárművezető, „jogosítvány” helyett vezetői engedély stb. használata a tanórákon elvárt, annak érdekében, hogy a szakmai nyelvezetet sajátítsa el, de legalább szokja a tanuló. A következetesen elvárt szakkifejezések használata elősegíti a későbbi rendőri szakmai nyelvezet szakszerű használatát.

Tudnia kell ismertetni a közlekedés elemeit, ágazatait. Tisztában kell lennie a különböző veszélyforrásokkal, amelyek a különböző közlekedési ágazatokban előfordulhatnak.

A tanulónak *saját szavaival* tudnia kell meghatározni a jegyzetben a közlekedéssel, az úttal, járművekkel kapcsolatos fogalmakat. A fogalmak meghatározásából fel kell ismernie a fogalmat.

A minimálisan elvárt fogalomkör: közlekedés, vezető, elsőbbség, megállás, elindulás, várakozás, lakott terület, korlátozott látási viszonyok, éjszaka, mobil rádiótelefon, baleset, közlekedési baleset, út, járda, úttest, menetirány szerinti jobb oldal, forgalmi sáv, leállósáv, kerékpársáv, kerékpárút, útpadka, járdasziget, osztott pályás út, útkereszteződés, jármű, gépjármű, gépkocsi, személygépkocsi, saját tömeg, ösztömeg, gyalogos-átkelőhely, kerékpár, közlekedési jelzőtábla, útburkolati jel, megkülönböztető jelzés, bizalmi elv, hatósági jelzés.

A tanulónak ismernie kell a balesetek kimenetele szerinti csoportosítást is.

A4. A közúti közlekedésben résztvevők jogai és kötelezettségei

A tanulónak tudnia kell, hogy a közúti közlekedésben mindenkinek joga van részt venni; a közutat és a közforgalom elől el nem zárt magánutat közlekedés céljából gyalogosként vagy – meghatározott feltételek teljesítése esetén – járművezetőként bárki igénybe veheti. Jogszabály gyalogosok és járművek közlekedését egyes közutakon korlátozhatja vagy kizárhatja.

A közúti közlekedésben részt vevők alapvető kötelezéseit tudnia kell ismertetni. Tudnia kell, hogy milyen feltételekkel vezethet valaki járművet közúton.

Ismernie kell a gyalogosokra vonatkozó szabályozást, amely szerint:

A gyalogosnak a járdán, ahol pedig járda nincs, a leállósávon, az útpadkán vagy a kerékpárúton kell közlekednie. Ha az úton sem járda, sem leállósáv, sem útpadka, sem kerékpárút nincs – vagy az a gyalogosközlekedésre, illetőleg a kerekesszékekkel való közlekedésre alkalmatlan –, a gyalogosok az úttesten közlekedhetnek.

Ha a gyalogosok az úttesten közlekednek, az úttest szélén, egysorban, lakott területen lehetőleg a menetirány szerint a baloldalon, lakott területen kívül mindig a baloldalon, a járműforgalommal szemben, a segédmotoros kerékpárt vagy kerékpárt toló, továbbá a kerekesszékekkel közlekedő mozgáskorlátozott gyalogosok mindig a menetirány szerint a jobb oldalon haladhatnak.

A gyalogosnak az úton olyan tárgyat, illetőleg anyagot, amely sérülést, rongálást vagy szennyezést okozhat, csak megfelelően becsomagolva szabad vinnie. Olyan tárgygyal, amely méretei miatt a gyalogosforgalmat zavarná, az úttesten – a menetirány szerinti jobb oldalon, az úttest szélén – kell közlekedni; éjszaka és korlátozott látási viszonyok között az ilyen tárgygyal közlekedő gyalogosnak a járművek vezetői által előlről és hátulról kellő távolságból észlelhető lámpát kell vinnie.

A gyalogos az úttesten a kijelölt gyalogos-átkelőhelyen, ha pedig a közelben kijelölt gyalogos-átkelőhely nincs, lakott területen levő főútvonalon az útkereszteződésnél (a járda meghosszabbított vonalában), valamint a menetrend szerint közlekedő jármű megállóhelyén levő járdasziget és az ahhoz közelebb eső járda között (a járdasziget teljes hosszában), egyéb helyen bárhol, a legrövidebb áthaladást biztosító irányban mehet át.

A gyalogos az úttestre akkor léphet, ha meggyőződött annak veszélytelenségéről. Az úttestre váratlanul nem léphet, köteles az úttesten késedelem nélkül átmenni és tartózkodni minden olyan magatartástól, amely a járművek vezetőit megzavarhatja vagy megtévesztheti.

A kijelölt gyalogos-átkelőhelyen áthaladó gyalogosnak a járművekkel szemben elsőbbsége van. Ugyancsak elsőbbsége van – kijelölt gyalogos-átkelőhely hiányában is – az útkereszteződésnél áthaladó gyalogosnak azokkal a járművekkel szemben, amelyek arra az útra kanyarodnak be, amelyen a gyalogos áthalad. A megkülönböztető jelzéseket használó gépjárművekkel szemben azonban a gyalogosnak elsőbbsége ezeken a helyeken sincs.

A gyalogos olyan helyen, ahol a járművekkel szemben elsőbbsége nincs, mielőtt az úttestre lép, köteles meggyőződni arról, hogy áthaladásával a járműforgalmat nem zavarja. Nem léphet az úttestre, ha a jármű olyan közel van, hogy annak zavarása nélkül az úttesten átmenni nem tud.

A gyalogosnak tilos

- híd, alagút, aluljáró, felüljáró úttestén áthaladni;
- olyan helyen, ahol a járművekkel szemben elsőbbsége nincs, a szabad kilátást gátló akadály (nagyobb álló jármű stb.) közelében az úttestre lépni;
- lánc-, illetve csőkorlátot, sorompót kinyitni, azon átmászni, alatta átbújni, illetve azt megkerülve elzárt területre (úttest, útszakasz, vasúti pálya stb.) lépni;
- villamospályán közlekedni, vasúti vagy zárt villamospályán – a kiépített átkelőhelyen kívül – áthaladni;
- autópályán (a leállósávon is) közlekedni, valamint áthaladni;
- autóúton (a leállósávon és az útpadkán is) közlekedni, valamint útkereszteződésen kívül áthaladni;
- az úttesten áthaladni, ha a közelben gyalogos alul- vagy felüljáró van.

Vasúti pályán (vasúti átjárón vagy más kiépített átkelőhelyen) a gyalogos csak akkor haladhat át, ha meggyőződött arról, hogy vasúti jármű nem közeledik. Nem haladhat át a gyalogos, ha a jelzőberendezés a továbbhaladás tilalmát jelzi.

Főútvonalon, 6 éven aluli gyermeket felügyelet nélkül hagyni tilos.

A lakott területen kívüli út úttestén, leállósávján, útpadkáján tartózkodó gyalogosnak/ személynek éjszaka és korlátozott látási viszonyok esetén fényvisszaverő mellényt (ruházatot) kell viselnie.

A gyalog- és kerékpárúton a gyalogos a kerékpáros forgalmat nem akadályozhatja, és nem veszélyeztetheti.

A5. A kerékpárosokra vonatkozó közlekedési szabályok

A tanulónak ismernie kell a kerékpár fogalmát, és a kerékpárral történő közlekedésre vonatkozó szabályokat (kötelezettségeket és tilalmakat). Ismernie kell a kerékpár kötelező és ajánlott tartozékait, amelyeket képről fel kell tudnia ismerni. Ismernie kell a kerékpárosokra vonatkozó közúti jelzőtáblákat és útburkolati jeleket.

A tanítás során különböző oktatást segítő eszközök, képek, oktatókártyák, fotomontázsok, jelzőtábla-párosítások, jól használhatók az ismeretek elsajátítására.

A6. A jelzőtáblák csoportosítása és az egyes jelzőtáblák jelentése

A tanulónak ismernie kell a KRESZ-ben szereplő közúti jelzőtáblák típusait. A jegyzetben szereplő táblák megnevezését és azok jelentését ismernie kell a tanulónak.

A tanulónak ismernie kell az útburkolati jel alkalmazásának okait, felsorolás jelleggel ismernie kell, hogy mire alkalmaznak útburkolati jeleket.

Például a tanulókkal kigyűjtethetjük a tankönyvből vagy a fogalomtárból azokat a fogalmakat, amelyekben az útburkolati jel szópáros szerepel, vagy hirdethetünk nekik versenyt, hogy ki tud többet gyűjteni egy időszak alatt az Interneten fellelhető útburkolati jelek képei vagy leírásai közül.

A7. A járművezetés személyi feltételei

A tanulónak ismernie kell a járművezetés személyi feltételeit. Tudnia kell, hogy járművet az vezethet, aki a jármű vezetésére jogszabályban meghatározott, érvényes engedéllyel rendelkezik, és a jármű vezetésétől eltiltva nincs, valamint a jármű biztonságos vezetésére képes állapotban van.

A járművezetői engedély különböző jármű-kategóriákra érvényes. Érvényesség: kétféle érvényesítést különböztetünk meg; orvosi érvényesség, illetve a maga az okmány érvényessége. Eltiltás oka: szabálysértés, bűncselekmény elkövetése, előéleti pontok maximális számának elérése miatt, alkalmatlanság. A jármű biztonságos vezetésére való alkalmasság lehet egészségügyi alkalmasság, és hogy nem áll vezetési képességre hátrányosan ható szer hatása alatt.

A tanulónak tudnia kell felsorolni olyan szereket, amelyek a vezetési képességre hátrányosan hatnak. Tisztában kell lennie az alkohol, drogok és egyes gyógyszerek hatásaival, amelyek kizárják a személyt a gépjárművezetésből. Példákat kell tudnia felsorolni a vezetésre hátrányosan ható szerek miatt bekövetkezett közúti balesetektől.

A példák rendkívül változatosak lehetnek, ha az internetes keresőprogramok segítségével a tanulókat *saját példák* megtalálására ösztönözzük. Például Yahoo/Google – baleset bódult állapot miatt.

A8. Rendőri karjelzések

A KRESZ meghatározza a forgalmat az útkereszteződésben irányító rendőr karjelzéseit, amelyeket a tanulónak *fel kell ismernie, tudni kell azok jelentését.*

Szemléltessük a rendőri karjelzéseket bemutató videófelvevételek segítségével, amelyeket az interneten szabadon elérhetünk.⁵

- A rendőr mindkét karjának oldalirányú kinyújtása
  - a kinyújtott karral párhuzamos irányból érkezők részére szabad utat jelez: a gyalogos az úttesten áthaladhat; a járművel – ha jelzőtábla nem tiltja – az erre vonatkozó szabályok megtartásával egyenesen, valamint jobbra vagy balra bekanyarodva tovább szabad haladni;
  - a kinyújtott karra merőleges irányból érkezők részére a továbbhaladás tilalmát jelzi: a gyalogos az úttestre nem léphet; a járművel az útkereszteződésnél – a kijelölt gyalogos-átkelőhely, illetőleg a megállás helyét jelző útburkolati jel, ezek hiányában az útkereszteződés előtt – meg kell állni.
- a rendőr függőlegesen feltartott karja a forgalom irányának megváltozását jelzi: a gyalogos az úttestre nem léphet, az úttesten levő gyalogos pedig köteles az áthaladást mielőbb befejezni; a járművel az a) pontban említett helyen meg kell állni, ha azonban biztonságosan megállni már nem lehet, az útkereszteződésen mielőbb át kell haladni;
- ha a rendőr a jobb karjával maga mögé int, bal tenyerét pedig a balról jövő forgalom felé fordítja, a jobbról érkező járművek – a rendőr mögött – balra bekanyarodhatnak; a jelzés nem tiltja a jobbról érkező járművek egyenes irányban való továbbhaladását vagy jobbra bekanyarodását, de a többi irányból érkezők részére a továbbhaladás tilalmát jelenti;
- ha a rendőr jobb karját vízszintesen maga elé nyújtja, bal karjával pedig maga elé int, a balról érkező járművek – a rendőr előtt – balra bekanyarodhatnak; a jelzés nem tiltja a balról érkező járművek egyenes irányban való továbbhaladását vagy jobbra bekanyarodását, de a többi irányból érkezők részére a továbbhaladás tilalmát jelenti;
- karjelzés hiányában a rendőr vállával párhuzamos, illetőleg vállára merőleges irányból érkezők részére – értelemszerűen – az első pont rendelkezései az irányadók;
- ha a rendőr kinyújtott karjával maga felé int, ezzel a sebesség növelésére, ha pedig kinyújtott karját le- és felfelé mozgatja, a sebesség csökkentésére ad utasítást.

⁵ Például www.youtube.com/watch?v=yldKAet5JzM (A letöltés dátuma: 2019. 09. 04.)

Ha a rendőr a forgalmat nem útkereszteződésben irányítja,

- a járművek megállítására
  - karjának vagy fehér szegélyű piros tárcsának függőleges feltartásával, piros vagy fehér fény körbeforgatásával, illetőleg síppal ad jelzést,
  - menet közben a megkülönböztető fényjelzést használó gépkocsiból, illetve motorkerékpárról ad jelzést, karjának, fehér szegélyű piros tárcsának, piros vagy fehér fényű lámpának fel-le mozgatásával, illetőleg hangszórón vagy a megállásra felhívó szövegű felirattal;
- a megkülönböztető fényjelzést használó gépkocsiból vagy motorkerékpárról, illetőleg rendőrségi helikopterről hangszórón keresztül adott, a követendő közlekedési magatartásra vonatkozó utasításának megfelelő módon kell az úton közlekedő jármű vezetőjének eljárnia.

A KRESZ-ben meghatározott egyéb közúti jelzések és a forgalmi szabályok csak annyiban irányadók, amennyiben a rendőr jelzésével nem ellentétesek.

E1. Megkülönböztető jelzést használó járművekkel kapcsolatos szabályok

Megkülönböztető jelzés: villogó kék fényjelzés és sziréna vagy váltakozó hangmagasságú más hangjelzés.

Figyelmeztető jelzés: sárga villogó fény.

A tanulónak tudnia kell, hogy a megkülönböztető jelzéseket (villogó kék fényjelzést és szirénát vagy váltakozó hangmagasságú más hangjelzést) használó gépjármű, illetőleg minden ilyen gépjárművekkel kísért (közrefogott) zárt csoportban haladó, megkülönböztető fényjelzést használó gépjármű részére minden járművel, minden helyzetben elsőbbséget kell adni, és akadálytalan továbbhaladását – félrehúzódással és a szükséghez képest megállással – lehetővé kell tenni.

Megkülönböztető fényjelzést használó, álló járművet megközelíteni, illetőleg mellette elhaladni csak fokozott óvatossággal szabad.

Megkülönböztető jelzéseket használó gépjárművet előzni tilos. Az ilyen gépjármű mögött a követési távolságot úgy kell megválasztani, hogy az ne járjon a közlekedés többi résztvevőjének zavarásával.

A figyelmeztető jelzést (sárga villogó fényt) használó járművet fokozott óvatossággal szabad megközelíteni, mellette elhaladni vagy megelőzni.

A tanulónak példákat kell tudnia felsorolni a megkülönböztető vagy figyelmeztető jelzést használó gépjárművekre, és ezek segítségével be kell tudnia mutatni azokat a szabályokat, amelyeket a közlekedésben részt vevőknek be kell tartania ilyen esetekben.

E2. Gépjárművek forgalomban való részvételének feltételeit

A közlekedésben olyan járművel szabad részt venni,

- amelynek jogszabályban meghatározott érvényes hatósági engedélye van;
- amelyre külön jogszabályban meghatározott számú, típusú és elhelyezésű hatósági jelzés(ek) (rendszám-tábla[ák]) van(nak) felszerelve;
- amelynek műszaki, biztonsági és környezetvédelmi jellemzői megfelelnek a jogszabályban meghatározott feltételeknek;
- amely az utat és tartozékait nem rongálja és azok környezetét nem szennyezi;
- amelyre a külön jogszabályban meghatározottak szerinti kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási fedezet fennáll.

A *tanulónak tudnia kell*, hogy fenti feltételeknek megfelelő jármű vehet részt a közlekedésben, amelynek feltételeit számos jogszabály határozza meg. Tudnia kell *példákat mondani* olyan esetekre, amikor a közlekedésben nem vehet részt egy gépjármű.

A tanulóknak nem szükséges tudniuk a jogszabálysámokat és azok pontos tartalmát, de ismer-tethetjük velük, Interneten célfeladatokat adhatunk számukra a tartalom feldolgozására.

A vonatkozó jogszabályok:

- a közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló 5/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet,
- a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről szóló 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet,
- a közúti járművek környezetvédelmi felülvizsgálatának szabályairól szóló 77/2009. (XII. 15.) KHEM-IRM-KvVM együttes rendelet,
- a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény,
- 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról.

Példák azokra a gépjármű hibákra, amelyekkel nem vehet részt a közlekedésben:

- nem kifogástalan üzemi fékberendezés,
- sérült, szakadt gumiabroncs,
- hibás kormánymű,
- féklámpák nem világítanak.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a közúti közlekedés szabályaira vonatkozó alapvető jogszabályt!
2. Értelmezze az alábbi fogalmak jelentését: közlekedés, vezető, elsőbbség, megállás, elindulás, várakozás, lakott terület, korlátozott látási viszonyok, éjszaka, mobil rádiótelefon, baleset, közlekedési baleset!
3. Értelmezze az alábbi fogalmak jelentését: út, járda, úttest, menetirány szerinti jobb oldal, forgalmi sáv, leállósáv, kerékpársáv, kerékpárút, útpadka, járdasziget, osztott pályás út, útkereszteződés!
4. Értelmezze az alábbi fogalmak jelentését: jármű, gépjármű, gépkocsi, személygépkocsi, saját tömeg, össztömeg, gyalogos-átkelőhely, kerékpár, közlekedési jelzőtábla, útburkolati jel, megkülönböztető jelzés, bizalmi elv, hatósági jelzés!
5. Ismertesse a közúti közlekedésben résztvevők jogait és kötelezettségeit!
6. Ismertesse a kerékpárosokra vonatkozó közlekedési szabályokat!
7. Ismertesse a jelzőtáblák csoportosítását és az egyes jelzőtáblák jelentését!
8. Ismertesse a járművezetés személyi feltételeit!
9. Ismerje fel az alapvető a rendőri karjelzéseket!
10. Ismertesse a megkülönböztető jelzést használó járművekkel kapcsolatos szabályokat!

KATASZTRÓFAVÉDELMI RÉSZ

– A KATASZTRÓFAVÉDELEMHEZ TARTOZÓ TANANYAGRÉSZEK KÖVETELMÉNYEI

XXIII. Tűzoltó- és tűzmegelezési alapismeretek (V. fejezet), kiegészítve a katasztrófavédelemhez tartozó más tananyagrészek (X., XI. fejezet) követelményeivel

A katasztrófavédelem témakörrel foglalkozó jegyzetbeli fejezetek bőségesek, jól tagoltak, az önellenőrző kérdések maradéktalanul használhatóak a tananyag súlyozására. Azok segítségével a tanulók a tananyag lényegét el tudják sajátítani. Arra kell ösztönözni őket, hogy használják a bőséges tananyagban való eligazodásra a fejezeteket záró kérdéseket.

A tananyagszerkezet a különböző szakképesítések esetében eltérő, és a katasztrófavédelem tevékenységével kapcsolatos ismeretanyag a képzés során több tanévben is érintett. Az áttekinthetőség és rendszerezhetőség kedvéért a katasztrófavédelmi szerv tevékenységével kapcsolatos összes elvárt ismeretet ebben a fejezetben foglaltuk össze, amelyre az érintett későbbi fejezetekben majd visszautalunk.

A tananyag megértetése és megtanítása során törekedjünk arra, hogy az alábbi elvárásokat a tanulók tudják teljesíteni.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

Szervezeti- és feladatrendszer tekintetében:

- A1. Ismerje a katasztrófavédelmi szervezettel kapcsolatos alapvető törvények számát, és hatálybalépésének évét!
- A2. Legyen képes bemutatni a katasztrófavédelem szervezeti felépítését, feladatait!
- A3. Tudja csoportosítani és jellemezni a katasztrófákat!
- A4. Ismerje a katasztrófák elleni védekezés lehetőségeit! Tudja jellemezni a hazai katasztrófavédelem tevékenységét!
- A5. Legyen képes ismertetni a katasztrófavédelem helyreállítási és újjáépítési feladatait!
- A6. Ismerje a katasztrófavédelmi intézkedések és eljárások alapjait!
- A7. Legyen képes bemutatni a polgári védelem alapjait és feladatait!
- A8. Ismerje az iparbiztonsági hatósági eljárások fajtáit, a veszélyes anyagok szállításának alapvető szabályait!
- A9. Ismerje a tűzmegelezés helyét és szerepét!

Égéselmélet, tűzoltás és műszaki ismeretek tekintetében:

- A10. Tudja ismertetni az égéselméleti, oltóanyag, tűzoltási és műszaki mentési alapismereteket!
- A11. Tudja ismertetni a tűzoltó anyagok jellemzőit!
- A12. Ismerje a tűzoltó fecskendővel, készülékekkel kapcsolatos alapfogalmakat, azok jellemzőit!
- A13. Ismerje a tűzoltó-szakfelszereléseket!
- A14. Ismerje a katasztrófavédelem eszközeit és alapfelszereléseit!

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Tudja bemutatni a személyek biztonságát szolgáló és a tűzoltás alapvető feltételeit biztosító szabályok rendszerét!
- E2. Tudja ismertetni a tűzoltási és műszaki mentési tevékenység vezetésének lényegét!
- E3. Tudja ismertetni a tűzoltó anyagok alkalmazásának módjait!

A1. A katasztrófavédelmi szervezettel kapcsolatos alapvető törvények

A katasztrófavédelem tevékenységével kapcsolatos jogszabályok (törvények, rendeletek) száma meghaladja a kétszázat. A legfontosabbakat a kiadás éve és száma szerint ismernie kell.

- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

A tanuló tudja, hogy a törvények végrehajtásáról különböző rendeletek szólnak.

A2. A katasztrófavédelem szervezeti felépítése, feladatai

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv a Belügyminisztériumhoz tartozik, és országos, területi, helyi, valamint területi jogállású szervekből áll.

Országos szerve a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, röviden BM OKF, amelynek élén az országos katasztrófavédelmi főigazgató áll.

Területi szervei a katasztrófavédelmi igazgatóságok, amelyek a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság, röviden FKI, valamint a 19 megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, röviden MKI.

Helyi szervei három szintre tagozódnak:

- a helyi szervek közül a legmagasabb szinten (tehát az FKI és MKI alárendeltségében működik a katasztrófavédelmi kirendeltség;
- egy katasztrófavédelmi kirendeltséghez tartozik több hivatásos tűzoltó-parancsnokság, röviden: HTP;
- egy hivatásos tűzoltó-parancsnoksághoz pedig tartozhat egy vagy több katasztrófavédelmi őr.

A katasztrófavédelem fogalma: a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa

- kialakulásának megelőzését,
- közvetlen veszélyek elhárítását,
- az előidéző okok megszüntetését,
- a károsító hatásuk csökkentését,
- a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint
- a mentés végrehajtását, továbbá
- a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják.

Feladatrendszere:

- Tűzoltósági szakterület:
  - tűzmegeelőzés,
  - tűzoltási feladat,
  - tűzvizsgálat,
  - műszaki mentés.
- Polgári védelmi szakterület:
  - a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra,
  - a polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása,
  - a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás,
  - az egyéni védőeszközökkel történő ellátás,
  - védelmi célú építmények fenntartása,
  - a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása,
  - gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről,
  - a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések,
  - a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése,
  - a veszélyelhárítási tervezés, szervezés,
  - közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menekültek elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában.
- Iparbiztonsági szakterület:
  - a veszélyes üzemek felügyelete,
  - a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése,
  - a létfontosságú rendszerek és létesítmények (kritikus infrastruktúrák) védelme, valamint
  - a nukleárisbaleset-elhárítás.

A3. A katasztrófák csoportosítása és jellemzése

Katasztrófák csoportosítása:

- mesterséges katasztrófa,
- természeti katasztrófa,
- szociológiai katasztrófa.

Ezenfelül a katasztrófák csoportosítására számos megközelítés létezik:

- eredetük vagy jellegük szerint,
- helyük és kiterjedésük szerint,
- hatáserősség, intenzitás szerint,
- tér- és időkoordináták szerint,
- az időparamétert figyelembe véve.

Magyarországon a bekövetkező fő katasztrófaveszélyek az ár- és belvíz, a rendkívüli időjárás, valamint az ipari balesetek. Ezeken felül még veszélyt jelentenek a földrengés és az erdőtüzek.

A tanulónak tudnia kell jellemezni az egyes katasztrófákat.

Például az erdőtűz esetében a tanuló tudja az erdőtűz keletkezésének esetleges okait, a katasztrófavédelem riasztásának lehetséges módjait, az erdőtűz elsődleges és járulékos hatásait, a tűz oltásának lehetséges módjait és a környezet regenerálódásának várható időtartamát. A tanulókat érzékenyíteni kell az észlelés és riasztás fontosságára, amelynek jelentős kihatása lehet a károk csökkentésére.

A4. A katasztrófák elleni védekezés lehetőségei, a hazai katasztrófavédelem tevékenysége

Az állampolgárnak joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő katasztrófa-hoz vezethető veszélyeket, veszélyforrásokat, elsajátítsa az irányadó védekezési, magatartási szabályokat, továbbá joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.

A tanulóknak tudnia kell, hogy milyen szintjei vannak a katasztrófavédelem irányításának, és melyek a katasztrófavédelem irányítási szintjeinek fő feladatai. Tudnia kell, hogy mi a katasztrófaveszély, és milyen alapvető feladatokat kell végrehajtani katasztrófaveszély esetén.

Ismertetnie kell, hogy melyek a legjelentősebb Magyarországot veszélyeztető katasztrófaesemények, és azok bekövetkezése ellen hogyan lehet védekezni.

Tudnia kell a tanulóknak a katasztrófavédelmi tervezésről és az abban együttműködő szervezetekről rövid ismertetőt tartani.

A jegyzetben felsorolt hét együttműködő szervezet szerepének ismerete elégséges a jegyzetben megjelenített mélységig. Célszerű katasztrófa-król készített híradások alapján a tanulóknak tanulmányozni az együttműködés formáit és jellegét.

A5. A katasztrófavédelem helyreállítási és újjáépítési feladatai

A tanulóknak tudnia kell, hogy a védekezés időszakát követően egy meghatározó feladatsor a következők felszámolása és a helyreállítás.

A tanulóknak ismernie kell a Kormány, a Belügyminisztérium, az önkormányzatok a károsultak szerepét a kártalanítási, kárenyhítési folyamatban.

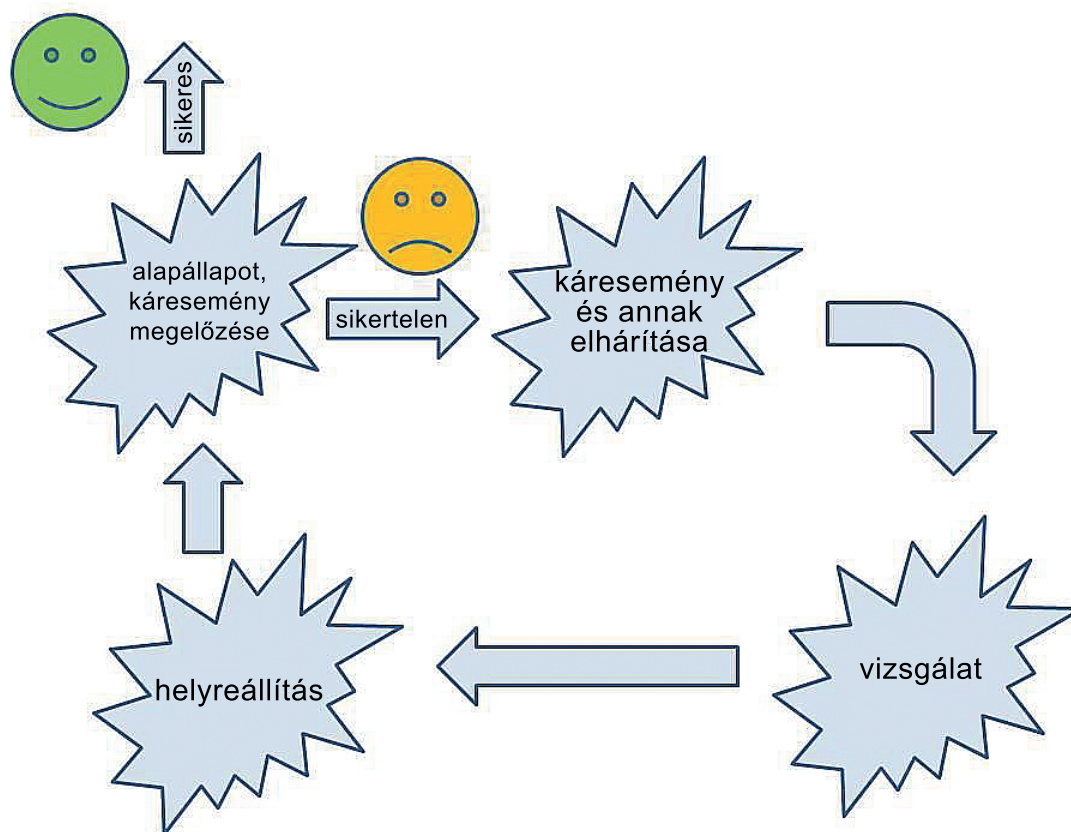
A tanulóknak példán keresztül be kell tudni mutatni az egy fiktív helyreállítási eseményt, amely akár saját lakókörnyezetében bekövetkezhetett. Az állami és az öngondoskodás lehetőségeit is ismernie kell.

Például árvíz következtében a településen a pincéket, szennyvízgödröket, családi házakat és közintézményeket elöntötte a víz. A vályogfalú épületekben szerkezetkár is keletkezhetett. A szennyezés következtében fertőzésveszély lépett fel, amelyet fel kell számolni. A víz órákon belül levonult a területről, de a mélyebben fekvő helyeken, gödrökben, pincékben szennyezett víz maradt vissza. A katasztrófavédelem, az önkormányzat, a segélyszervezetek, a biztosítók a lakosok szerepe a kárfelszámolásban és helyreállításban egy ilyen példán keresztül szemléletesen bemutatható, amelyhez hasonló a tanulók is kidolgozhatnak. Célszerű a tanulóknak csoportfeladatként kiadni ezt a témát, amelyben többen is kuthatnak, együttműködhetnek és prezentálhatnak.

A6. A katasztrófavédelmi intézkedések és eljárások alapjai

A katasztrófavédelmi intézkedések, eljárások négy fő területe:

1. megelőzés, amelynek az a célja, hogy ne következzen be a baj;
2. a bekövetkezett káresemény elhárítása, az emberek és anyagi javak mentése, megóvása a további veszélyektől, károktól;
3. vizsgálat, a további, hasonló események elkerülése, illetve a személyi felelősség megállapítása céljából;
4. helyreállítás, vagyis az életfeltételek biztosítása, a károk rendezése.

2. ábra

A katasztrófavédelem tevékenységei

Forrás: a szerző szerkesztése

Katasztrófavédelmi hatósági eljárások, intézkedések

- hatósági ellenőrzés,
- hatósági engedélyezés,
- szakhatósági eljárások,
- tűzvizsgálati eljárás,
- bírságolás.

Kárfelszámolási és helyreállítási intézkedések

- tűzoltási feladat,
- műszaki mentés,
- különleges mentési feladatok,
- árvízi védekezés,
- lakosságvédelmi intézkedések,
- helyreállítási feladat.

A tanulónak ismernie kell a legfontosabb intézkedések felsorolását, és tudnia kell példákon keresztül bemutatni azokat.

Az oktatás során *javasolt bemutatni filmrészleteket*, amelyek segítenek a tanulóknak megérteni és megjegyezni az egyes eljárásokat, intézkedéseket. A napi hírekből, az interneten fellelhető filmekből a tanulók maguk is gyűjthetnek részleteket, amelyeket az osztály előtt bemutatva és ismertetve fejleszthetjük együttműködési, kapcsolatteremtési és előadó készségeiket.

A7. A polgári védelem alapjai és feladatai

A tanulónak tudnia kell, hogy a polgári védelem olyan összetársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja katasztrófa, illetve fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.

A polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai közül legalább ötöt fel kell tudnia sorolni a tanulónak és legalább hármat tudnia is kell bemutatni.

A köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek összetételéről és feladatairól ismeretekkel rendelkeznie a tanulónak.

A lakosság riasztásának és veszélyhelyzeti tájékoztatásának leggyakrabban módjait fel kell tudnia sorolni a tanulónak, a riasztás eszközeit és az alkalmazott jelzéseket tudnia kell ismertetni.

Az árvízi védekezésben, a legnagyobb létszámban a polgári védelmi szervezetek árvízi komplex csoportjai és alegységei vesznek részt. Ezzel összefüggésben a tanuló tudja bemutatni az árvízi védekezés alapjait és a védekezési módokat.

A jegyzetben lévő védekezési módok ismerete elégséges, a fényképekkel bemutatott védekezési módok szemléletesek és érthetőek. A tanulókkal *gyakoroltathatjuk* a homokzsáktöltést, nyúlgátépítést, ami azon túl, hogy megmozgatja őket, fejleszti az együttműködési képességüket, és javítja fizikális kondíciójukat és kialakíthatja a versenyszellemet.

Nyúlgát: ideiglenes jellegű, földből vagy földből és földes zsákból és pallókból rövid idő alatt létesíthető, kis méretű (50-60 cm koronaszélességű) gát, amelyet a töltés koronáját meghaladó magasságú árvíz esetén – töltésmeghágás ellen – építenek. Gyakran alkalmazott formája a homokzsákból épített nyúlgát. A nyúlgátat a gátkorona vízdoldali élén építik. A nyúlgát magassága általában 60-70 cm. A nyúlgát a kiöntött árvíz lokalizálására is alkalmazható.

Árvízvédelmi (homok)zsák: Jutából vagy UV-védett, érdesített polipropilénből készült zsák. Legkedvezőbb mérete 50–55 x 80 x 90 cm. A szövetnek olyan sűrűségének kell lennie, hogy a hűlámverés ne mossa ki a zsákból a töltőanyagot (a homokot) Főbb felhasználásai: nyúlgáthoz, támasztó és terhelő bordához, ellennyomó medencéhez, nyíláselzáráshoz, szorítógáthoz, fólialeterheléshez.

A8. Az iparbiztonsági hatósági eljárások fajtái, a veszélyes anyagok szállításának alapvető szabályai

A tanulóknak tudnia kell, hogy az ipari katasztrófák olyan, az iparban bekövetkező balesetek, amely-nél az okozott kár kiemelkedően jelentős mértékű, illetve tömeges emberi sérülés vagy haláleset következik be.

A katasztrófavédelem szervezetében az iparbiztonsági feladatok ellátására létrehozott szervezeti egység tevékenysége négy fő szakterületre terjed ki. Ezek

- A tanulónak tudnia kell ismertetni a kritikus infrastruktúra fogalmát.
- A tanulónak példákat is tudnia kell felsorolni az ipari katasztrófákra, amelyeken keresztül be tudja mutatni az ipari katasztrófák jellemzőit.
- Ismernie kell Magyarország nukleáris veszélyeztetettségét.

Az iparbiztonsági hatósági eljárásokkal kapcsolatosan elvárt, hogy az alábbi felsorolást a tanuló ismerje:

- veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem építésügyi hatósági engedélyéhez kapcsolódó katasztrófavédelmi engedélyezés,
- biztonsági jelentés, biztonsági elemzés elbírálása,
- belső védelmi terv elbírálása,
- katasztrófavédelmi engedély veszélyes tevékenység végzéséhez,
- súlyos káresemény elhárítási terv elbírálása,

- veszélyes tevékenység azonosítása iránti eljárás,
- veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos engedélyezési.

A tanuló rendelkezzen ismeretekkel arról, hogy a veszélyesáru-szállítás ellenőrzése során a katasztrófavédelmi szervezet veszélyesáru-szállító ellenőrei kényszerítő eszközök alkalmazására is feljogosítottak. Tudja felsorolni azokat a kényszerítő eszközöket, amelyeket ebben a tevékenységi körben alkalmazni lehet!

A9. A tűzmegelőzés helye és szerepe

A tűz elleni védekezés (tűzvédelem):

- tüzesetek megelőzése,
- tűzoltási feladatok ellátása,
- tűzvizsgálat,
- előzőek feltételeinek biztosítása.

A tanulóknak ismernie kell a tűzmegelőzés fogalmát, tárgyát és célját.

- Tudnia kell, hogy az élet védelme a tűzmegelőzés fogalmában nem nevesített, de mégis annak legfontosabb célja.
- Ismernie kell a tűz észlelése esetén teendőket.
- Tudnia kell ismertetni a személyek tűz elleni védelmének lényeges szabályait és fontosabb eszközeit.

A10. Égéselméleti, oltóanyag, tűzoltási és műszaki mentési alapismeretek

A tűzoltói munka szempontjából égésnek nevezzük az éghető anyag és az oxigén egyesülésének hőenergia-felszabadulásával és fényjelenséggel végbemenő kémiai folyamatát.

Az égés létrejöttéhez és fennmaradásához tehát három feltétel szükséges: éghető anyag, elegendő mennyiségű oxigén (levegő) és megfelelő hőmérséklet. Az égés, mint kémiai folyamat csak akkor következhet be, ha a három feltétel azonos időben és térben, megfelelő mennyiségben együttesen van jelen.

Tűzoltásra olyan oltóanyagok alkalmasak, amelyek meghatározott módon a tűzre juttatva megakadályozzák a tűz további égését.

A tűzoltáshoz különböző oltóanyagokat használnak. Ilyenek: a víz, a hab, a por és az oltógázok. A tanulóknak tudnia kell ismertetni a különböző oltóanyagok oltóhatásait és alkalmazási területeiket. A tanulóknak a tűzoltási és műszaki mentési alapismeretek közül *minimálisan tudnia kell*, hogy a tűzoltás szervezetét a tűzoltásvezető irányítja. Ő az, aki a beavatkozás helyszínén mindenért és mindenkiért felel. Előjárója a tűzoltásban részt vevő tűzoltóknak. Az irányítást végzőnek jogában áll a beavatkozást végzőkön felüli tűzoltók helyszínre rendelését kérni. A káresemény felszámolásához igényelheti a rendőrség (területlezárás), a mentők, az áram és gázszolgáltatók (közművek elzárása) és más szervezetek helyszínre rendelését.

A beavatkozáshoz magánszemélyeket fizikai, életkori, egészségi állapotuk figyelembevételével együttműködésre kötelezhet. Igényelheti vállalatok, magánszemélyek eszközeinek, járműveinek rendelkezésre bocsátását is.

A tűzoltóság nemcsak *tűzoltási*, hanem *műszaki mentési*, *kárelhárítási* feladatokat is ellát. Ez gyakran a tűzoltással és életmentéssel párhuzamosan vagy egymást követően történik. A káreseteknél a különböző szervek (mentők, rendőrség stb.) *együttműködnek* egymással, amelynek megszervezése, vezetése a mentésvezető kötelessége. Kárelhárítás során legfontosabb az életmentés.

Kárelhárítás alatt azt értjük, amikor közvetlen tűz- vagy robbanásveszély esetén, épületkároknál, közlekedésben, folyó- és állóvizekben, kutakban (egyéb vízgyűjtőkben) történt balesetkor, természeti csapásoknál (belvíz, árvíz, vihar) és minden olyan esetről, ahol az élet- és vagyonmentés szükségessé válik, és a tűzoltóság beavatkozik. A beavatkozás addig tart, amíg a közvetlen veszélyhelyzet meg nem szűnt.

A11. Tűzoltó anyagok jellemzői

- A tűzoltó anyagok felsorolásán túl a tanulónak ismernie kell a különböző oltóhatások jellemzőit, a vízzel történő oltás módjait és tiltó szabályait.
- Az oltóhabok formáit, a habkiadósság fogalmát és a habbal oltás szabályait.
- Az oltógázok és oltóporok fajtáit és alkalmazásuk módszereit.
- A tanulónak tudnia kell az egyes oltóanyagok előnyeinek és hátrányainak ismertetését.
- A jegyzet e fejezete lényegesen több ismeretet tartalmaz, mint a minimálisan szükséges mennyiség. Törekedjünk arra, hogy a tanuló *az egyes oltóanyagokról tudjon rövid jellemzést adni* a fenti szempontokra figyelemmel.

A12. A tűzoltófecskenedőkkel, -készülékekkel kapcsolatos alapfogalmak, azok jellemzői

Tűzoltógépjárművek csoportosítását ismernie kell a tanulónak. Funkciójuk szerint meg kell tudnia határozni az oltó-, a magasból mentő, műszaki mentő, és egyéb gépjárművek felépítményét és funkciójukat.

- Fecskenedő: a tűzoltószaknyelvben a meghajtó egységgel egybeépített örvényszivattyút fecskendőnek nevezzük.

A tanulónak ismernie kell a fecskendőmegtáplálás módjait, és tudnia kell ismertetni azokat az eszközöket, amelyek az egyes megtáplálások esetén biztosítják a folyamatos oltóanyagellátást.

A tanulónak ismernie kell a tűzoltókészülék fogalmát, tudnia kell a különböző tűzoltókészülékek típusait, tudnia kell a hatásmechanizmusukat és az alkalmazásuk szabályait. Ismernie kell a tűzoltókészülékek szerkezeti részeit, amelyeket ábrán tudnia kell jelölni.

A13. Tűzoltó szakfelszerelések

A tűzoltó-szakfelszerelések csoportosítása:

- Oltóanyag-ellátás szakfelszerelései
  - Szívóoldali szakfelszerelések
    - o Felszívásos táplálás
    - o Túlnyomásos táplálás
    - o Ráfolyásos táplálás
    - o Mélyből történő táplálás
  - Nyomóoldali szakfelszerelések
  - Oltóanyagellátás egyéb szakfelszerelései
- Mentő és mászó eszközök

A tanulónak képről fel kell ismernie a különböző szakfelszerelési eszközöket, és tudnia kell ismertetni a funkciójukat!

A14. A katasztrófavédelem eszközei és alapfelszerelései

A tanulónak ismernie kell a műszaki balesetek és a vegyi balesetek felszámolása során alkalmazott eszközök csoportosítását, tudnia kell az eszközcsoportokon belül felsorolni néhány eszközt.

Tisztában kell lennie az egyéni védőeszközök fontosságával és azok használatának sajátosságaival. Tudnia kell csoportosítani a védőeszközöket, és a főcsoporton belül fel kell tudnia sorolni két-három eszközt.

A tanulónak képről be kell tudnia azonosítani az egyes eszközöket.

E1. A személyek biztonságát szolgáló és a tűzoltás alapvető feltételeit biztosító szabályok rendszere

Emelt szinten teljesítő tanulónak rendszerszerűen kell átlátni a tűzvédelemmel kapcsolatos szabályokat. A személyek tűz elleni védelmének létesítési és használati szabályait, eszközeit tudja ismertetni a tanuló. Ismeri a tűzvédelmi jelzőrendszert és felismeri a jelzéseket, azok elhelyezési szabályait tudja ismertetni. A tűzoltás általános feltételeinek, a tűzoltóanyagok és a tűzoltáshoz szükséges eszközrendszernek a biztosítási szabályait be tudja mutatni.

Ez az emelt szintű ismeretek körébe tartozó elvárás túlmutat a tananyag taxatív elsajátításán, és feltételezi, hogy a tanuló érdekelt a tananyag megtanulásában, és motivált abban, hogy rendszerszerűen lássa át a tűzvédelemmel kapcsolatos ismereteket. Azok a tanulók, akik az emelt szintű szakmai érettségire készülnek, ezt a témakört önálló kutatómunka segítségével a jegyzet és internetes források alapján kidolgozhatják és társaiknak bemutathatják.

*Várjuk el a tanulótól, hogy a miértekre, ok-okozati összefüggésekre figyelve alakítsa ki mondani-
valóját!*

E2. A tűzoltási és műszaki mentési tevékenység vezetése

A tűzoltási és műszaki mentési tevékenység vezetésének alapvető szabályait a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól szóló 39/2011. (XI. 15.) BM rendelet alapján vázlatosan ismernie kell a tanulónak.

A jegyzetben, ebben a fejezetben ismertetésre kerül a tűzoltás vezetőre és a mentésvezetőre vonatkozó szabályok, a vezetés módjai, a vezető jogai és az együttműködési lehetőségek. *Ezeknek az ismerete már az emelt szintű tudástartalom része.* A tanuló számára ki kell hangsúlyozni a vezetés fontosságát és felelősségét, amelynek komoly sikerei, de súlyos következményei is lehetnek.

Ismernie kell a tűzoltásban részt vevők vezetésének, irányításának módjait. Az alapvezetéssel összefüggésben tudnia kell ismertetni egy elképzelt esemény kapcsán a vezető által végrehajtandó feladatokat, az együttműködés rendjét más személyekkel, szervezetekkel.

Különösen fontos, hogy a tanulók számára *mutassunk be olyan példát*, amelyhez hasonlót maga is fel tud építeni, ki tud dolgozni!

E3. A tűzoltó anyagok alkalmazása

A tűzoltó anyagok ismeretén túl azok alkalmazásának módjait is tudja ismertetni a tanuló. Tűzoltókészülék hatékony használatának alapelveit ismeri és a tipikus alkalmazási hibákat is be tudja mutatni. Szükséges esetben, gyakorlatban is végre tudja hajtani a tűzoltó eszközök kezelését.

Az oktatás során – ha máskor nem, akkor a katasztrófavédelmi gyakorlaton – lehetővé kell tenni, hogy a tanulók élményeket szerezhessenek a tűzoltással kapcsolatban. Nem túl nagy költséggel, szabadtéren gyakoroltatható a porral oltó készülék használata, amely egyéb ügyességi feladatokkal

összekötve jó lehetőséget biztosít arra, hogy megismerkedjenek a használat módjával. *Cél, hogy szükség esetén éles helyzetben is képesek legyenek majd használni az oltó eszközt.*

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a katasztrófa definícióját!
1. Ismertesse a katasztrófavédelem működését meghatározó jogszabályokat!
2. Ismertesse a katasztrófavédelem szervezeti tagozódását!
3. Sorolja fel a katasztrófavédelem szakmai területeit!
4. Ismertesse a katasztrófavédelmi intézkedések és eljárások alapjait!
5. Ismertesse részletesen a tűzvédelem mint szakterület feladatait!
6. Mutassa be röviden a tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet!
7. Ismertesse a katasztrófavédelem helyreállítási és újjáépítési feladatait!
8. Érveljen, hogy miért fontos a tűz megelőzés!
9. Csoportosítsa tűzoltó szakfelszereléseket!
10. Jellemezze a tűzoltó anyagokat!
11. Mutassa be a tűzoltó fecskendőkkel, készülékekkel kapcsolatos alapfogalmakat, és jellemezze azokat!
12. Ismertesse részletesen a polgári védelem szakterület feladatait!
13. Mutassa be az iparbiztonsági hatósági eljárások fajtáit, a veszélyes anyagok szállításának alapvető szabályait!
14. Ismertesse részletesen az iparbiztonsági szakterület feladatait!
15. Csoportosítsa és jellemezze a katasztrófákat!
16. Mondjon példát a különböző katasztrófa helyzetekre!
17. Mutassa be az árvíz bekövetkezése esetén végrehajtandó legfontosabb teendőket!
18. Mutassa be a katasztrófavédelem eszközeit és alapfelszereléseit, mondjon példát használatukra!
19. Ismertesse a rendőrség és a katasztrófavédelem együttműködésének szükségességét és lehetőségeit!

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI RÉSZ

– A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSHOZ TARTOZÓ TANANYAGRÉSZEK KÖVETELMÉNYEI

XXIV. Büntetés-végrehajtási nevelési alapismeretek (XVIII. fejezet) és Büntetés-végrehajtási nevelési gyakorlat (XIX. fejezet)

Ebben a fejezetben a büntetés-végrehajtással kapcsolatos ismeretek feldolgozása történik, amely a tantárgy oktatási időkeretéből csak kis hányaddal részesül. *Törekedjünk arra, hogy a tanulók megértsék, hogy a jogsértés következménye súlyos esetben akár szabadságvesztés is lehet, amelynek végrehajtását szigorú szabályok között kell teljesíteni!* A szabadságvesztés-büntetés végrehajtása során arra kell törekedni, hogy a jogsértő a társadalomba visszakerülve lehetőleg jogkövető, a társadalmi normákat elfogadó személy legyen.

A témakör oktatása során a jegyzet mellett támaszkodhatunk a BV honlapjára, amely érthető formában írott és videóanyagok segítségével mutatja be a büntetés-végrehajtás működését. A felkészüléshez szakmai háttéranyagként jól használható a rendészeti szakvizsga tananyaga a büntetés-végrehajtási igazgatás témakörben.⁶

A téma feldolgozása során igyekezzünk az alább összefoglalt, alapvetően elvárt tudástartalmat elsajátítani!

A személyi szabadság jogszabályi keretek között való megvonása, illetve korlátozása a szabadságvesztés-büntetés szükségképpen velejárója, amelyben megtestesül a büntetés lényegét jelentő joghátrány. A büntetés-végrehajtási szervezet létrehozásának alapvető oka tehát az, hogy az állam büntető igényét, a joghátrányt érvényesítse. A büntetés-végrehajtási intézetek sajátos környezetét elsősorban a szabadságvesztés büntetéssel szükségszerűen együtt járó hiányosságok, a megfosztottság (depriváció) alakítja. Az elítélteknek el kell szenvednie a szabad akarat (döntés), a mozgás és a család hiányát, a javaktól, a heteroszexuális kapcsolat lehetőségétől, az önállóságtól, a biztonságos és nyugodt környezettől (otthon) való megfosztottságot. Ezek mind negatív hatást gyakorolnak a fogvatartottak önbecsülésére.

Alapvetően elvárt, hogy a tanuló a képzés végére:

- A1. Ismerje a büntetés-végrehajtási szervezettel kapcsolatos hatályban lévő alapvető törvények számát és hatálybalépésük évét!
- A2. Legyen képes bemutatni a büntetés-végrehajtás szervezeti felépítését, feladatait, működését!
- A3. Tudja ismertetni a büntetés-végrehajtási nevelés fogalmát, célját!
- A4. Legyen képes bemutatni a börtön sajátos környezetét, személyzetét!
- A5. Tudja ismertetni a büntetés-végrehajtás intézeteinek típusait!
- A6. Ismerje a büntetés-végrehajtásnál alkalmazható kényszerítő eszközöket!

⁶ Elérhető: http://bmszsf.hu/dokumentum/2534/BUNTETESVEGREHAJTASI_IGAZGATAS.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 09. 04.)

Emelt szintű ismeretanyagba tartozóan elvárt, hogy a tanuló:

- E1. Ismerje a büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységének rendszerét!
- E2. Legyen képes bemutatni a büntetés-végrehajtási intézkedések és eljárások alapjait!

A1. A büntetés-végrehajtási szervezettel kapcsolatos alapvető törvények

- Az állam büntető igénye, ami a Btk.-ban meghatározott egyes cselekmények elkövetőivel szemben érvényesítendő, egy jogszabályok által meghatározott szervezet keretein belül kerül érvényesítésre – *1995. évi CVII. törvény* –, amely szervezet jogszabályok által meghatározott rendben működik – *2013. évi CCXL. törvény* –, így biztosított a jogszerű, ellenőrzött és átlátható büntetés-végrehajtás, hisz a társadalom maga határozza meg a normaalkotás útján, hogyan is szeretné ezt megvalósítani.

A2. A büntetés-végrehajtás szervezeti felépítése, feladatai, működése

A tantárgy oktatása során eddig csak érintőlegesen foglalkoztunk a büntetés-végrehajtási szervezettel, amelyet ebben a két fejezetben mélységében is megismertethetünk a tanulóinkkal.

A büntetés-végrehajtási szervezet külön törvényben meghatározott, sajátos feladatokat ellátó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

A büntetés-végrehajtási szervezet központi vezető szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, élén a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága feladatköre szerint felügyeli, ellenőrzi és irányítja az alá tartozó területi és helyi szerveket, valamint a hozzá tartozó gazdasági társaságokat, továbbá biztosítja a feladatellátásukhoz szükséges feltételeket. A büntetés-végrehajtási szervek önálló jogi személyek.

Büntetés-végrehajtási szervek:

- büntetés-végrehajtási intézetek (ahol a rabok a szabadságvesztés büntetésüket töltik),
- büntetés-végrehajtási intézmények (egészségügyi, oktatási feladatokat látnak el, a bv. személyi állományhoz kapcsolódik),
- gazdasági társaságok (a rabok munkáltatása érdekében létrehozott szervek).

Büntetés-végrehajtási intézetek létesítésének szempontjai:

- a büntetések és intézkedés jellege (országos / megyei intézet),
- a végrehajtási fokozat (fegyház, börtön, fogház),
- a fogvatartottak életkora, neme (fiatalkorúak, nők),
- a kóros elmeállapotúak gyógykezelésére, elmemegfigyelése és kivizsgálása,
- a végrehajtás egyéb, sajátos körülményei.

A tanuló lakókörnyezetéből tudjon ismertetni valamilyen büntetés-végrehajtási szervet (például Fiataikorúak Bv. Intézete [Tököl])!

A büntetés-végrehajtási intézetek közül találja meg a tanuló a lakóhelyéhez legközelebbit!

3. ábra

Büntetés-végrehajtási intézetek Magyarországon

Forrás: Büntetés-végrehajtás – Az igazság védelmében – Intézetek. Elérhető: <https://bv.gov.hu/hu/intezetek> (A letöltés dátuma: 2019. 09. 04.)

A büntetés-végrehajtási szervezet feladatai a Btk., Be., Sztv. egyes szakaszaihoz kapcsolódnak, azokat szolgálják ki. *A tanulóknak fel kell tudni sorolni a Bv. szervezet feladatait, amelyek az alábbiak:*

- szabadságelvonással járó büntetések/intézkedések végrehajtása,
- előzetes letartóztatás végrehajtása,
- kényszergyógykezelés végrehajtása,
- ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtása,
- szabálysértési elzárás végrehajtása,
- a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatok végrehajtása,
- utógondozás.

A büntetés-végrehajtási szervezet szakfeladatai:

- biztonsági szakfeladat,
- reintegrációs szakfeladat,
- nyilvántartási szakfeladat,
- foglalkoztatási szakfeladat,
- egészségügyi szakfeladat.

A tanulóknak röviden, saját szavaival tudnia kell ismertetni a büntetés-végrehajtási szervezet működését.

A felkészüléshez és az oktatáshoz javasolt a BV honlapján a hasznos információk⁷ megtekintése, ahol kisfilmekben magyarázzák el a szervezet működésével kapcsolatos alapvető ismereteket.

⁷ Elérhető: <https://bv.gov.hu/hu/hasznos-informaciok> (A letöltés dátuma: 2019. 09. 04.)

A3. A büntetés-végrehajtási nevelés fogalma, célja

A büntetés-végrehajtási intézetbe kerülők nem biztos, hogy azonnal és feltétel nélkül belátják, de fontos, hogy a társadalomba visszakerülve a társadalmi szabályrendszerbe illeszkedve tudják életüket folytatni. Ennek érdekében folyik nevelésük, amely olyan értékeket ad számukra a tanulás, szocializálódás, szakképzés vagy egyszerűen a munka segítségével, amelyek fejlesztik, alakítják személyiségüket, tudást és reményeink szerint hasznos célokat adnak nekik.

A reintegrációs program eszközrendszerének központi eleme a büntetés-végrehajtási nevelés, amelynek célja a reintegrációs program hatékony megvalósítása. A büntetés-végrehajtási nevelés szükségképpen együtt jár a szabadságvesztés végrehajtásával, és lehetőség szerint az elítéltet alkalmassá kell tennie arra, hogy szabadulása után képes legyen a társadalmi elvárásoknak megfelelő önálló életre.

A büntetés-végrehajtási nevelés fejlesztő és korrigáló hatások olyan összehangolt rendszere, amely jogszabályi keretek mellett és zárt intézeti viszonyok között az elítélt személyiségéhez igazodó differenciáltsággal segíti elő a büntetés-végrehajtási cél elérését, a társadalmi beilleszkedéshez szükséges viselkedés és magatartás kialakulását.

Fejlesztő és korrigáló hatásúak lehetnek az előre eltervezett és tudatosan irányított események összefüggő sorozatait, amelyek előkészítik, illetve lehetővé teszik a szabadult elítélt társadalomba való beilleszkedését, és jellemzően a reintegrációs programban nyilvánulnak meg.

A jogszabályi keretek és a zárt intézeti viszonyok lényeges hatást gyakorolnak az alkalmazható nevelési módszerek, eszközök és eljárások kiválasztására. A jogszabályi korlátozások és a büntetés-végrehajtási intézetek belső szabályai, valamint a sajátos környezeti jellemzők eltérő mértékben – lényegében szűkítik, illetve befolyásolják a nevelő munka feltételeit.

A nevelés során az alkalmazott eljárásokat az elítélt személyiségéhez, egyéni képességeihez, szükségleteihez kell igazítani. A végrehajtás egyéniesítése nem jelentheti azt, hogy az intézet minden egyes elítéltet egyedi módon kezeljen, de szükségessé teszi az elítéltek meghatározott szempontok alapján történő differenciálását (csoportképzését). Az egyéniesítés további érvényesítése az egyes csoportokon belül kialakított speciális nevelési, kezelési, gondozási módszerek alkalmazásával történhet. (GÁL Zoltán: *Fegyveres szervek és vagyonvédelem II. Büntetés-végrehajtási nevelési alapismeretek*)

A4. A börtön sajátos környezete, személyzete

A büntetés-végrehajtási intézet sajátos környezet, amelyben mind a fogvatartók, mind a fogvatartottak elszigeteltek a külvilágtól, és bár a fogvatartók a szolgálatot követően hazamehetnek szeretteikhez, a fogvatartottak ettől a lehetőségtől jellemzően megfosztottak. Ez a helyzet mindkét kör számára nehéz helyzetet, konfliktusokat teremt, amelynek kezelését ezek között a zárt viszonyok között rendezett formában kell megoldani.

Elvárt, hogy a tanuló saját szavaival be tudja mutatni a büntetés-végrehajtási intézményre jellemző formális és informális szabályrendszer jellemzőit, a fogvatartó személyzet és a fogvatartottak kapcsolatrendszerét.

A jegyzet mellett javasolt irodalom: GÁL Zoltán: *Fegyveres szervek és vagyonvédelem II. Büntetés-végrehajtási nevelési alapismeretek*, a bv. honlapja, a bv. által közzé tett bemutató videófelvételek, riportok az intézmények működéséről.

Az oktatás során fejleszthetjük a tanulók kommunikációját, előadó képességét, ha a saját gyűjtőmunka eredményét előadás formájában társaik előtt ismertetik.

A5. A büntetés-végrehajtás intézeteinek típusai

Büntetés-végrehajtási intézet a büntetés és az intézkedés jellegére, a végrehajtási fokozatra, a fogvatartottak életkorára, nemére és a végrehajtás egyéb sajátos körülményeire tekintettel alapítható. A szabadságvesztést a bíróság által meghatározott fokozatban – fegyházban, börtönben vagy fogházban – és a büntetés-végrehajtási szervezet által kijelölt, lehetőleg az elítélt lakóhelyéhez legközelebb eső büntetés-végrehajtási intézetben hajtják végre. A fegyház a börtönnél, a börtön a fogháznál szigorúbb végrehajtási mód.

A bv. szervek anyagi-technikai ellátására, a személyi állomány oktatására, továbbképzésére, egyes szociális és egészségügyi feladatok ellátására büntetés-végrehajtási intézmény alapítható.

A fogház a szabadságvesztés enyhébb végrehajtási módja.

A fogházban az elítélt

- rövid tartamú eltávoztása engedélyezhető, külső munkában részt vehet,
- életrendje részben meghatározott, szabad idejét belátása szerint használhatja fel,
- a büntetés-végrehajtási intézet területén szabadon járhat.

A börtönben az elítélt

- rövid tartamú eltávoztása kivételesen engedélyezhető, külső munkában kivételesen vehet részt,
- életrendje meghatározott, irányítás és ellenőrzés alatt áll,
- a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt területén szabadon járhat.

A fegyház a szabadságvesztés szigorúbb végrehajtási módja.

- A fegyházban az elítélt
- életrendje részleteiben is meghatározott, állandó irányítás és ellenőrzés alatt áll,
- a büntetés-végrehajtási intézeten belül is csak engedéllyel és felügyelet mellett járhat,
- külső munkában kivételesen részt vehet, ha a külvilágtól a munkavégzés alatt is elkülöníthető.

A6. A büntetés-végrehajtásnál alkalmazható kényszerítő eszközök

A tanulók korábbi fejezetekben megismerték a különböző rendvédelmi szerveknél használatos kényszerítő eszközöket. Felidézve a korábban tanultakat meg kell értetni velük, hogy *zárt térben, szűk helyeken, sok fogvatartott között* a szabályozás célszerűen eltérő kényszerítő eszközök használatát engedi meg, mint például a rendőrök számára. A tanulónak ismernie kell, hogy a fogvatartottal, illetve fogvatartotton túl más személlyel szemben milyen esetekben alkalmazható kényszerítő eszköz. Ismernie kell a kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályait felsorolásjelleggel. *Tudni kell a büntetés-végrehajtásnál alkalmazható kényszerítő eszközöket felsorolni.*

E1. A büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységének rendszere

A jegyzet mellett az oktatás során nyugodtan támaszkodhatunk a BV által a honlapjukon megosztott ismertetőkre, videofelvételekre. Ezekből megismerhető, hogy „A büntetés-végrehajtás egyik legfontosabb feladata a reintegráció, az elítéltek társadalomba történő visszailleszkedésének elősegítése. Ennek a célnak az elérése érdekében nagy hangsúlyt fektetnek az elítéltek oktatására, felelősségérzetük és önbecsülésük fenntartására, fejlesztésére, illetve a társadalmi hasznosság tudatának kialakítására. A reintegrációs program egyik legfontosabb eleme az oktatás, az alapvégzettség megszerzésének biztosítása, a mindennapokban hasznosítható tudás elsajátításának elősegítése, nem utolsósorban pedig a munkakultúra elsajátítása.

A szabadidő hasznos eltöltése elősegíti az elítéltek önismeretének fejlesztését, családi kapcsolatainak megerősítését, önbecsülésének kialakítását, így megakadályozva, hogy újból bűncselekményt kövessenek el.

A családtagokkal való kapcsolattartás optimális esetben hozzájárul a fogvatartott személyiségének jó irányba változásához és megerősödéséhez. A fogvatartottak jelentős része tervezi, hogy szabadulás után segíteni fogja családtagjait, és ténylegesen betölti majd a családban rá váró feladatköröket és szerepeket.

A foglalkozások során az elítéltek nagyrészt tudatosítják a visszaesés kockázatát növelő tényezőket, valamint segítik felismerni a káros elemek szerepét és az ahhoz vezető okokat. A kézműves foglalkozások türelemre tanítanak és a kézügyesség fejlesztésével jótékony hatást fejtenek ki az idegrendszerre. A színjátszó körök, a börtönújságok gyártása, a tanulókörök fejlesztik a kifejezőképességet és javítanak a kommunikációs képességeken, amely a későbbiekben segítik a mindennapi problémák feloldását. A művészetterápia, a vallási missziók rendkívül hatékonyak, sokoldalú eszközöknek bizonyulnak a személyiségfejlesztésben, mivel a programok lehetőséget nyújtanak az egyénben lévő feszültségek és a lelki problémák kifejezésére, levezetésére.”⁸

A reintegrációs programban alkalmazható jutalmazási és fegyelmezési lehetőségek ismeretén túl *a tanulónak be kell tudnia mutatni a program gyakorlati megvalósításának lépéseit is.*

E2. A büntetés-végrehajtási intézkedések és eljárások alapjai

A büntetés-végrehajtásban alkalmazott intézkedéseket törvény szabályozza. A tanulónak ismernie kell a Btk. szerinti büntetések, intézkedések és kényszerintézkedések felsorolását, és az egyes fogalmak jelentését. A büntetés-végrehajtás rendjének és a fogva tartás biztonságának fenntartása érdekében alkalmazható biztonsági intézkedések:

- biztonsági elkülönítés,
- biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés,
- mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása,
- elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása,
- elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása,
- motozás,
- biztonsági ellenőrzés, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle,
- az ajtók zárva tartásának elrendelése,
- egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése.

A büntetés-végrehajtás eljárásai nem sorolhatók a hagyományos hatósági, illetve rendészeti típusú eljárási formák közé, mert bár az eljárás alanya az állampolgár, akárcsak az ügyfél a hatósági eljárásban, azonban fogva tartása révén speciális jogi helyzetben van. A bv. szervek eljárásaik során nem hatóságként járnak el, az Ákr. szabályait nem alkalmazzák a büntetés-végrehajtási jogviszonyban részt vevő személyekre.

Ajánlott összefoglaló kérdések:

1. Ismertesse a büntetés-végrehajtás működését meghatározó jogszabályokat!
2. Ismertesse a büntetés-végrehajtás szervezeti tagozódását!
3. Mutassa be a büntetés-végrehajtási szervek rendeltetését!
4. Sorolja fel és röviden jellemezze a büntetés-végrehajtás feladatait!

⁸ <https://bv.gov.hu/hu/reintegracios-programok> (A letöltés dátuma: 2019. 09. 04.)

5. Ismertesse a büntetés-végrehajtási nevelés fogalmát, célját!
6. Jellemezze a büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységének rendszerét!
7. Jellemezze a büntetés-végrehajtási intézetek sajátos környezetét, személyzetét!
8. Ismertesse a büntetés-végrehajtási intézkedések és eljárások alapjait!
9. Jellemezze a büntetés-végrehajtás intézeteinek típusait!
10. Mutassa be röviden a három végrehajtási fokozatot!
11. Ismertesse a büntetés-végrehajtáson belül a fegyház, a börtön és a fogház jellemzőit!
12. Mutassa be a büntetés-végrehajtásnál alkalmazható kényszerítő eszközöket!

A RENDVÉDELMI SZERVEK MŰKÖDÉSÉT MEGHATÁROZÓ ALAPVETŐ JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZERVEZETTSZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2011. április 25.) minden magyar jogszabály alapja, a legmagasabb szintű jogszabályunk a jogi hierarchiában

Az Alaptörvény 46. cikke alapján

„A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok

- (1) A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.
- (2) A rendőrség működését a Kormány irányítja.
- (3) A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.
- (4) A nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja.
- (5) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.
- (6) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére, működésére vonatkozó részletes szabályokat, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának szabályait, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.”

Az Alaptörvénnyel összhangban készült sarkalatos törvények közül valamennyi rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagjának jogviszonyát szabályozza: a rendvédelmi szervek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról rendelkező 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

A rendőrség működését meghatározó főbb jogszabályok, normák

- 1994.évi XXXIV. tv. A rendőrségről
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatról
- 43/2018. (VIII. 7.) ORFK utasítás (Öltözködési Szabályzat)
- 13/2017 (III. 24.) ORFK utasítás (Járőr és őrszolgálati Szabályzatról)

A rendőrség tevékenységéhez kapcsolódó, a határrendészettel kapcsolatos jogszabályok, normák

- 2007. évi LXXXIX tv. az államhatárról (az államhatár fogalma, annak kijelölésének, láthatóvá tételének módja, az ott folytatható tevékenységek, az átlépés módjai)
- 24/2015. (X. 15.) ORFK utasítás a Rendőrség Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatáról (HAFOSZ) a határforgalom ellenőrzés folyamatának tényleges szabályai
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) a határforgalom ellenőrzés folyamatának tényleges szabályai

A rendőrség tevékenységéhez kapcsolódó, a közúti közlekedés szabályaira vonatkozó alapvető jogszabályok

- 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól (KRESZ)
- 5/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet a közúti járművek műszaki megvizsgálásáról
- 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről
- 77/2009. (XII. 15.) KHEM-IRM-KvVM együttes rendelet a közúti járművek környezetvédelmi felülvizsgálatának szabályairól
- 2009. évi LXII. törvény a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról
- 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról

A katasztrófavédelmi szervezet működését meghatározó alapvető törvények

- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról
- 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

A büntetés-végrehajtási szervezet működését meghatározó alapvető törvények

- 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

A magánbiztonság működését meghatározó törvény

- 2005. évi CXXXIII. törvény a személy és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

Törvények a rendvédelmi tevékenységgel összefüggésben

- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

